

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

KÖZÉPPONTBAN A KREATIVITÁS

Színes programok a II. Országos Közfoglalkoztatási Kiállításon

Szeptember 22-23-án „A vidék bemutatkozik a Fővárosban” mottóval a Belügyminisztérium szervezésében rendezték meg a II. Országos Közfoglalkoztatási Kiállítást a budapesti Vajdahunyad várában. A rendezvényen – a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban országos közfoglalkoztatóként – a Nemzeti Művelődési Intézet nemcsak kiállítói standot tartott fenn, hanem a pénteki nap teljes színpadi programját is biztosította, emellett a Hungarikum-játszóházzal közreműködött a gyermekek színvonalas szórakoztatásában is. Szeptember 23-án a Nemzeti Művelődési Intézet megyei

irodának és szakmai partnereinek közreműködésével az egész ország területéről léptek fel különböző színpadi műfajokat képviselő művészeti csoportok: néptánc-, kamar- és népzenei együttesek, szín- és bábjátékos csoportok. A színes műsorban számos tehetséges fiatal mutatkozott be a közönségnek: többek közt a Zebegényi Gitárműhely, valamint a Dugonics András Piarista Gimnázium Népzenei Kamaraműhely zeneiskolásai, a Fecske Bábcsoport gyermek bábjátékosai, vagy a Fölszállott a páva című televíziós tehetségkutatóból ismert aranytorkú Haraszti-ikrek, Julcsi és Marcsi.

Nemzeti Művelődési Intézet

TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2016. szeptember – 21/4.

Középpontban a kreativitás

44

61

12

79

68

Beköszöntő 3

KÖZÉPPONTBAN A KREATIVITÁS

Kreatív újrahasznosítással	
Pécsi civilek a környezettudatos szemléletért	4
Rajzoltatás vagy társadalomfejlesztés?	
Beszélgetés Kovács-Csótai Zsófiával és Kocsis Émesével, a Miskolc Sketchers szervezőivel	9
IV. Public Art – Köztéri alkotások hete Móron	14
Vándorlás a kézműves szakkörök között	18
Készítsünk rongyokból csodát!	
Látogatás Szilárdi Edina selyemfestő és textilszobrász műhelyében	21
„...az erdőben megtisztulási folyamatnak vagyunk a részesei”	
Interjú Szabó Lajos erdőmérnökkel, a Muzsikál az erdő programsorozat megálmodójával	27

INNOVÁCIÓ

A probléma erőforrás – a hiánya az igazi gond	
Innováció a közművelődési folyamatszervezésben	
Beszélgetés Koszecz Sándorral, a Békés Városi Kecskeméti Gábor Kulturális, Sport és Turisztikai Központ igazgatójával	31
A felfedezés gyönyörűsége	
GeoPédia: Információs háttér élményeinkhez	37

HÁLÓZAT

Virágok és kerámiák a télben	
30 éves a keceli FLORA Virágfesztivál	41
Algyő: „A Tisza virága”	
Közösség, érték, identitás és örökség a nagyvárosok vonzásában	
Beszélgetés Bene Zoltánnal, az Algyői Faluház és Könyvtár igazgatójával	45

ARCKÉPEK

Bessenyei György-díj 2016.	51
----------------------------	----

HORIZONT

Gömöri ízeket népszerűsítve őrzik az évszázados örökséget	56
Kómozaik Kistarcsán	60
Varsány: úton az öfenntartóvá válás felé	65
„Nekünk a magyar láng megőrzése számít...”	69
Almáskert a hegyek között – Természetvédelmi alapú közösségfejlesztés egy bükk faluban	
Beszélgetés Varga Sándornéval, Mónosbél polgármesterével	74

KULTURÁLIS KÖZFOGLALKOZTATÁSI JÓ GYAKORLATOK

Kereszt/utak – Út menti kereszték gyűjtése	
Komárom-Esztergom megyében	80
A magyar népzene követői: medinai muzsikusok	
A zenélés közösségre nevel	85

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Egymásra utalva – II. Ifjúságügyi Kongresszus Észak-Komáromban

2016. augusztus 26-27-én Észak-Komáromban a Selye János Egyetemen rendezték meg az Összebeszélünk – II. Ifjúságügyi Kongresszust „Egymásra utalva” címmel. A kétnapos kongresszuson neves szakemberek tartottak előadásokat. Kárpáti Árpád a Nemzeti Művelődési Intézet mb. főigazgatója és Horváth Ágnes, a Pallasz Athéné Egyetem (korábban Kecskeméti Főiskola) rektor-helyettese vezetésével a résztvevők áttekintették az ifjúsági szakma működési és szakmai feltételeit, elemezték a „közösségszervező” BA képzés nemrég megjelent Képzési és Kimeneti Követelményeit.

Pécsett kezdi meg működését az Európai Kóruszövetség regionális központja

Az évek óta Pécsen megrendezett Europa Cantata kórusfesztivál nemzetközi hírének elismeréseként a Zsolnay Kulturális Negyedben kap majd helyet az Európai Kóruszövetség – Europa Cantata kelet-közép-európai regionális központja.

A Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft.-n (ZSÖK) belül létrejövő új központ 18 kelet-közép-európai ország – köztük a határon túli magyar közösségek – kóruséletét fogja koordinálni.

2018 lehet a kulturális örökség európai éve

Az Európai Bizottság 2016. augusztus 30-án javaslatot tett az Európai Parlamentnek és Tanácsnak arra, hogy 2018-at jelöljék ki a kulturális örökség európai évének.

A Bizottság indoklásában kiemelte, hogy a kulturális örökség európai éve felhívhatja a figyelmet az európai kultúra fontosságára, és a megőrzés, a digitalizáció, az infrastruktúra, a kutatás és a képzés területén betöltött uniós szerepre. Az egész Európát behálózó rendezvénysorozat tájékoztató, oktatási és figyelemfelhívó kampányokat is magában foglal majd.

Átadták a Nemzeti Filmtörténeti Élményparkot és Digitális Erőművet Ózdon

Nemzeti Filmtörténeti Élményparkot és Digitális Erőművet alakítottak ki Ózdon az egykori kohászati üzemek területén.

A mintegy 7000 négyzetméteren elhelyezkedő kulturális értékek elhelyezésére szolgáló épületegyüttesben oktatási, kutatási, módszertani központ, Digipedia elnevezésű oktatási alkalmazási részleg, egy óriási méretű közösségi tér és kiállító helyiségek kaptak helyet, a pincerészenben a Digitális Kárpát-medence elnevezésű kiállítás várja a látogatókat, míg a hajdani Fűvógépházban filmstúdió létesült. Az ózdi központ egyebek mellett digitális tanórák készítéséhez nyújt segítséget.

Krucainé Herter Anikó az EMMI új helyettes államtitkára

Új, Kulturális kapcsolatokért és fejlesztésekért felelős helyettes államtitkárság állt fel 2016. szeptember 19-étől az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kulturáért Felelős Államtitkárságán belül Krucainé Herter Anikó vezetésével. A kulturális kapcsolatokért és fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár szakmai feladata az ágazat felelősségi körébe tartozó, bruttó egymilliárd forintos értékhatárt meghaladó beruházások szakmai munkájának, valamint az ágazat szakpolitikai felelősségébe tartozó, európai uniós forrásból megvalósuló fejlesztések koordinálása.

Öt új elemmel bővült a szellemi kulturális örökség magyar nemzeti jegyzéke

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságának Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottsága javaslatára, az emberi erőforrások miniszterének döntése alapján öt új elemmel bővült a szellemi kulturális örökség magyar nemzeti jegyzéke: a Rajkó-módszer örökségelem pedig bekerült a szellemi kulturális örökség jó megőrzési gyakorlatok regiszterébe. A Mária-tisztelet zarándok és búcsú hagyománya Magyarországon; a Krisztus-katonaság hagyománya Hajdúdorogon – Kardos legények „Görögkatolikus hitéhez leghűségesebb város”-ban; a Remélés – alakoskodó, farsangi szokás – Novajon; a Magyarországi dudahagyomány és a Magyar cirkuszművészet is felkerült a szellemi kulturális örökség magyar nemzeti jegyzékére, mely így összesen 24 elemet tartalmaz. A jó gyakorlatok közé ötödikként került fel a Rajkó-módszer: tehetséges roma gyerekek zenei képzése az alapoktól a színpadi előadóművészé nevelésig örökségelem.

KREATIVITÁS A KÖZÖSSÉGEKÉRT

A közművelődés az egyik leginnovatívabb szakma, és mint ilyen, számos társadalom és gazdaságfejlesztő folyamat sikerét, eredményességét szolgálja. Ezt bátran ki merem jelenteni, hiszen nagyon egyszerű mellette érvelni. A szakmai innovációk sikerének kulcsát ugyanis abban látom, hogy a *közösségek igényeire reagálva* nyújtanak a társadalmi folyamatokba integrálható megoldásokat. Ez fordítva is igaz: az a kezdeményezés válik sikeressé, amely a közösségekben megfogalmazódó vagy meglévő igényeket igyekszik kiszolgálni.

A kreativitás egyszerre motorja, eszköze és eredménye a közösségi művelődésnek: jelen van a közösségi alkotásokban és az alkotóközösségekben, az újító törekvésekben, az alkotó programokban, az önkifejezésben és a közösségi „szócső” szerepben egyaránt.

Az alkotószellem megmutatkozik a népi kismesterségekben, a képző-, tárgyaló és az előadó-művészet különböző műfajaiban, de a közösség- és programszervezés különböző folyamataiban is. Továbbá nem szabad figyelmen kívül hagynunk korunkban azokat a szokatlan, gyakran virtuális vagy annak tűnő megoldásokat sem, amelyek a felmerülő problémákra keresnek és találnak megoldásokat. Sokszor ezek is olyan közösségi megoldások, amelyeknek szinte bárki alakítója és hasznélvezője lehet. Gondoljunk csak a közösségi média csatornáira, azok valós közösségszervező erejére, és hatására! Mindezek sokszor a legegyszerűbb megoldásokat eredményezik. Mindezen alkotó, építő folyamatnak közös jellemzője, hogy fel kell ismerni erőforrásainkat, sokszor rejtett értékeinket, képességeinket, és ezekre építve kihasználni a lehetőségeket.

A kreativitás akkor hoz létre maradandót, ha túlmutatva az egyéni ambíciókon, közösségi konszenzuson alapul; így lesz képes új irányt adni helyi társadalmi folyamatoknak, vagy éppen a változásokhoz alkalmazkodást lehetővé tevő megoldásokat létrehozni. A közösségi konszenzus egyszersmind gondoskodik arról is, hogy a fantázia ne ragadja el az ötletgazdákat, és sikerüljön a realitás talaján maradni. Tehát a közösségi lét egyfajta kontrollt is jelent.

A kreatív közösségi megoldásoknak olyan eredményei vannak, mint a lakosság javuló mentális egészsége, a csapatmunka érvényesülése, az egyéni erősségek felszínre kerülése, a tehetségek kibontakozása, vagy éppen a problémamegoldó készség és rugalmasság közösségi szinten való fejlődése.

Szokásunk egyedisége és különlegessége, hogy *az egyéni kompetenciákat képes összeadni egy közös cél érdekében*. Mindez önmagában is kreativitás, és persze kreatív személyekkel való építkezés is egyben. Ezért is tarthatjuk szakmánkat folytonos újítónak, megújulónak.

Folyóiratunk jelen lapszámában a közösségi művelődés területén megmutatkozó, szinte már-már határtalan kreativitást helyeztük reflektorfénybe, hogy ötletes kezdeményezések gondolatébresztő, inspiráló válogatását nyújthassuk az Olvasónak.

Kreatív újrahasznosítással

Pécsi civilek a környezettudatos szemléletért

Néhány lelkes fiatal kezdeményezésére gazdag civiltársadalom alakul Pécsen. Több egyesület elnöke és tagja, számos program megálmodója és elindítója Pataki Erika, akivel közösségi terük – A KLUB – költözése közben, de már az új helyszínen, a Renesoundban találkoztunk, ahol a beszélgetés reggelén még javában pakoltak.

Pataki Erika: Két egyesületet viszünk barátokkal, az egyik a SosemArt Kulturális Egyesület, a másik az Ökográf Egyesület, mindkettő partnere a Nemzeti Művelődési Intézetnek az első Kulturális Közfoglalkoztatási Programtól kezdve. Amikor az egyetemen végzős voltam, a Retextil Alapítványhoz, a civil szférába kerültem, a barátnőm, Szolga Hajnal pedig a SosemArt Kulturális Egyesület alapítói között van. Találkoztunk az úgynevezett ReART Műhelyben, ami egy informális csoportosulásként indult, amelyben kreatív újrahasznosítással foglalkoztunk. Tulajdonképpen 2011-ben kezdetem el dolgozni Szolga Hajnal (Szaffi) barátnőmmel együtt, aki akkor már a SosemArt Kulturális Egyesületben tevékenykedett és rá egy évre létrehoztuk az Ökográf Egyesületet, a kreatív újrahasznosításnak, a kör-

nyezeti fenntarthatóság népszerűsítésének és a környezeti oktatási projekteknek. 2012-ben alapítottuk meg A KLUB-ot. Ez egy nyitott, közösségi életmód és alkotótér, amelylyel az volt a célunk és az álmunk, hogy képzések, klubfoglalkozások helyszíne legyen, amelyekbe a mozgástól a házi-kozmetikumokon át, a szabás-varrásig minden belefér, a felnőttoktatástól a közművelődésig. Ebből nagyon sok minden meg is valósult. Rengeteg előadást, filmvetítést szerveztünk, klubfoglalkozások voltak minden nap.

Ékszerek kerékpárgumiból

P. E.: Ami összefügg a kreatív újrahasznosítással, az az, hogy 2012-ben létrehoztunk egy saját brandet, aminek a neve Licorice. Újrahasznosított kerékpárgumiból készítünk ékszerkollekciót. Szerződésben állunk a Pécsi Önkormányzattal, közfoglalkoztatottakkal gyártjuk az ékszereket. Egyesületi formában működünk, tevékenységünket társadalmi vállalkozásként kezeljük. 2015 szeptemberében nyílt az üzletünk a Király utcában, amellyel egy régi álmom vált valóra. Ennek az volt a kiváltója, hogy nem

szerettem, hogy olyan vásárokra, kiállításokra is el kell menni, hogy áruljuk a termékeinket, ahol mellettünk kolbászos, savanyúságos volt, mert úgy gondolom, hogy a ruháknak, ékszereknek máshol van a helye. A Pécs Holding segítségével megnyitottuk a Monokrom Design Store bemutatótermet, ahol pécsi művészek, alkotók, designerek munkáit áruljuk. Ez is egy közösségi törekvés volt, mert egyedül egy civil nem képes fenntartani egy helyet, viszont ha többen összeállunk, akkor életképesse, fenntarthatóvá tud válni.

Spirok Nikolett: *Itt áruljátok a saját ékszerkollekciót, de mi alapján válogattatok partnert? Ti kerestek vagy benneteket kerestek meg a társulás kérésével?*

MONOKROM helyi alkotók és designerek bemutatóterme

P. E.: Három alapító márka van, és a SosemArt Egyesület a kezdeményezője az egész Monokrom című projektnek, az Ökográf pedig a Licorice-t csinálja. Jelenleg 10-15 alkotó termékei találhatóak meg a Monokrom bemutatóteremben.

Kukabúvár kincsvadászok

S. N.: *Hogyan jutott eszetekbe pont a gumibelsők használata? Ha nem tudnám, hogy miből készültek, meg nem mondanám.*

P. E.: Kezdetben mindent hasznosítottunk, kukabúvárok voltunk vagy kincsvadászok. Amit találtunk érdekes hulladékot, mindenből próbáltunk valamit csinálni, vagy táskát, vagy ruhát, vagy ékszert. Kicsit eklektikus volt a tevékenységünk emiatt, és akkor még nem is gondolkodtunk eladásban, csak oktatásban. Fesztiválokra kitelepültünk és ott mutattuk meg az embereknek, hogy nem szokványos háztartási hulladékból miket lehet csinálni. Ez akkor még ötletátadás volt, ad-hoc jellegű. 2012-ben, amikor már szinte minden anyagot kipróbáltunk, volt egy falunk a Klubban, ahol a legjobb da-

rabok ki voltak állítva. Odaálltunk Szaffival és néztük, hogy mi lehetne az AZ anyag. Ha csak egyet kell választani, akkor mi legyen az, amit próbálunk meg kiteljesíteni. Akkor jött a gumibelső, mert azt még nem használják olyan sokan. Hálás anyag, elegáns tud lenni a fekete miatt, így ezzel kezdtünk el foglalkozni. Készítettünk néhány alapidarabot, majd azokat kezdtük továbbfejleszteni. Jelen pillanatban a termékeink Berlinben két boltban is megtalálhatók, Budapesten háromban, illetve a Monokromban, itt Pécsen. Most készült el

Erasmus – Ifjúsági csere Szaporcán

egy katalógus az Európai Önkéntes Szolgálat segítségével, egy nagyon szép angol nyelvű kiadvány, amellyel megpróbálunk Európa felé nyitni.

S. N.: *Marketinggel, márkáépítéssel, piacépítéssel is mind magatok foglalkoztok?*

P. E.: Igen, autodidakta módon. Mindketten bölcsészként végeztünk, ahhoz képest ékszert tervezünk és gyártunk, projekteket bonyolítunk le, önkéntesekkel dolgozunk, kulturális közfoglalkoztatókkal, plusz a brandépítéssel is.

Tudásmegosztással

S. N.: *Napi szinten belefolyasz még az ékszerkészítésbe?*

P. E.: Csak amikor termékfejlesztés van, akkor viszont mindenki ebben dolgozik. Nekem az a kikapcsolódás, hobby. Nézem a trendeket, gyűjtöm az ötleteket, mit lehetne csinálni, a kutatást és termékfejlesztést a mai napig végzem. De ha megrendelés van, akkor kőkeményen be kell ülni a lányok mellé és csinálni, félretenni minden mást.

S. N.: *Mennyire tartjátok magatokat ismertnek?*

EVS (European Volunteer Service) önkénteseink

P. E.: Pécsi vonatkozásban már elég jó neve van az egyesületek, főleg a SosemArt-nak, hiszen 2004 óta létezik és számos városi rendezvényt bonyolított már le, így a Városházán is ismernek minket. Az Ökográf Egyesület 2 éves, az nem olyan nagyon ismert még, de dolgozunk, hogy ne legyünk lemaradva. Az Európai Önkéntesek már például az Ökográf égisze alatt vannak nálunk. Az idén volt egy nagy volumenű ifjúsági cserénk, 5 országból voltak nálunk fiatalok, mintegy 30 fő. Az Ökográfnek Szaporcán van egy telephelye, ez a csere ott valósult meg nagyrészt. Van egy nagy kísérletünk, hogy hogyan lehet a falu és a város közötti tudást transzportálni, cserélni. Mit tud adni a falu, mit tud adni a város – erre van felépítve az ös-szes projektünk, erre fókuszálunk. Télen kezdünk „kísérleteket”, hogy pl. egy szaporcai néni idejön és megtanítja az érdeklődőket, hogy hogyan kell tésztát készíteni, workshop keretében.

S. N.: *Mesélnél egy kicsit a nemzetközi ifjúsági cserétekről?*

P. E.: A témája a falusi életmód volt, 5 műhelyben dolgoztunk: öko-WC építettünk agyagtéglából, vesz-

zőfonással, régi ablakokból üveg-házat, készítettünk egy téglakályhát, ezt szeretnénk jövőre folytatni, összegyűjtöttük a faluban az összes homlokzati érdekességet és azokat tanulták meg a fiatalok gipszből kiönteni, újraalkotni. Az operatív feladatoknál is helyiek segítettek, például a főzésnél. A következőt is valami hasonlóra tervezzük, abban a városi – falusi tudás megosztását szeretnénk megjeleníteni, fókuszba

állítani. A terv szerint az elkopott, elfelejtett, azonban nagyon érdekes, értékes szakmák újratanításával, újkori felhasználásával dolgoznánk – mint például a kalapos –, amelyeknek van valamilyen köze a városi életformához, de a tömegtermelés megjelenésével a kihalás szélére kerültek, noha nagyon hasznos tudást jelentenek a mai hétköznapi életben is. Ez is része a környezeti nevelési programunknak, a fenntartható életmódnak, hogy hogyan tudjuk visszahozni a régi tudást és a köz javára adni. Ha nem is építesz WC-t a kertedbe, az alapokat megtanulod: hogyan kell vesszőt fenni vagy agyagtéglát készíteni.

Kinő a képből a város

S. N.: *Említetted az EVS-es fiatalokat. Hányan és mennyi időre jöttek?*

P. E.: 8 hónapos projektre érkeztek, 3-an Szaporcán (ők augusztusban érkeztek) és 3-an Pécssett (ők júniusban érkeztek) dolgoznak velünk, ennyi a kapacitásunk, Kovács Orsolya Szaporcán, én Pécssett, két telephelyen mozgunk. Jelenleg

Falunap Szaporcán – falutérkép készítése textilmaradékból

egy pop-up book-ot készítünk az önkéntesekkel.

S. N.: *Hogy kicsodát?*

P. E.: Biztosan emlékszel, gyerekkorunkban volt olyan mesekönyv, amit ha kinyitottunk, a kép 3D-ben, térben jelent meg.

S. N.: *Turisztikai céllal készítették?*

P. E.: Nem feltétlenül. Gyerekeknek és érdeklődő felnőtteknek képzeljük el, szubjektív szelekcióval választjuk ki, hogy mi kerüljön bele, ami nekünk fontos a városból. Próbáltunk olyan érdekességeket feldolgozni, ami nem megszokott. (Interjú közben az egyik fiatal Pablo jött megkérdezni, hogy ragaszkodik-e Erika a Széchenyi térhez a kezdőoldalon – a szerk). Igen, fontos a Széchenyi tér, de próbáljuk feldolgozni, hogy van alatta alagút, olyan dolgokkal megtölteni, amik nem annyira publikusak mondjuk egy turista vagy egy kisgyermek számára. Beletesszük a Pécsi Kesztyűt, a gyárba lehet, hogy nem megy el egy turista, de egy kisgyerekeknek jó, hogy tud olyan dolgokat a városáról, amelyek kiemeltek vagy híresek. Lesznek benne emberek is, pl: Vasarely, Martyn Ferenc... még folyik az egyeztetés. Minden oldal kinyílik és kinő belőle például a Tv-torony. Egy példány fog készülni, mert óriás méretben készítjük, interneten pedig lapozható verzióban lesz majd megtalálható. Az elkészült darabot pedig iskoláknak, óvodáknak szívesen adjuk majd kölcsön. Minden nyelv meg fog benne jelenni, amelyet az önkénteseink beszélnek, akikkel együtt dolgoztunk a projektben: spanyol, olasz és török. A könyvet Pécs Városa is támogatja.

Alternatív térkép

S. N.: *Milyen közösségi kezdeményezéseitek futnak vagy vannak tervben a jövőben? Elég szerzteágazó*

Waterproof ruhabemutató a Létrában újrahasznosított anyagokból

a tevékenységek a két telephellyel, az integrálódó közösségi térrel, a bemutatóteremmel...

P. E.: Kezdem a legegyszerűbben megfoghatóval, Szaporcával. Ott elindult egy értékfeltáró munka, a Bőköz Fesztiválhoz kapcsolódóan, ahol az Egyesület portája/telephelye is fesztiválhelyszín volt. Elkezdtünk egy munkát: szerte a faluban kinn voltak régi képek, minden képet azon a helyszínen állítottunk fel, amit ábrázol. A képeken családok, épületek, falusi jelenetek voltak. Az értékfeltáró munkát a helyi közösség bevonásával szeretnénk folytatni is. Jövőre terveink szerint a feltárásban a motívumok, receptek jelennek majd meg, minden, ami Szaporcára jellemző. Közben építkezünk, lesz kemence és aszaló. Mindig figyelünk arra, hogy a helyeket is bevonjuk, most az ifi cserre alkalmával két műhelyvezetőnk is helyi volt. Ők adták át a tudásukat tolmács segítségével. Mindenben nagyon törekszünk arra, hogy a szaporcaiak tudjanak róla, bevonódjanak a folyamatokba. A városban pedig folytatni szeretnénk az alternatív térképünket. Ez egy Pécs térkép, ami megint egy szubjektív szelekció, amit már kétszer készítettük el. Olyan helyszíneket,

nyilvános helyeket, bárókat, cukrászdákat, közösségi helyeket, civil szervezeteket tüntetünk fel a térképen, amelyek egyrészt szeretnének partnerek lenni ebben, másrészt a helyi értékeket tartják szem előtt, helyi dolgokat árulnak. Jelenjen meg a „pécsiesség” a termékportfóliójukban. Ez a térkép egy alternatív bejárési lehetőséget nyújt egy turistának. Minden évben úgy készül ez a térkép, hogy a résztvevők dobják

Licorice Flamenco

Renesound megnyitó

össze az előállítás költségeit, a grafikus díját, a nyomdaköltséget, nincsen pályázati támogatás. A térképet Budapesten terítjük hotelekben, hostelekben, illetve Pécssett azoknál a szereplőknél, akik benne vannak. Ezt mindenképp szeretnénk folytatni.

Ismerkedős estek

P. E.: Itt az „új” térben szeretnénk minden hónap utolsó hetében kultúrestet csinálni, úgy hívjuk ezeket, hogy Szalonestek, ahol vagy valamilyen zene lesz, vagy kiállítás, vagy a kettő együtt. A külföldi egyetemistáknak próbáljuk bevezetni – ez lesz most a fiatalok, az EVS-esek feladata –, hogy ismerkedési esteket szervezünk minden hónapban. A külföldi egyetemisták sokan vannak itt Pécssett, a kocsmákat leszámítva nincs hol találkozniuk, úgy látom, ez abban segítené őket, hogy ne magányosan bandukoljanak. Nagyon érdekes találkozások lehetnek, Európa számos országából jönnek ide tanulni fiatalok. Ezt tervezzük még ide, ami persze bárkinek nyitott lesz, mint régen az ismerkedős esteken, itt ülnek, állnak az embe-

rek. Azt még nyilván ki kell találni, hogy hogyan valósul majd meg a gyakorlatban. Beindul a webrádiónk is remélem, amely többségében beszélgetős műsort szolgáltat művészekkel, alkotókkal, Pécs jelentős személyiségeivel. Ha pedig lesz zene, az is főképpen pécsi lesz. Tervezzük a Fotótanoda beindítását is, illetve tovább mennek a felnőttképzések a környezettudatos életmóddal kapcsolatban.

S. N.: *Ez elég nagy ívű és szerteágazó terv.*

P. E.: Igen, most a költözés után le kell ülni, venni egy fehér lapot és végigvenni, hogy decemberig mi valósítható meg. A könyv például igen, biztosan megvalósítható, a programokat el tudjuk indítani, bár nagyon nehéz egy új helyet elfogadtatni. A Klubnak is nagyon sok idő kellett, amíg az emberek értesültek arról, hogy mi van ott. Újra kell most kezdeni az egészet.

Szerencsés egymásra találás volt, hogy a Renesound-ba tudtunk költözni, az itteni két alapító Bubrek Balázs és Ertl Dani szívesen látnak minket, dolgoztunk már együtt és belefér a térbe a két szervezet fúziója.

S. N.: *Ennyi feladat és munka között melyik az az identitásod, ami legjobban meghatároz Téged?*

P. E.: Nyilván a design része, a tervezéstől a gyártásig: ez a legérdekesebb rész, amit nagyon szeretek. Amit viszont most élek, az egyfajta kulturális menedzser, projektmenedzser szerep, mert napi szinten ezzel kell foglalkoznom. Vezetőként helyt kell állni. Emberek és dolgok függenek tőlem és a tevékenységtől. Bármennyire is szeretném, hogy csak a Licorice legyen, nem csak az van. De szeretem csinálni.

PATAKI ERIKA az Ökográf Egyesület elnöke és a SosemArt Kulturális Egyesület alelnöke, kulturális projektmenedzser. Kezdeményezője és alapító tagja a MONOKROM pécsi alkotók és designerek bemutatótermének. Alkotója és projektmenedzser a Licorice társadalmi vállalkozásnak, amely kerékpárgumi belsőből készíti ékszereket.

SPIRK NIKOLETTA 2004-ben a Pécsi Tudományegyetemen művelődési és felnőttképzési menedzser, majd 2014 júniusában ugyanitt pszichológusi (társadalom és szervezet szakirány) diplomát szerzett. Dolgozott külföldön programszervezőként, majd 2009-től a Baranya Ifjúságért Nonprofit Kft-nél több hazai nemzetközi bűnmegelőzési projektben („Integration by Prevention”, „Values versus violence – Értékek kontra erőszak”) vett részt. Koordinálta a Tett-Hely Ifjúsági Szolgáltató Hálózat és a dél-dunántúli régió Eurodesk munkáját. A „Values versus Violence” nemzetközi bűnmegelőzési program során Értékkommunikátori (2009) tanúsítványt szerzett, Baranya megyében azóta több tréninget tartott szakembernek, iskolásoknak a következő témakörökben: Konfliktuskezelés; Média és erőszak kapcsolata; Kultúrák közötti kapcsolat, Diszkriminációmentes együttélés. 2014. április 1-től a Baranya Megyei Iroda munkájában vesz részt.

Rajzolgatás vagy társadalomfejlesztés?

Beszélgetés Kovács-Csótai Zsófiával és Kocsis Emesével, a Miskolc Sketchers szervezőivel

Kovács-Csótai Zsófia

Egyre többször beszélhetünk arról, hogy a művészetet eszközként használják alkotók, kutatók, vagy akár közemberek társadalmi, vagy gazdasági folyamatok generálására. A miskolci rendezvényeken és a legnagyobb közösségi oldalon egy izgalmas kezdeményezésnek lehetnek tanúi a képzőművészet és a rajzolás iránt érdeklődők. A „Miskolcot rajzoló közössége” azért jött létre, hogy biztosítson egy helyet, ahol közösen és egyénileg is megörökítik Miskolc szépségeit, helyeit. Rendszeresen találkoznak, helyszíneket adnak meg, ahol mindenki szabadon értelmezheti az őt körülvevő környezetet.

Kocsis Emese

Bárki csatlakozhat a közösséghez és megoszthatja a városról, az emberekről készült vázlateit, rajzait, alkotásait.

Kovács Anikó: Mit takar a Miskolc Sketchers elnevezés, egy csoportot vagy egy mozgalmat?

Kovács-Csótai Zsófia: Mindenképpen egy mozgalmat. Most már Urban Sketchers Miskolc (Usk Miskolc) néven, mert a hétvégén elfogadták a tagsági kérésünket az Urban Sketchers-höz. Ezáltal csatlakozunk egy globális mozgalomhoz.

Kocsis Emese: Mint miskolci rajzoló „csak” egy csoportot alko-

tunk, de az Urban Sketchers mozgalomhoz csatlakozva már a mozgalom tagjai lettünk.

K. A.: Kik a létrehozói ennek a mozgalomnak itt Miskolcon?

K. Cs. Zs.: 2015-ben én indítottam el itthon. Csak annyi információ volt, hogy Pesten az akkor még Budapest Sketchers kiírt egy rajzolás programot, amin az egyik ismerősöm részt vett. Megkerestem, kértem, hogy meséljen róla. Ő elmondta alapelvekben a mozgalom lényegét, megtetszett, és a javaslatára meghirdettem az első alkalmat 2015. április 25-ére az Avasi Közösségi Kávézó elé. Ott találkoztam Emesével is. Egyedül pár alkalom után elfogyott volna a lelkesedésem, de Emese túllendített a nehezen: 2016. június 4-én meghirdettük vele a rajzos maratont első állomását. Emese szeretett volna egy kiállítást rendezni Miskolc100x néven. Az ötlet nagyon megtetszett, úgyhogy összekapcsoltuk a sketch-csel. Javasoltam egy 10 alkalmas 10 rajzos program-sorozatot, aminek a vége egy 100 rajzból álló kiállítás.

Miskolc százszor

K. Cs. Zs.: Az Operafesztiválon lehetőséget kaptunk a létrejött rajzok bemutatására. Emese megszerkesztette és digitalizálta a rajzokat, melyeket egy molinón állítottunk ki, és amit azóta is viszünk magunkkal a rendezvényekre. Most már közösen szervezünk mindent, de valójában ő jobban kiveszi a részét a munkából. Csépanyi-Fürjes László szintén a szervezők csapatában foglal helyet. Az ő segítségével tartjuk a kapcsolatot az Urban Sketchers-zel, és neki köszönhetjük az angol szövegeket a közösségi médiában. Természetesen aktív rajzolóként ő is részt vesz a programjainkon.

K. E.: A Zsófi által elindított kezdeményezés nagy öröm volt számomra, hisz az Avasra is már úgy jöttek rajzolni, mint egy kész csoport, én meg csak beültem rajzolni közéjük. Neki már akkor volt egy kisebb köre, akikkel összejártak, ahol oktatta is a felnőtteket. Csalafinta módon lehetőséget adott számomra, hogy társat és csoportot találtam a Miskolc 100x ötletemhez, de azt hiszem, akkor véglegesen elkapott a mozgalom szellemiségének sodra. A sketchers Zsófi kezdeményezése mostanában szélesedett ki annyira, hogy már valóban több fős szervezőcsapatot

igényel, főként az online felületek naprakész kezelése miatt, és a kapcsolati háló bővítéséhez. Továbbá a kapcsolódni vágyó potenciális rajzosok megtalálásához is nagyobb erők szükségesek.

Barátként, emberként, közösségben

K. A.: *Honnan ered ez a jelenség?*

K. Cs. Zs.: 2007-ben egy seattlei újságíró, Gabriel Campanario hirdetett meg egy rajzolást. Egy év múlva blogot indított, ahol a rajzokat megmutathatták egymásnak. Azóta világméreteket öltött a mozgalom. Számos rendezvényen tanulnak egymástól az emberek és

mutatják meg egymásnak a saját világukat rajzok formájában.

K. A.: *Mi a célja, és mi a feladata a Miskolc Sketchers -nek?*

K. Cs. Zs.: Az első workshopunk alkalmával ezeket tisztáztuk és lényegében egyfajta szabályrendszert hoztunk létre.

K. E.: A workshop-on a tagoknak feltettük a kérdést, hogy miért járnak a közös rajzolásokra. A válaszokban ezáltal a célokat és feladatokat is megfogalmazták a résztvevők: „Jó a társaság, jókedv jellemzi a megmozdulást, barátként, emberként kezelnek, jó a közeg, magamat adhatom, kiszabadulok a saját környezetemből, fejlődési lehetőséget kapok, ösztönző, bátorító, kötelezettség nélküli, elvárás mentes elfoglaltság. Egy világmozgalom részei és újfajta képzőművészeti irányzat kialakulásának részesei lehetünk, amelyben a cél a világ megörökítése saját szemmel. A szabadban pozitív impulzusokat kapunk. Önbizalomerősítő ez a folyamat, együtt jobb rajzolni, a közösség ereje segít, az ottlét, jelenlét fontossága adatik meg. Amellett megtaláljuk a közös pontot és közös érdeklődést, flow élményt, feltöltődést ad, a büszkeség érzését, mert itt lehetek. Ez egy őszinte közeg, ahányan vagyunk, annyi féle technikát használunk, egymástól

tanulunk. Jó kapcsolatok születnek, új technikákat, új eszközöket ismerhetünk meg. Feladatunk a művészet, az alkotás, a rajzolás iránti érdeklődés népszerűsítése. Az együttlét pedig oldódást, kikapcsolódást jelent. Folyamatosan bővül a csapat, jó úton vagyunk, gyorsan, könnyen, látványosan alkotunk.”

Nagyon örülök, hogy a csapat visszajelzése ennyire pozitív, illetve ez nekem, nekünk egy visszaigazolás, hogy megéri az energiát befektetni.

Igazság egyéni stílusban

K. Cs. Zs.: Mozgalmunk célkitűzéseit ezekben az elvekben foglalhatjuk össze: a helyszínen rajzolunk, nem fotóról vagy emlékezetből. Lehet az bent vagy kint, de mindig közvetlen megfigyelést alkalmazunk. Rajzaink az életterünk történeteit mesélik el, akár közvetlen környezetünkben, akár utazásaink során találkozunk ezekkel a történetekkel. Rajzaink helyszínek és időpillanatok rögzítéséből születnek. Rajzaink az igazságot

rögzítik. Bármely technikát használhatunk, támogatjuk az egyéni stílust. Egymást segítjük, és együtt rajzolunk. Rajzainkat megosztjuk az interneten a nagyvilággal. Egyszerre csak egy rajzra koncentrálnunk, azt mutatjuk meg a világnak, amit látunk és érzünk, nem tervezzük előre.

K. A.: *Mi a Ti szerepetek ebben a folyamatban?*

K. Cs. Zs.: Én a szervezésben veszek részt, illetve rajzoló. Emese szintén, plusz a grafikai szerkesztéseket ő vette a nyakába. Laci pedig fordít és rajzol is egyben.

K. A.: *Milyen rendezvényeken és eseményeken jelentetek már meg eddig?*

K. Cs. Zs.: Eddig 25 közös rajzolást hirdettünk meg, de több eseményen, rendezvényen is részt vettünk, főként felkérésre: többek közt az Operafesztiválon, a Sörfesztiválon, a CIRMI utcafesztiválon és az Autómentes napon.

K. E.: De szerepet kaptunk a május elsejei majálison, ami a munka ünnepe, az anyák napja és a régiségvásár hármass ünnepe volt,

Boldván Falunapon, az augusztus 20-i forgatagban, sőt a 13. Cinefesten is rajzoltunk immár éjszakai felszereléssel. A kávé világnapján kávéval festettünk, most pedig a diósgyőri Íjász Nyílt Napra mentünk a várba. Egy idő után koncepciónk lett, hogy mozgalmas eseményeken is megjelenjünk, hogy jobban láthatóvá váljunk.

„Jé, itt rajzolni is lehet?”

K. A.: *Eleinte épületeket rajzoltatok, utcarészleteket, de most már emberek is szerepelnek az alkotásokon. Hányan vesztek részt egy-egy szabadtéri rajzolásban?*

K. Cs. Zs.: Minimum három ember, de volt rá példa hogy tizenketten, tizenhárman is összejöttünk. Azt szoktuk mondani, hogy ha egy ember is rajzol, az már sketching.

K. A.: *Mennyire kapcsolódnak be a külső szemlélők, és mit szólnak egyáltalán ahhoz, hogy nyíltan rajzoltok?*

K. Cs. Zs.: Vannak az érdeklenekek, vannak azok, akik viccesen „beszólnak”, és vannak a kíváncsis-

kodók. Szerintem a Facebook egy olyan felület, ahol azok is láthatják, hogy mit csinálunk, akik félnek odajönni hozzánk. Reméljük, mindenkinek megjön a bátorsága, aki szeret rajzolni, és ezt egy közösségben szeretné csinálni.

K. E.: A május 1-jei rajzolásunkon a nyüzsgő Déryné utcában hangzott el: „Jé, itt rajzolni is lehet?” Mi meg kuncogtunk, hogy: „Igen, bárhol, bármikor lehet rajzolni.” Szóval ez a mozgalom lényege is.

K. A.: *A szakmai ismeretek elsajátításán túl miért lehet még fontos ez a mozgalom? Láttok-e mást is ebben, mint a rajztudás fejlesztését?*

K. E.: Célunk többek között a fejlődés lehetőségének nyújtása. A főiskola befejezése óta mindig fájdalmas pontom volt, hogy Miskolcon nincsenek számomra elérhető képzőművészeti közösségek, miközben más városokban, például Debrecenben vagy Nyíregyházán már régen működnek ilyenek. Itt csak zárt társaságok vannak, akik nem nyitottak „bárki” befogadására. Az előző kérdésből kiragadva – a helyi kezdeményezés célja számomra a rajzolás és általában a képzőművészet iránt fogékony, a közös életszemlélet által hasonló érdeklődésű emberek összehozása.

Együtt egymásért, a városért

K. Cs. Zs.: Szerintem a közös rajzolás a lényeg. Ez egy része a rajzolásnak, a gyors technika, a látvány rögzítése, annak rajzos szemmel való látása. Ezek a gyakorlatok inkább a rajztudás fejlődését segítik elő, de nem tanítanak meg rajzolni, nem „kockológiázunk”, nincsenek alakrajzi ismeretek vagy tárgyábrázolás, bár a perspektíva szabályait gyakran elmondjuk egymásnak, mégsem várjuk a többiektől, hogy azokat feltétel nélkül betartsák, mert nem tanárként vagyunk jelen és csak kérésre segítünk. Az önálló fejlesztésnek

megvannak a maga platformjai, itt biztosítjuk azt, hogy a tagok, rajzolóknak szabadon, akár rajztudás nélkül is felvállalhatják önmagukat. Nem kell jobban teljesíteni a másiknál, és nem is lesz senki hátérbe szorítva, mert „gyengébb” a többitől. Ez egy közösség, egy nyílt csoport, amelyben a tagok egymásért vesznek részt, miközben azt csinálják, amit szeretnek.

K. A.: *Miért lehet fontos egy ilyen mozgalom egy település, adott esetben Miskolc életében? Lehet szó itt identitástudat és lokálpatriotizmus fejlesztéséről?*

K. E.: A művészet mindig érzékeny és legtöbbször kedves dolog, nagyon jó célból verbuvál össze embereket, és meggyőződésem, hogy az Urban Sketchers mozgalom az oldódáson, kikapcsolódáson túl társadalmi figyelemfelkeltő szerepet is betölthet idővel. Mindenképpen erősíti a lokálpatriotizmust, hiszen legtöbbször Miskolcot rajzoljuk. Volt már néhány vendéglátóhely, aki szívesen kiakasztotta a saját vendéglátó terében a róla készült rajzainkat. Volt, hogy találgatták az emberek, hol készült az adott rajz. A „szkeccselők” mindenképpen máshogy kezdték el látni a várost, sokkal jobban magukba szívják a látványt egy fél óras rajz alatt, mint egy hirtelen elkattintott fotóval. Aki velünk rajzolja a várost,

annak bevésődnek a főutca stukkói, a tornyok, lámpavasak, feliratok, az utcakövek, a külterületek építményei, bokrai...

A rajzolás, mint életforma

K. A.: *Milyen irányba haladtok most?*

K. E.: Szeretnénk az Urban Sketchers mozgalom kiemelkedően aktív csoportjává válni, így, hogy nem is vagyunk főváros. (Talán ebben újítók vagyunk, hisz eddig csak fővárosok csatlakoztak.) Tagjaink nem átlagos emberek, a hobbiól rajzolókkal mellett – véleményem szerint – a művészet által tenni akarók is vannak közöttünk.

K. Cs. Zs.: Erős, szilárd közösséget szeretnénk alkotni, amelynek tagjai a hétköznapi életben is számíthatnak egymásra. A sketcheles már egy kicsit életforma is, akik ebben részt vesznek, vagy találkoznak velünk, ezt megtapasztalják. Jó lenne, hogy azok a képzőművészek, akik már sikereket értek el és „nevük” van a szakmában, látnák azt, hogy igenis vannak amatőrök, vannak autodidakták, és talán olyanok is, akik tényleg csak próbálkoznak, mégis ott vannak, és szeretik a raj-

zot, a képzőművészetet. Nekik is ugyanúgy lehetőséget kell biztosítani az önkifejezésre, még akkor is, ha az nem akkora talentummal párosul, mint a szerencsésebbeknél.

K. A.: *Bekapcsolódnak esetleg más szervezetek a működésetekbe?*

K. E.: Várjuk a kapcsolódni szándékozó civil szervezetek jelentkezését, de csak a mozgalom szabályait követve. Szeretnénk megtartani önállóságunkat, de szívesen részt veszünk elveinkkel összeegyeztethető megmozdulások népszerűsítésben.

Művészi városkép

K. A.: *Milyen terveitek vannak a közel és a távoli jövőben?*

K. E.: Célunk a bővülés, hogy minél többen legyünk egy-egy közös rajzolásán. Több mint egy éve alakította Zsófi a Miskolc Sketcherst, ilyen gyarapodás mellett én úgy képelem, hogy két év múlva lesz olyan esemény, ahol harmincan fogunk egyszerre rajzolni Miskolc egyik közterén. Részemről ez a távoli cél.

K. Cs. Zs.: Szeretnénk azért egy olyan Miskolc-képet kialakítani, ami művészileg vállalható, és a mi szemszögünkben bemutatni a várost a rajzokon keresztül. Egyelőre ezt csak az interneten tudjuk vállalni, de majd meglátjuk mit sodor elénk az élet.

K. E.: Tudni kell, hogy az Urban Sketchers nonprofit szervezete mára pályázati forrásokból és adománygyűjtő rendezvényekből támogatja tagjainak rajzoló tevékenységét. Mi is tervezzük, hogy külső forrásokból bővítjük a lehetőségeinket, hiszen tagjaink önkéntes művészek. Amennyiben saját örömeinkre, felkérés nélkül terjesztjük Miskolcra készült rajzainkat, az a totális sketchers „filing”, az a végső örömforrás, s valójában anyagiak nélkül is megél. A gyorsabb bővüléshez, társadalmi jelenléthez szükséges lehet a helyi támogatás.

Fotók: Kocsis Emese, Kovács-Csótai Zsófia

KOCSIS EMESE (1975) Tanulmányait rajz-vizuális kommunikáció szakon végezte alkalmazott grafika specializációval a Nyíregyházi Főiskolán. Néhány évig tanárként, és 13 évig tervező grafikusként dolgozott, majd ennek hátat fordítva a civil szférában kezdett el tevékenykedni. Szociális képzést végzett, majd családpedagógiai egyesületet alapított, és mentorként dolgozott. Jelenleg kulturális közösségi munkás partnerszervezetünknel, a Dialóg Egyesületnél. Szívügye a Miskolci képzőművészeti élet élénkítése.

KOVÁCS-CSÓTAI ZSÓFIA (1982) Tanulmányait a Nyíregyházi Főiskola matematika-rajz szakán végezte. Számos kísérleti táborban és több performanszon vett részt. A Miskolci Művészellátó bolt után a Premier Alapfokú Művészeti Iskolában dolgozik. 2012-ben megalapította az autodidakta művészek részére a Miskolci Autodidakta Művészkört (MAM). Célja, hogy szakmailag tovább fejlődjön, és ezt a tudást másokkal is megoszthassa.

KOVÁCS ANIKÓ (1967) A Nemzeti Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Irodájának módszertani referense. Földrajz-rajz szakos tanár, művelődésszervező. 2015-ben tagja volt a Nemzeti Művelődési Intézet Amatőr Művészeti Munkacsoportjának. 23 éve dolgozik a közművelődés területén. Alkotóként kiállítások, alkotótáborok résztvevője.

IV. Public Art – Köztéri alkotások hete Móraon

„A legnagyobb öröm az alkotásban a felszabadult, vég nélküli játék, új utak nyitása, a harmónia és az örömszerzés a másik számára.” (Galánfi András)

A Móri-árok és a Móri borvidék fővárosában, Móraon az idei évben immár negyedik alkalommal rendezték meg a Public Art köztéri alkotások hetét. 2016. július 13–16. között a Szent István Parkban az öröm, a játékoság és a kreativitás adott találkozózt művészeknek és vendégeiknek egyaránt. A fesztivál során Burián Norbert, Kereszty Soma, Manner Zsuzsa, Mosberger Róbert, Paczona Márta, Pintér Balázs és Szarka Tamás művészek munkái voltak láthatóak.

Móraon a Köztéri alkotások hete a nyári időszak egyik legizgalmasabb rendezvényévé nőtte ki magát az elmúlt években. Amatőr kézművesek, textildecorációs művészek, fafaragók, festők, grafikusok és kézműves játékkészítők veszik ilyenkor birtokba a belvárosi Szent István park csodás környezetben lévő területét. A városlakók már az első alkalommal megkedvelték a köztéren zajló színes eseményeket, melynek aktív résztvevői és szemlélői lehettek. Azóta egyre többen várják évről évre, vajon milyen meglepetésekkel készülnek a művészek. A program szervezője a Lamberg-kastély Kulturális Központ. Munkájukat segíti a Kép-

ző- és Iparművészeti Szabadiskola Alapítvány, melynek művészei szakmai irányításával 1994 óta nyaranta másfél-két hónapon át hazai és nemzetközi művésztelepet szerveztek több műfajban, alkalmanként 15-20 hivatásos képző- és iparművész közreműködésével. A művésztelepeken készült alkotások képezik a gyűjtemények alapját. Az Alapítvány célja a magas művészetben és a népi mesterségekben meglévő technikai ismeretanyag átörökítése, tanítása a kortárs hazai és nemzetközi művészeti élet szereplői számára a tudatos környezetformálást beépítve a hétköznapi gyakorlati életükbe. Céljaik meg-

valósítása érdekében folyamatosan iskolát és szakembereket, mesterembereket közreműködésével műhelyeket tart fenn és működtet. A szobrászat-viaszveszejtési és precíziós bronzöntés; egyedi kézműves kovácslás, nemez-textil használati tárgyak és falikárpitok készítése; papírművészet-művészkönyv; bőrművesség, egyedi használati tárgyak, öltözet-kiegészítők; kerámiaszobrászat, egyedi-kisszériás használati edények, cserépkályhák, és épületkerámia; valamint fotó a camera obscurától a digitális fotóig. Szolgáltatásuk a gyermekek számára kínált művészeti alapképzéstől a professzionális művészek számára

Mosberger Róbert: Én és Te – Két szék között szembenézők

nyújtott kivitelezésekig terjed. Az egyes műhelyek önfenntartóak, év közben művészi kivitelezési munkákban működnek közre. A móri Public Art alkotói sok szemszögből szerették volna megmutatni művészi alkotásaikat és munkáik üzeneteit, a kérdésselvetésekre sokszínű és érdekes magyarázatok születtek, mint ahogy az emberi gondolkodás és a kifejezőmód is sokféle lehet.

Mosberger Róbert a Public Art művésztelepeket a kezdetek óta szervezi a szabadiskola megbízásából. A kiállított tárgyak nem csupán vizuális élményt jelentettek, hanem teljes egészé váltak beszélgetésünk során.

Sejber Csilla.: Mennyire kötődik munkája a művészetekhez?

Mosberger Róbert: Grafikus és fotográfus vagyok. A grafikai- és fotóműhelyt vezetem a Képző- és Iparművészeti Szabadiskola Alapítványánál.

S. CS.: Mit szeretne a kiállított alkotásával kifejezni, és milyen hatást várt a közönség részéről?

M. R.: Munkám a Te és Én – Két szék között szembenézők címet viseli. Funkciója egymás vizsgálata különféle optikai eszközök, és egyéb újraértelmezett tárgyak segítségével. Installációim kis, kétszemélyes terekből állnak, melyek egymáshoz kapcsolódnak. A székek közötti tárgyak kitakarnak, eltakarnak a szemben ülőkből részleteket (kicsinyítő, nagyító tükör által, a velem szemben lévő a saját arcommal látom, egybeolvadok vele) más tárgyakon pedig keresztül kell néznünk (nagyító-lencse, koszos üvegű képkeret, régi rosta szmájli arccal stb.) – csak azokon át látjuk egymást. Ezek egyfajta szubjektív objektumok vagy objektív szubjektumok. Ide le kell ülni és egymással szembenézni, amennyire tudunk, és gondoljon mindenki, amit akar, vagy csak pihenjen és nevéssen!

S. CS.: Mit tart fontosnak ebben az alkotófolyamatban?

Burián Norbert: Egy bogár útja

Kereszty Soma: Budi art

M. R.: Amit szeretnék kiemelni, és nagyon fontosnak tartok ebben a fajta alkotófolyamatban, hogy kint készülnek az alkotások a természetben, egymás közelében, egymást inspirálva, segítve dolgozunk, a járókelők szeme előtt, őket esetenként tevékenyen bevonva, közelebb hozva az alkotót és alkotását a befogadó számára.

S. CS.: Ön szerint mi a Public Art fő célja?

M. R.: A Public Art egyik fő célja, hogy művész és szemlélődő köze-

lebb kerüljön egymáshoz. Céljaink között szerepel még egy kiadvány elkészítése az elmúlt évek anyagaiból.

S. CS.: Milyen munkákkal örvendeztették meg alkotótársai a látogatókat?

M. R.: Burián Norbert Pázmándról egy különleges installációval jelentkezett. Az alkotás címe „Egy bogár útja”, és sörösdobozokból valósult meg – ez utóbbi anyagválasztásban benne van az alkotó szemléletmódja is, amit közvetíteni szeretne: az újrahasznosítás.

Kereszty Soma Budakesziről Budi art címmel lécz, deszka, kárpitok, fotók felhasználásával egy művészeti kísérlettel állt elő. A művész szerette volna a budi köztérben való megjelenésének, értelmezési és szimbolikus spektrumát tágítani és a nagyközönség számára is gondolatébresztő szemszögből is megmutatni.

Szarka Tamás Budaörsről műanyag lefolyócsövek és ledvilágítás segítségével valósította meg „Végállomás” című művét. A felnagyított szabadtérbe helyezett körházi ágy lecsupasztított szerkezetével arra szeretné ráirányítani az emberek figyelmét, hogy az idő a legértékesebb tényező az életben: de gyakran csak akkor értékeljük igazán, amikor a végét várjuk kiszolgáltatottan, magányosan, betegen. Eből a puritán, őszinte szerkezetből, melyet sok kis fénycsillag varázsolt el, jutunk valahová – talán a csillagok közé. Ez sokunk születésekor is a kezdőpont, tehát az a keret, amelyben életünk játszódik. Innen indult pályája és erre tart.

A budapesti Paczona Márta Meditáció című alkotása papírhennger, fonál, fényvisszaverő szalag felhasználásával készült. A művész alkotásával a meditáció állapotát fejezte ki, melyet maga is rendszeresen gyakorol. A különböző tudatállapotokat szerette volna bemutatni az installációjával.

A móri Manner Zsuzsa Vészharang című alkotása nemezből, filcből és lécből készült. A Public Art alatt megvalósított munka három fekete harangláb, rajtuk piros filcből és nemezből készített harangokkal. A szerkezet funkcionális, lehet félreverní, ha valaki úgy érzi, nagy a baj. Pont ezt a hatást szeretne volna elérni az alkotó az interaktív művel.

A szintén móri Nagy Benedek szobrász (az alapítvány kuratóriumának elnöke) által alkotott „Jákob lajtorjája” című munka kicsit kilóg a többi közül – méghozzá szó szerint. Növénnyel formákból épülő szobra

Szarka Tamás: Végállomás

Paczona Márta: Meditáció

egy három méter magas nyárfából készült két hétig. A szobrász irányításával a Szabadiskola Alapítvány tagjainak és támogatóinak önkéntes munkájával, sok régi kéziszerszám segítségével jött létre. A színesre festett lajtorjára akár fel is lehet mászni, persze csak saját felelősségre.

S. CS.: *A köztéri alkotás és kiállítás mellett voltak egyéb programjai is a rendezvénynek?*

M. R.: A kezdeményezésben tevékenyen részt vevő alkotók SIKK-SOKK – divat és művészet címmel egy tematikus programmal és kiállítással lepték meg közönségüket a rossz idő ellenére is. Az esemény ezúttal is beváltotta a hozzá fűzött

Manner Zsuzsa: Vészharang

reményeket, idén is sok látogató volt, a város apraja és nagyja izgalmas élményekkel gazdagodott. Az alkotók igyekeztek előre megalapozni az alkotásokat, hogy ott, a helyszínen már kevesebb munkálatot kelljen végezni rajtuk. A különleges program során a terve-

Nagy Benedek: Jákob lajtorjája

SIKK-SOKK kollekción

zők „SIKK-SOKK” néven hirdették „kollekciónkat”. A bemutató a divatot és művészetet volt hivatott ötvözödni: az öltözékek megőrizték a ruhák formavilágát, de egészen meglepő és szokatlan anyagokból készültek. Többek között csibedrótt estélyi, Ragasztószalag sokk fantázianevű viselet, alufólia „ÚrRózsi-ka”, Természet-látványruha készült Abonyi Ria, Abonyi Ferenc, Kapási Béla, Katonáné Tóth Judit, Kozma Zsuzsanna, Oroszi Ádám és Stanc Viktória jóvoltából.

S. CS.: Az érdeklődő közönséget az alkotás folyamatába is bevonták a művészek, s úgy tudom, a személyes érintettség miatt számos pozitív visszajelzés érkezett. Kaphatnánk egy kis ízelítőt a közönség véleményéből?

M. R.: A Public Artra visszatérő érdeklődők gondolatai kétértelműen megerősítik számunkra a rendezvény létjogosultságát. Hadd idézzek pár gondolatot a szóban és írásban egyaránt érkező visszajelzésekben: „Tavaly is kijöttünk és nagyon vártuk az ideit. Nekünk ilyen soha nem jutott volna eszünkbe, ezért is érdekelnek minket, hogyan gondolkodnak a művészek.” Volt néhány őszinte rácsodálkozás a kortárs művészetre: „Ez tényleg sörös dobozból van?”, „Ezt minek csinálod?” „Ha szobrász vagy, miért nem követ faragsz?” A leghumorosabb és egyben legtalálóbb vélemény egy, az alkotásban aktívan részt vállaló férfi volt, aki azt a megjegyzést tette: „Milyen nehéz

is ezeket a könnyű kis szalagokat ide-oda tekergetni. Főleg ott a patak medrében. Ahogy tekergettem a textil széleket, egy meditatív utat jártam be a valóságban magam is. A meditációban is különböző szinteken járunk, míg eljutunk egy mély tudat állapotba. A humor számomra ott van, hogy valóban egy mély állapotban jártam, a patakmeder mélységét néhányszor megtapasztaltam. Hol belecsúsztam, hol egyszerűen csak beleestem a vízbe. Az átázott ruhától fáztam, de igyekeztem kikapcsolni a külső tényezőket, és emlékeztettem magam a korábban már oly sokszor megélt meditációs állapotra. A humor számomra ez a párhuzam volt.”

S. CS.: Meg tudna fogalmazni egy általános üzenetet a rendezvény kapcsán a pályatársaknak, a kritikusoknak és a művészetbarátoknak?

M. R.: Menyhárt Tamás, alias Menyus szép gondolatával szeretném összefoglalni ezt az üzenetet: „A művészetet mindig őszintén kell csinálni, mert ha nem úgy csinálják, akkor már nem az.”

Varázslatos hét volt. Nappal a fény ragyogta be a teret, éjszaka a csillagok. A tér ma is elbűvöli az elmélkedőket, hiszen a terekben tárgyi és szellemi alkotások születtek, úgy hogy a kint és bent szoros kapcsolattá értek egymásban, így meghittséget és otthonosságot varázsoltak a móri Szent István Park minden látogatója számára.

MOSBERGER RÓBERT 1977-ben született Pincehelyen. Grafikus, fotográfus. A grafikai és fotóműhely vezető munkatársa a Képző- és Iparművészeti Szabadiskola Alapítványánál. Céljaik megvalósítása érdekében folyamatosan iskolát és szakembereket, mesterembereket közreműködésével műhelyeket tartanak fenn, valamint elérkezettnek tartja az időt, hogy az eddigi kiállítások munkáiból kiadványt szülessen.

SEJBEN CSILLA (1967) 1995-től dolgozott a fehérvári médiákban. Reflex Rádió, (1995-1999-ig) Fehérvár Televízió (1999-2009-ig, mint értékesítési és marketing vezető). Fontosabb munkái: Fejér megye gyöngyszemei – értéktartó és közvetítő műsor megvalósítója, majd a Rádió 1 Mozaik Magazin műsor – Siker útján című heti magazin házigazdája szerkesztője – a fiatalok értékrendjének pozitív kialakítása sikeres helyi emberek bemutatásával. Jelenleg a Nemzeti Művelődés Intézet kulturális közfoglalkoztatottja, szakmai munkatársa.

Vándorlás a kézműves szakkörök között

Rólunk és céljainkról

A Magyarországi Alkotóművészek Közép- és Nyugat-Dunántúli Regionális Társasága célja a művészetpártolás, támogató, valamint különféle szakmák oktató tevékenységének segítése. Egyik kiemelkedő tevékenységünknek tekintjük, hogy a még működő, néphagyományainkat őrző, hagyományozó, művészeti, népművészeti szakköröket fennmaradásukban segítsük. E céljaink elérésének egyik leghatékonyabb eszköze a széles szakmai köröket érintő rendezvények szervezése. Egyesületünk elsősorban szakkörvezetőket, oktatókat és a népművészeti értékek iránt elkötelezett menedzserszemléletű embereket tömörítő szervezet. Tagságunkat főleg a tárgyalkotó népművészettel foglalkozó szakkörvezetők alkotják. Szervezetünk az elmúlt években országos ifjúsági és felnőtt táborokat és szakmai előadásokat szervezett a népi kézműves hagyományörzés egy-egy szakágában (gyékényes, csuhé, vert csipke, bőrműves, fazekas, bútorfestő, nemez-tárgykészítő, hímző, gyöngyfűző, fafaragó témában). Az elmúlt évek szakmai rendezvényeinek is köszönhetően nagyon jó kapcsolatot alakítottunk ki a környező megyék, régiók tárgyalkotással foglalkozó

egyesületeivel, kézműves szakkörreivel, de szakmai rendezvényeink szervezésében segítőnk volt a Művészetek Háza is. Minden szakmai rendezvényünket pályázatok segítségével valósítjuk meg.

Az értékteremtő kézműves szakkör

A Fejér megyei szakkörvezetők tanácsára hirdettük meg az első kézműves szakkörök találkozóját még 2008-ban Mórton. Az akkori szakmai program felvállalt feladata volt, hogy rávilágítsunk, milyen értékmentő, értékteremtő munkát végez egy kézműves szakkör. Ezt követően szakmai előadásokat szerveztünk a még működő szakmai csoportoknak. Az első években a sorozat szervezése közben ráébredtünk, mennyire hiányzik az összefogás a helyi közösségek számára. Akkor több településen önszerveződés útján jöttek létre hobbi kézműves csoportok hímzés, szövés, gyöngyfűzés témában, vagy csak kézimunkáztak, horgoltak az asszonyok. A kis közösségek nagyon sokszor szakmai segítség nélkül dolgoztak egy lelkes irányító segítségével. Ezt a kínáló lehetőséget használtuk ki szakmai céljaink elérése érdekében, így a szakmai hálózatba könnyebben tudtuk

bevonni az új csoportokat is. Kibővítettünk egy olyan programot, ahol az érdeklődők konzultációkon, szakmai előadásokon képezhették magukat a helyi alkotóközösségekben. Feladatul tűztük ki a speciális népművészeti formakincs bemutatása mellett a szakmai fogások megismertetését, az egymástól tanulást, az elszigeteltség érzésének megszüntetését. A szakmai előadások megtartására és az adott tájegység bemutatására a szakterület legjelesebb képviselőit hívtuk meg. A programsorozat előadásainak

Kézműves szakkörök I. találkozója 2008

Magyaralmási hímzés oktatás 2011-ben

Hímzésoktatás Iváncsán

szervezése során mindig kikértük az adott kisközösségek véleményét, kitől, mit szeretnének tanulni. Ekkor még nem olyan tudatosan válogattunk, sőt a tájegységek között is nagyokat lépkedtünk. Egyik évben a höveji hímzést tanultuk Székely Erzsébet népi iparművész-től, a következő években Dr. Illés Károlynétól, a népművészet mesterétől a békési szürhímzéseket, a fejér megyei fehérhímzéseket Párniczky Józsefnétől, a népművészet mesterétől, majd a zalai fehérhímzéseket Kocsisné Koszorús Anikótól, a népművészet mesteré-

től. Nagyon népszerűek voltak az előadások, nem csak a hímző, de a szövés, a gyöngyfűzés, a fafaragó, a nemez tárgykészítő, paszománycsészítő, gombkötő témájú előadások is, melyekre szintén a szakterületek legjelesebb képviselőit kértük fel. Az elmúlt években is folytattuk a szakmai képzések szervezését a szomszédos megyék hímzésmintáit, sárközi motívumokat Himicsné Nagy Brigitta hímző szakoktató tanította, sióagárdi öltéstechnikákat, szél- és összedolgozási variációkat oktatta Vargáné Kovács Veronika népi iparművész.

Nyitás a még fiatalabb korosztály felé

Az első előadásokat követően minden évben újítottunk, nyitottunk a fiatalabb korosztály felé, új helyszíneket vontunk be a rendezvénysorozatba, bízva abban, hogy új közösségeket hozunk létre. 2013-ban már nemcsak művelődési házakban szerveztünk foglalkozásokat, de megkerestünk iskolákat, sőt óvodákat is. Ebben az évben európai uniós pályázatot is benyújtottunk szakmai programjaink fennmaradása érdekében. Egyesültünk a Megyejáró kreativitás című, TÁMOP-3.2.13-12/1-2012-0369 jelű pályázaton nyert 30 millió forintot, melynek felhasználási célja a megyei feladatellátás biztosítása az alkotóművészet és a népművészet területén. Ettől fogva a kisebb közösségek számára komplexebb programot ajánlunk kirándulással kibővíve, ahol a szakmai előadásokra meghívott oktató műhelyét és gyűjteményét, vagy a helyi tájegység múzeumát látogatjuk meg. Ekkor szerveztük első alkalommal, hogy a szakmai előadás vándorol helyszínről helyszínre a meghirdetett tájegység hímzéseit, motívumait, öltéstechnikáját mutatja be az oktató.

Kezdőknek és a haladóknak is

A 2014-ben meghirdetett hímző szakköri képzési folyamatban segítők volt a Nemzeti Művelődési Intézet Fejér Megyei Irodája is. A szakmai előadások sorozatát Vándorlás a dunántúli hímzések között címmel szerveztük.

Sajnos 2015-től támogatás hiányában új lehetőségeket kellett keresnünk, hogy a szakmai programjaink tovább fennmaradjanak. Így találtuk meg a Fejér megye kisebb települések önkormányzatait és polgármestereit és folytattuk a

Fonódó szálak, aratódíszek ünnepe – Négyes Timea bemutatója

Sárkeresztúr,
Ültetéstől a kosárfonásig

Mesterségek Háza
kézműves foglalkozás

Mintakincstár szakmai konferencia foglalkozása

hímző szakköri képzések mellett más szakterületek a kosár, a szalma, a csuhé, a bőr alapanyagok népművészeti szakköri népszerűsítését. Így kapcsolódtunk be a Sárkeresztúron a TÁMOP Komplex telep-programba és segítettünk létrehozni kosárfonó műhelyt a szakkörvezetőink segítségével. 2015-ben Ültetéstől a kosárfonásig kézműves találkozón mutattuk be a megyei és a Dunántúlról érkező mestereknek micsoda eredményeket ért el a Sárkeresztúri közösség, mivel nem csak műhelyt, de veszszőtermesztő telepet és mellette feldolgozót is létrehozta. 2016-ban Sárbogárdon folytattuk a szakmai találkozóinkat Fonódó szálak, aratódíszek ünnepe címmel itt is önkormányzati támogatással kezdtünk el csuhé, szalmafonó képzéssel foglalkozni.

A Játsszótárs Játékkészítő Műhellyel közösen nyitottunk a pedagógusok felé, képzéseket, továbbképzéseket szerveztünk, pl. Mintakincstár konferencia a népművészeti anyanyelv témában.

A kézműves szakkörök szakmai találkozóit 2017-ben is folytatjuk és újból Mórton tervezzük megszervezését, ahol bemutatjuk az elmúlt 10 év szakmai tapasztalatai mellett azokat a szakköri csoportokat melyek létrejöttek Fejér megyében.

A cikket a Nemzeti Művelődési Intézet stratégiai partnere, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége bocsátotta rendelkezésre. Az írás első változata megjelent a Mesterség és Művészet 2014/01. számban.

KOMENDÓ GABRIELLA művelődésszervező, nonprofit menedzser, a Közép- és Nyugat-dunántúli Regionális Társaság elnöke, tagja a Fejér Megyei Népművészeti Egyesületnek, a Fehérvári Kézművesek Társaságának és a Kulcsi Kemencés Kézműves Egyesületnek is. Fejér megye tárgyaló népművészeti, valamint képző- és iparművészeti alkotóközösségeinek patronálását, munkájuk, működésük módszertani segítségét tekinti hivatásának.

Készítsünk rongyokból csodát!

Látogatás Szilárdi Edina selyemfestő és textilszobrász műhelyében

*Mottó: „A művészet a nyelvet
nem használja, hanem érti...”
(Szilárdi Edina honlapja)*

A Rákos-patak mentén, a Budapest-Hatvan vasútvonal mellett, Gödöllő várostól 9 km-re, a Gödöllői-dombság kapujában, nagyon szép természeti környezetben található Isaszeg. Kiemelkedő eseménye a település történetének az 1848/49-es szabadságharc legfényesebb magyar győzelme. Az isaszegi csata évfordulóján a többnapos Történelmi Napok elnevezésű rendezvénysorozattal emlékeznek meg a helybeliek minden évben az itt folyó harcokról. Izgalmas csatajelenetek, harci bemutatók, huszárok várják ezekben a napokban az idelátogatókat.

„Az emberi képességek tartománya között a művészi teljesítmény szempontjából meghatározó kategória: a kreativitás. A kreativitás a szokásostól eltérő gondolkodáson alapszik, amely az önálló világlátást és a szokatlan megoldásokat, tehát az eredetiséget biztosítja. A kreativitás az alapja a különleges egyéniségek legfontosabb képességének, az 'új világ' teremtésnek, vagyis

hogyan sajátos, egyéni, csak rájuk jellemző műveket alkotnak, és ez által új utakat képesek nyitni a többi ember számára.” (Czeizel Endre)

Tapasztalhatjuk, hogy korunkban rengeteg kreatív műhely nyílt, és rengeteg dekorációs technika közül válogathatunk. Meg kell valanom (Czeizel professzor úr ide vagy oda), legalábbis ez idáig, kicsit szkeptikusan – meglehetősen idegenkedve – viszonyultam a mostanság oly divatos, agyonkoptatott kifejezéshez: kreativitás. Még inkább az e fogalom körül mozgó, eredendő kézművészetet inkább silányító ilyen-olyan („kreatív kuckó”, „kreatív ötletház”, „varázsműhely” stb.) hobby műfajt űző műhelyektől, boltoktól, kézműves portáloktól, de az újrahasznosítás körüli mizériát is inkább múlandó divatörületnek tekintettem. Hogy milyen esemény váltotta ki belőlem a nagy fordulatot? Bár az isaszegi történelmi rendezvénysorozaton még soha nem vettem részt, ám egy s más meglepetésben volt már a kisvárosi miliőben részem. Nem gondoltam volna, hogy azon a szép napon itt, igazi csodára, a művészet egy különleges ágára, az emberi leleményesség kiapad-

hatatlan forrására bukkanok! Az újonnan felfedezett textilművészeti alkotóműhelyben olyan újdonság várt rám, amire egyáltalán nem számítottam. Az „elitelt fogalom” egy új perspektívából szemlélve új köntösbe öltözött. Immár előttem igaz fényében tündökölt. Mára elmondhatom: Isaszegen teremnek a legkreatívabb művészek!

*„Egy porcelánbaba ül a polcon
Tekintete oly messzi réved,
Az ablak melyen kitekint
Túl kicsi a világhoz képest
S ő joggal hiszi, ez az élet.
(...) Majd lassan telnek az évek,
Meváltozik az idilli környezet,
Padlásról pincébe kerül,
Ruhája színe halvány,
S porcelánja is itt-ott megrepedt.
(...) Arcán még mindig ott a
kedvesség*

*A naivitás is ugyanaz maradt,
Bár nem énekel neki madár,
Nem hajlongnak előtte fák,
De sok száz új barát az, kikre
ráakadt.” –
(Kádár Kata: A porcelánbaba)*

„Újítónak vallom magam, aki más szemlélettel mutatja meg az

Szilárdi Edina alkot

Élet szépségét vagy sötétségét. A XXI. század megérett arra, hogy ne a szériagyártást preferálja, hanem az emberi kreativitásban, az egyediség megtalálásában adja tovább az értékeit, ami természetesen az egyénhez szól.”(...) Minden egyes művemben benne van az érzékenység, a gondolatiság a finomság és a színek..., az Élet játéka, hol a sötétsége, hol pedig a Fénye... Arra törekszem, hogy ezek az alkotások minden megszokott és általános dologtól térjenek el, mégis egy egységet, energiát, a Lélek áramlását és működését közvetítsék...” – Szilárdi Edina textilszobrász, selymfestő gondolait idézem.

Véletlenek nincsenek, mondják. A sors pedig mindig lehetőséget ad arra, hogy újabb lépéseket tegyünk a tökéletes felé... Találkozásom Szilárdi Edina művészetével nem egyszerű történet. Miközben meghívására a műhelyében alkotásai megszületésének meséjét, élettörténetének elbeszélését hallgattam, és egyik csodálkozásból, a másikba estem, valami más is kikerekedett előttem. Egy rendkívüli ars poética és egy megszívlelendő életfilozófia. A vendégeskedésben a szépségre, a lelkében szunnyadó díszítő ösztön megnyilvánulásaira, a fogékonyságra, az érzékenységre számítottam, mégis várakozás felüli volt az, ami ezután ért.

Nonfiguratív látomások

Az alkotótér szellemiségében inkább volt az új kor útvesztőiben „aranyiránytű”, mintsem a sok közül egy újabb kreatív műhely. Belépve a műtermébe még a lélegzetem is elállt. A Velencei Karneválra érkeztem talán? Úgy éreztem magam itt, mintha egy elvarázsolt helyre kerültem volna. A polcokon, tárlókban valami megfoghatatlan misztériummal átítatott légkörben zsolnai mázas hatással, vagy a selyem suhogásának finom eleganciájával nonfiguratív látomások, pasztell, színátmenetes reliefek, egyedien megkomponált domborművek, vagy éppenséggel antik szoboralakok, angyalok, „fényes arcú babák” néztek velem szembe – gyönyörű jelmezekbe öltöztetve. A bronz-, vagy bőrhatású művek felületén villantak a bordók, a vörösek, az ibolyakékek, a színek fenséges kontrasztban izzottak a leheletnyi csillámpor alatt... Alig-alig eszméltem. Jól látom? E darabok mind (másnak már értéktelen, kidobott) textiliákból építkező alkotások? Abban a színes rétegben mintha a nagymamám csipkéje kelt volna új életre? A „gyöngyös koszorú”, a „bíbor”, a „bársony”, az arany és az ezüst fénye: a pazarság ebben az átalakult létezésben egészen új

értelmet nyert. A részletgazdagság fogta meg a tekintetet. Szobrok is meg nem is, képek is meg nem is, soha nem tapintott anyagszerkezet és textúrák, mégis az arányok, a formaszépség, az aranymetszés szabálya Edina mindegyik művében különös hangsúlyt kaptak.

„A textilművészet abban a szerencsés helyzetben van, hogy sajátja a két-, illetve a három dimenzió is, ugyanakkor éppen háromdimenziós megnyilvánulási formáit napjainkban nagyon kevesen ismerik.” (Balogh Wanda, MOME)

Textilszobrászat

A textilszobrászat története visszavezethető a különböző ruházatok keményítése mellett, a textilek ruha-, és lakásdíszként történő felhasználásához. A kreatív díszítés egyik módja a kikeményített textilek alkalmazása. A kreatív technikákban mai napig használják ezeket az eljárásokat kisebb dísz tárgyak szilárddá tételére, például ruhadíszek, textilvirágok, csipketojás, csipketál, textil karácsonyfadíszek. (...) A textilszobrászat Josefina de Roode holland művész által kifejlesztett technikával újult meg. Az új textilszobrászati technika új lehetőséget adott a képzőművészek kezébe.

Karmazsin rózsza

Szilárdi Edina különleges, egyedi alkotásai megvalósításánál a – hazánkban még ritkaságszámban menő, kevésbé ismert – Hollandiából származó technikát alkalmazza: „Négy éve kezdtem ezzel a technikával foglalkozni, amit azóta is tanítok a Textilművészeti Műhelyben. Ezzel a technikával készíthetünk szobrokat, domborműveket, képeket, babákat, a megunt holmikát alakíthatjuk át teljesen új formába, üvegből, fadobozból műalkotásokat hozhatunk létre, ékszereket és még sorolhatnám, mi mindent tudunk alkotni. Az ország több pontjáról jönnek el hozzám művészek és amatőrök is egyaránt és tapasztalják meg, mi mindent tudunk létrehozni, alkotássá tenni, akár egy megunt régi pólónkból, vagy a nagymamánktól megörökölt csipketerítőből, amit már csak emlékként őrzünk... Ezekből és sok minden más anyag felhasználásával egy bizonyos textilkeményítő és ragasztóanyag segítségével készítjük az alkotásokat.”

Műhely és klub

Önálló alkotótevékenységével összhangban Edina tanfolyamokat is szervez, ahol a hallgatók az újonnan felfedezett kézműves technika elsajátításával egyedi tárgyakat készíthetnek, amely által életfelfogásuk, művészetéhez, s nem utolsósorban önmagukhoz való viszonyulásuk is (szinte észrevétlenül) egy másik irányba terelődik. A műhelyben többszintű folyamatok olvadnak egybe. Terápia? Újrahasznosítás? A lélek tisztítása? A társas kapcsolatok erősítése? Vidám asszonyklub? Közösségépítő tréning? Lelki tanácsadás? Mit jelent Edina foglalkozása? Mindegyik fogalmat egyszerre.

Nem is gondolná az ember, mennyire könnyű elsajátítani ezt a textilművészeti technikát! Egy szobor elkészítéséhez nem kell más,

mint: drót, vagy (a nagyságától függően) más erősebb vázszerkezet, alufólia, festék, olyan textília, amit már nem használunk, és az a bizonyos textilkeményítő. No meg némi kreativitás. A tanfolyamon az előkészített vázak, azaz a hungarocell hasábok mellé odakerültek a kis gipszfejek, a ragasztószalagok, s mindenféle más dolgok, de a megmunkáláshoz szükséges ollók, apró szivacsdarabkák, ecsetek is. Az asszonyok: a legkedvesebb óvónő, a háziasszony, az újdonsült nagymama, a nyugdíjas, ám annál kreatívabb hölgy... – azután szorgos munkába fogtak... Következett a fejek felragasztása, a textilek keményítővel való átítatása, az így kikészített anyagdarabok „vállakra” való helyezése, majd redőkbe rendezése és szárítása, s így tovább, a fekete alpból kiindulva rétegről rétegre alakult a „mű”.

Gyógyító alkotás

„Micsoda rongyrázás folyik itt, azt a rézangyalát!” Hiszen még a párnahuzat is madeirás, amelyből az anyagok az „asztalra rázódtak”. A foglalkozást az időnként felröppenő „aranyköpések” színesítették: „A férjem hanyatt fogja dobni magát. Ezt te csináltad? Nem fogja elhinni...” Vagy: „Jé, olyan, mint a zokni mosás!” – ez a textilek keményítőbe „tunkolását” jelentette. „A régi görögök megirigyelhetnék ezt a szobrászkodást.” – toldotta meg a sort Edina. „Ilike nem fáj a vállad? Mert ide egy kicsit többet tettél!” – Ilike szobrában így „materializálódott” a tegnapi fahordás kinja-binja, minden görcse, s a fájdalomra reagálva Edinából rögtön előhívódott a gyógyító terapeuta. „Az alkotás kioldja belőlünk a rosszat. Edina egy pszichológus. Megfertőzött bennünket.” – még ilyen mondattöredékek hangzottak el. Ebben a meghitt közegben mindenki megszépült, az élet árny-

oldalai pozitív energiákká szelődültek. Edina oda-oda lép valaki munkájához, egy kevés simítás itt, egy kevéske pasztázás amott, egy csipet aranyfény, „egy csipetnyi fűszer”, körbejárva fáradhatatlanul így ízesíti-színezi a munkákat és aranyozza be a hallgatók életét. Léleklátó énjét is felfedve Edina így biztatgat: „Elrontani nem lehet itt semmit, a lényeg, hogy azt tedd bele, ami te vagy!”. A hallgatók különböző helyről érkeztek, különböző beállítottsággal és érzésvilággal, azonban egy valami közös bennük. Nem csak a maguk számára, de másoknak is örömet akarnak szerezni. A legtöbben ajándéktárgyakként adják át valahol valakinek a szépséges darabokat.

Az alkotó erők kibontakoztatása ünnep az életünkben, amire mindannyian képesek vagyunk. A siker, az alkotás örömeinek megtapasztalása, a képességek felfedezése és kamatoztatása nem csak a „profi” művészek kiváltsága. A bennünk rejlő művész megtalálásával az élmény a mienké is lehet! Az alkotás – a kézművesség – „öngyógyító ereje” legfőképpen abban rejlik, hogy visszairányítja a figyelmünket önmagunkra és segít, hogy átéljük, és szabadon

Élet vize

kifejezzük a bennünk lévő érzéseket. „Köszönjük a mai napot, az alkotás, az újat tanulás lehetőségét, a sok érdekességet, a jó csapatot, jó hangulatot”. A nap végére jóleső megújulást nyújtva mutatkozott meg a saját kézzel alkotott műben: a szív, a lélek.

Nagyanyáink vitrinjéből

Két éve annak, hogy Edinával való első találkozásunk megtörtént. Persze az érdeklődés lángja közben nem hunyt ki. Legutóbb (is) tudakoltam, éppen mi foglalkoztatja? „Folyamatosan új dolgokban gondolkodom, új megtapasztalást keresek a textilben, miképp tudom teljesen más dimenzióba vinni a lényegiségét. Kerámia-, terrakotta-, porcelánhatás elérése, mindmind új Életet ad az anyagnak és a mondanivalónak, legyen az szobor, kép, vagy bármilyen más jellegű alkotás. Az anyag textúrájában megmutatkozik a lényeg, mint a saját fizikális energiavalóságában. És ott van...Megszületik...az elkészült műben... A színek játéka, rétegek felépítése újabb és újabb kihívások. Beleépítjük a homokot, követ, sódert,akár rizs és kölesszemeket,

Ezüst Szűz Mária

magokat és sok-sok más egyebet, eltérünk az általános, megszokott használattól. Mindez némi fricskát is kölcsönöz a megszokásoknak, a berögzüléseknek. Ajánlom a kurzust továbbra is mindazoknak, akik kíváncsiak és nyitottak az újra, keresik az életükben az alkotás terét és helyét, lelki felfrissülésre vágynak, önbizalom visszaszerzésre. Szeretnék az alkotói kedvet

megtapasztalni, az életük részévé tenni, kreativitást belecsempészni a szürke hétköznapiakba, a belső gátakat, akadályokat leküzdeni és megélni a Csodát, hogy mi mindenre is képes.”

Edina és tanítványai palettáján megjelentek az újabb szépségek. Az „agyagtáblaszerű képek”, a „Terrakotta Madonnák”, a „kerámia színekben” megálmodott (talán „Kovács Margit-i”?) figurák”, vagy akár a nagyanyáink vitrinjéből ide származott fehér fényes áttetsző „porcelán nippek”, vagy az ezüstös aurájú „Szűzanya”, mellette a karmazsinszín „Selyem Rózsa”..., mind-mind lenyűgözők. De még ezt a nívót is lehet tovább fokozni! Edina egy korábbi műve a selyemágyon nyugvó „Végtelenség Kulcsa” olyan, akár egy „irizáló” fektetett nyolcas. Ez a szimbólum (az ősi Tibetben és Indiában) a tökéletességet, a dualizmust, az egységet szimbolizálja nő és férfi között. A múlt a jelenben és fordítva, minden magából növekszik és önmagába tér vissza az univerzumban. Egyensúlyt teremt, és megvéd a negatív energiáktól.

Kulcs a végtelenhez

Porcelán és DNS

„Porcelán. Kemény kaolin. Olyan, mint a lány. Ha hevíted, lágy és puha, mint a rásimuló ruha. Ha megégeted kemény lesz, mint a kő. S ha törik, sebezhető apró morzsa lesz a nő. (...)” (Simon Ágnes: Ne törd össze!)

A porcelán a költők kedvelt ihletője. Akárcsak a családi ezüst: a béke, az otthon szimbóluma. A porcelánt régen fehér aranynek nevezték, birtolni kíváltság volt. Kecesség. Törekenység. Gazdagság. Igényesség. Szépség – számtalan jelző kapcsolódik a porcelán fogalmához. A porcelánhatás egyedülállóan általa való megteremtése Edina kísérletező kedvéről árulkodik. „Fehér Világában” (legújabb irányzatában) párhuzamot von a porcelán és a tisztaság, illetve a törekenység között. A „terrakotta” (olasz nevén „főtt föld”), az agyag-művesség inspirálta textil művekben pedig a sárarany, a „Por”, a „Teremtéstörténet” mítosza tükröződik vissza.

DNS spirál

Az Életfa a legösszetettebb gondolatvilágot képviselő szimbólum. Utal életre és halálra, az örök fejlődésre és növekedésre, a folytonos megújulásra. Az Életfa csodálatosan szemlélteti, hogyan is épül fel az Élet, megmutatva az ember Útját. És ez a Kaland a „Gyökér-csákránál”, múltunknál, „Földanyával” való kapcsolatunkkal kezdődik és a „Korona-csákránál, (a fejtetön túl) az égieknél, Istennél végződik. A mélylélektan a „gyökér, törzs, korona hármását” az ösztön-én, én, fellettes-én kifejeződéseként értelmezi.

Az Életfa tudományos szempontból való megközelítése még érdekesebb. *Grigorij Petrovics Grabovoj* (A matematika, fizika, alkalmazott mechanika és az orvostudomány doktora, akadémikus. Tanítása középpontjában az egyetemes megmentés és összehangolt fejlesztés áll. Munkája elsődlegesen a globális katasztrófák megelőzésére irányul. Vallja: az élet a legjobb ajándék) így írja le az analógiát: „Az életfa alatt az emberi DNS-t is értjük, melyet fejleszteni lehet és kell. Ez a tudás mintha a semmiből bukkant volna elő mely a gyógyulás és az élet titkát rejt. Mentális program ez, melyet megtanulunk.”

Textil jellemkották

Egy röpké percre térjünk vissza a textilszobrászati foglalkozás hangulatához. Végre elérkeztek a művészek a munka utolsó fázisaihoz. A már „felöltöztetett” szobrokra már csak a színezés, a díszítés várt. (Valójában a „ráncikált”, keményített, majd megszáritott textilredők adják a szoboralakot, s egyben a ruházatot.) Az így keletkezett „ruha” és az egyéni felfogásban alkalmazott díszítés határozzák meg a művek végső megjelenését, s adják meg a művek egyediségét. A kialakításban ezek a legkényesebb és leglényegesebb lépések.

„A kevesebb sokszor több...!” (...). „Kevesebb pasztát vigyél fel, ne

műanyagyszerű, szoborszerű legyen az arc. Nem baj, majd itt egy kis arannyal korrigáljuk.” Miközben a hallgatók felett Edina bábáskodik, a „tudattalan mélyrétegeből” éppen most hívódnak elő, szinte gondolkodás nélkül a sajátos „jellemkották”, az egyéniséget hűen tükröző jellemző részletek. Az alap ugyanaz, mégis a szubjektív mézején – az egyediség jegyében – a szobrok más és más formát öltöttek, mindegyik más módon lett. Mindenkiben ott lakozik az „egyéniség Isteni szikrája”. Lám! „Új reménnyel üzelve így változtatta át a műveletekben mindenki másként a saját élettruháját.” A mű elkészült, s íme a „művészkedés” akár a varázslat, egy pillantás alatt költészetté emelkedett, poézissá nemesedett. Bámulatos mi mindent lehet elérni ezzel a technikával!

Edina tanítványainak adott témái között a DNS-spirált is megtaláljuk. Kíváncsi volt ebből a formából hányféle mű születik meg. „A DNS az Élet titka”. Ahány ember, annyi Életút van! Egy planetán élünk, mégis mindenki egy másik világot tapasztal meg. Ugyanolyan drótalapból kiindulva – mégis a „lányok” műveiben – a Spirálokban, az Életfa stációiban az *Egyéni Utak* (mint a „jellemkották a szobrokban”) épp úgy a „benső titkokat belemintázva” a sajátosságokat felmutatva képeződtek le. Kinél-kinél az árnyok eltolódtak, néhol túlsúlyban volt a Gyökér, vagy éppenséggel az Életfa Törzse... Az eltérő pontok így adtak „helyzetjelentést” arról, ki hol tart épp az Úton, a sors szálain lépkedve mennyi lépés várja a tökéletes felé! A mestert a tanítványai minősítik. Edina Életútja a hallgatóiével az Életfa ágaiban – az Élet spiráljában – (laza szövetségben) fonódott össze...

Végül a „kiömlött kávé” párjaként egy egészen másféle „étvágygerjesztő” darab is felhívta magára a figyelmet. A reggelizők inyenc falatját illusztráló: „Tükörtojás”. Nem hiszem el, hogy ez is textilmunka!

Tükortojás

Az újrahasznosítás művészete

Egy közismert, hatalmas multinacionális vállalkozás megalapítója, a „japán csoda” egyik letéteményese Morita Akio. Made in Japan című tanulmánykötetében Japánról, a japán életfelfogásról valló sorait itt is érvényesnek érzem: „Egyik legjelentőségtebb értékfogalmunkat, amelyet ősidők óta becsben tartunk, egy olyan szó fejezi ki, amelyet nem lehet lefordítani: a mottainai. Kulcsfontosságú fogalom, amely sok mindent megmagyaráz Japánról, a japán népről és a japán iparról. Ez a kifejezés azt sugallja, hogy a világon minden a Teremtő ajándéka, amelyért hálásnak kell lennünk, és soha semmit nem szabad elpazarolnunk. A szó betű szerinti értelmében a mottainai 'tisztelent', 'istentelent' jelent, még mélyebben pedig azt a jelentést hordozza, hogy 'szentségtörés az ég ellen. Mi japánok úgy érezzük, hogy mindenünket, amink van voltaképpen csak kölcsönbe, szent letétként kaptuk, hogy a lehető legjobban használjuk. Mi bűnnek tekintjük, amikor elpocsékolnak valamit.”

A mai ember (a nyugati civilizációban legalábbis) iszonyú pazarló módon él. És ezt a pazarlást lelki, szellemi síkra is érthetjük. Edina az újrahasznosítás érdekes és sokszínű formáját honosította meg Isaszegen. Ami által a haszontalannak tartott kacetok és más hulladék anyagok újra termékként, vagy éppen művészeti alkotásként öltönek formát.

Túl azon, hogy segít az alkotás örömeinek kibontakoztatásában, Edina valami mást is ad nekünk. Arra hívja fel a figyelmet, hogy

semmit se pocsékoljunk el, különösen a tehetségünket ne. Te remtsünk inkább tiszta szívvel kincseket! Alkotásain keresztül reagál a XXI. század problémáira. A különleges textiltechnika által készíti a jelenlévőket a mai életidegen, romboló szemléletmód, s a pazarló életvitel gyökere megváltoztatására. Példát kell vennünk Edináról, a tanítványiról, hogy ezen a mestergrádicson az újrahasznosítás művészi fokán megújulva mi is egyre magasabb szintre lépünk.

SZILÁRDI EDINA Isaszegen élő és alkotó selyemfestő, textilszobrász. Kreativitása több módon pl. a virágművészet terén is megnyilvánult. Korábban a képzőművészet több ágában – pasztellfestés, olajfestés és ceruzarajzok formájában is – kipróbálta magát. A selyemben találta meg azt a pluszt, ami magával ragadta. Munkálkodása során Josefine de Roode holland művész (a textilszobrászat úttörője) által kifejlesztett technikát kamatoztatja. Márkaképviselő oktatóként jogosult a technika átadására, és textilművészeti tanfolyamok szervezésére.

Hat éve kezdett ezzel a technikával foglalkozni, amit azóta is tanít műhelyében. Az ország több pontjáról érkeznek hozzá művészek és amatőrök is egyaránt, és tapasztalják meg, mi mindent lehet létrehozni, alkotássá tenni megunt dolgokból, és sok minden más anyag felhasználásával egy bizonyos textilkeményítő és ragasztóanyag segítségével.

A selyemművészettel, a textillel való találkozásáról Önvalomásában így ír: „A selyemmel való találkozás szerelem volt első látásra, igaz már akkor tudtam, hogy másképp szeretném megmutatni a bennem lévő gondolatokat és érzésvilágot, mint amit általában láttam a selyemfestésről. A festményeim az új Kor szellemében 3-dimenzióban készülnek, legfőképp nonfiguratív ábrázolási módban. Elmondhatom, hogy ezzel a technikával egyedülálló módon készítem festményeimet.(...) Tiszta, lágy és nemes, mindehhez társítom a bennem lévő gondolatokat, érzéseket, így készülnek a műveim.”

Szilárdi Edina több ízben is szerepelt a Gödöllői Királyi Kastélyban kiállításán, amit hasonló gondolkodású emberekkel és a textilkeményítő magyarországi importőrével valóstított meg. Valamint Győrben a Zichy-Palotában az országos babakiállításán, Szlovéniában, Budapesten a Dürer-kertben, az Art-Fest-en, Petőfi Csarnokban és a Millenárison is részt vett. Elmondható, hogy Magyarországból elsőként kerültek ki többször is a munkái Jossy de Roode (aki kitalálta ezt a technikát) mind könyv és mind internet publikációiba. Aki szeretné ezt a technikát elsajátítani, s Edina művészeti foglalkozásán új utakra lépni, szeretettel várja a Műhelyébe Isaszegre. (Elérhetősége: www.edoart.hu – facebook: Szilárdi Edina – Tel: +36 30 9905 373)

BORKA ELLY (szül: 1949. 02. 16., Budapest). Autodidakta művészeti író, múzeumbárát tudósító. Főbb tevékenységi területei: textilművészet, iparművészet, népművészet, népi kultúra, magyar örökség, honismeret. Közlései több skálán látnak napvilágot. Rendszeresen publikált a (Népművészeti Egyesület) Mesterség és Művészet – Népművészeti Hírmondó kiadványában, a (Táncház Alapítvány) FolkMagazin c. kiadványában, az AranyTarsoly – Hagyományörzők c. lapban, valamint többek között megjelentek írásai a (Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa) Magyar Iparművészet c. folyóiratában, a (Magyar Honismereti Szövetség) Honismeret c. folyóiratában, a kaposvári Búvópatak c. polgári, kulturális és társadalmi havilapban, továbbá egyéb (Székesfehérvár – Vár folyóirat, Kiskun Múzeum, Múzeumőr lapja, Gödöllő, Veresegyház, Budapest, XVI. kerület helyi) újságokban és különféle internetes portálokon úgy, mint pl. HagyományHáló c. népművészeti magazinban. Írói pályája a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület, mint MTESZ tagegyesületének lapja: a Magyar Textiltechnika c. textilipari tudományos folyóiratnál kezdődött, ahol 10 éven át külsős, segítő munkatársként kéziratok gondozásával, szervezési-, és egyéb megjelentetéssel kapcsolatos feladatokat látott el, majd ugyanitt önálló rovatban textilművészeti-, és a lap jellegének megfelelő szakmai témákban cikkei jelentek meg. A szakfolyóirat profilváltását követően 2001-től látókörét szélesítve új utakat keresve más lapok felé fordult. Országos és más médiumok fogadják jelenleg is írásait.

„...az erdőben megtisztulási folyamatnak vagyunk a részesei”

Interjú Szabó Lajos erdőmérnökkel, a Muzsikál az erdő programsorozat megálmodójával

Szabó Lajos (fotó: Kalácsi René)

Gyakorlott túrázók nagyon jól ismerik az erdő muzsikáját, a lombsusogás, madárdal, erdei vadak nesze, patakcsobogás, rovarok zümmögése nyújtotta csodálatos egyveleget, mely annyi műalkotás megszületését ihlette a legkülönfélébb műfajokban; az erdő azonban természetbarát művészetbarátok közreműködésével koncertterem, galéria és alkotóház is lehet: ez a csodálatos átalakulás a „Mu-

szikál az erdő” programsorozat alatt immár 13 éve nyaranta egyszer rendre megtörténik a Mátra ölelésében. A rendezvény ma már „Mátrai Művészeti Napokká” nőtte ki magát, s a természet és a művészet összefonódásán túl különös figyelmet szentel a helyi értékek bemutatásának is. A Prima-díjas programsorozatról a főszervező Szabó Lajos erdőmérnök mesélt.

Hogyan vált az erdő szerelmesévé – tanult szakmáján túl?

Szabó Lajos: Sarkadon születtem, rabul ejtettek az áltéri erdők, a szikes puszta. Már gyerekkoromban imádtam a szabad természetet. A szabadságot és egyben a megnyugvást jelentette számomra. Egyértelmű volt, hogy erdőmérnöknek jelentkeztem. A természetjárás szabadságélménye meghatározó volt, majd amikor ráéreztem az erdei életközösség összetettségére, csodaként éltem meg. Ezzel a csodával való együttgondolkodásra képezik ki az erdőmérnököket, hiszen az erdőmérnök legfontosabb feladata, hogy megakadályozza az erdőnek, mint természeti erőforrásnak a túlzott kihasználását, hogy az erdei életközösség örökre fennmaradhasson.

Miért a művészetekkel, elsősorban a zenével társította össze az erdők megismerésére, az élhető környezet megismertetésére vonatkozó elképzeléseit, mint erdőmérnök?

Sz. L.: Aki járt már erdőben, az biztosan átélte, hogy az erdő fáival,

Erdei séta (fotó: Kalácsi René)

az erdő élőlényeivel kapcsolatba kerülni óriási élmény. Egy kiadós erdei kirándulás után gyakorlatilag testileg-lelkileg megújulva, megtisztulva térhetünk vissza a civilizált világba. Az erdőben lét alapvető feltöltődési forrás. Amikor koncertteremben például szimfonikus zenét hallgatunk, akkor hasonló élményekben lehet részünk. A zenei élmény lehetővé teszi a koncertteremben, hogy kikapcsolódjunk a mindennapi rohanásból, és olyan gondolatokkal foglalkozunk, amelyek az élet valódi értelmét, lényegét jelentik. A zene hullámai átmoszák az agyunkat, és felszabadulttá, nyitottá, befogadóvá tesznek. Akár erdőjárás után, akár koncertlátogatás után reálisabban tudjuk értékelni saját életünket, vagy a környezetünkben lévő folyamatokat. Ez a párhuzam adta az ötletet arra vonatkozóan, hogy a két megújulás-élményt összekapcsoljam.

Nógrád megye egyik legismertebb rendezvénye a „Muzsikál az erdő” idén 13. évadához érkezett, melynek Ön a megálmodója és főszervezője. Az erdőmérnöki szakma már önmagában sejteti a természet iránti vonzalmat, de honnan jött

az erdő és a művészet összekapcsolásának az ötlete?

Sz. L.: Ahogyan az imént kifejtettem az erdőben megtisztulási folyamatnak vagyunk a részesei, az ilyen nap végén sokkal tisztább fejjel látjuk életünk kérdéseit, a természettel való kapcsolatunkat. Ha bemegyünk egy koncertterembe és hangverseny részesei lehetünk, azt élhetjük át, hogy a zene hullámai belénk hatolnak, az érzelmeink húrjain játszanak a zenészek. Egy ilyen koncertélmény lelki feltöltődés, megújulás.

Az erdő és zene összefonódását tükröző séták, zenei programok mellett lehetőség van a vendéglátó település helyi értékeinek, gasztronómiájának bemutatására is. Kifejtené ezt részletesebben?

Sz. L.: Nógrád megyének fontos jellemzője, hogy magas az erdőszütsége, csodálatos természeti értékekben bővelkedik. Ez a tény lehetőséget biztosít a turizmusfejlesztés számára is. Nógrád megye sokak által hátrányos helyzetűnek ítélt megye, kiemelt fontosságú a megye fejlődése, az itt élő fiatalok helyben tartása. A turizmus fejlesztésében fontos, hogy olyan kiemelt színvonalú rendezvények kerüljenek megrendezésre, amelyek egyedülállóak és egyben jövőépítő célzatúak. A „Muzsikál az erdő” egyik lényege, hogy nagyon komoly helyi összefogásból alakul ki. Ebben az összefogásban a térségben élők, dolgozók, lakók vesznek részt. Erdészek, természetvédők, a helyi kulturális, művészeti élet résztvevői, önkormányzatok, gazdálkodók, helyi lakosok. Ezért is kiemelt fontosságú, hogy bemutatásra kerüljenek a helyi értékek, legyenek azok néprajzi, történelmi, természeti, kulturális, gazdálkodási vagy épp gasztronómiai jellegűek.

Erdei séta

Erdei séta gyerekekkel (fotó: Kalácsi René)

A „Muzsikál az erdő” rendezvénysorozat Mátrai Művészeti Napokká bővült. Mit jelent ez a gyakorlatban?

Sz. L.: A „Muzsikál az erdő” sorozatnak kialakult a 13 év alatt egy sajátos szervezési, művészeti koncepciója, amelynek megvannak a nélkülözhetetlen elemei, mint pl. az erdei séta, erdei koncert, gyermekprogramok, kiállítások, falusi vendéglátás, erdei sportrendezvények. Minden napnak megvan a saját íve: az erdőjárás és erdei koncert hallgatása után, a nap végén a falusi vendéglátás zárja a napot, amely egyfajta közösségépítő együttlét. A „Muzsikál az erdő” – Mátrai Művészeti Napok négynapos programként indult, kilencnapos non-stop rendezvénné alakult. Ma már nemcsak a nógrádi térség meghatározó kulturális és művészeti rendezvénye, hanem négy évvel ezelőtt országos rendezvénné vált, hiszen minden évben az ország több térségében is megjelenik.

M. L.-né K. M.: *Az idei évben vált a rendezvény határokon átnyúló eseménnyé. Hová jutott el és milyen fogadtatással?*

Sz. L.: 2016-ban először ívelt át a határon a „Muzsikál az erdő”. Óriási előrelépésként éltük meg a mátrai 9 napos rendezvény nyitónapjának sikerét Felvidéken, Füleken, valamint a Körösök völgyi rendezvény záró napját a Partiumban, Nagyvárad térségében. Mindkét helyszínen sikerült kapcsolatokat építeni helyi szervezetekkel, közösségekkel, akikkel együttműködve megvalósulhattak a határon

túli rendezvénynapok. A helyi magyar közösségek nagy szeretettel, nyitott szívvel fogadták a rendezvényt, de amit jelentősnek tartok, hogy a szlovák és román lakosok is élvezték a rendezvényt, pozitív benyomásokat szereztek. A „Muzsikál az erdő” rendezvénysorozat alkotói pályázataira – fotó, irodalom, képzőművészet és gyerekrajz – rendszeresen érkeznek pályaművek a határon túli magyaroktól. Számon tartanak minket, várták a rendezvényt.

A Muzsikál az erdő eljutott a Körösök völgyébe is. Miben tér ez el a mátrai napoktól?

Sz. L.: A „Muzsikál az erdő” a Körösök völgyében alapkonceptiója megegyezik a mátrai nagyrendezvényével. Az alapot a már kialakult szervezési és művészeti koncepció adja. Természetesen itt más jellegű helyi értékek jelennek meg, mint a Mátrában, de a rendezvény a „Muzsikál az erdő” küldetésére és kialakult értékrendjére épül. Alapvető célunk: az erdő, a zene, a művészetek erejével az embereket környezettuda-

Közönség (fotó: Matúz Viktória)

Monarchia Zenekar (fotó: Kalácsi René)

Nógrád Táncegyüttes (fotó: Kalácsi René)

tos, fenntartható életvitel irányába mozdítani. A helyiek fogadtatása felemelő, szívesen kapcsolódnak a rendezvényhez.

Az elmúlt években a rendezvénysorozat Prima-díjat és Nógrádikum-díjat kapott, ami bizonyára büszkeséggel tölti el, de egyben kötelezettséget is jelent. Mennyiben változott meg az élete a 13 év során?

Sz. L.: A Prima- és a Nógrádikum-díj természetesen büszkeséggel tölt el, és valóban kötelezettséget is jelent. De a mély elkö-

telezettséget akkor érzem igazán, amikor a rendezvény napjaiban személyesen találkozom a „Muzsikál az erdő” rendezvényeire látogató emberekkel, azzal az elhivatott

törzsgárdával, akik közül már sokan 13 éve jönnek. Az ő biztatásuk rendkívül sokat jelent, már most tervezzük-szervezzük a következő évi rendezvényeket. A „Muzsikál az erdő” rendezvények szervezését a Muzsikál az Erdő Alapítvány végzi, amelynek van egy főállású alkalmazottja – munkáját pedig a Nemzeti Művelődési Intézet kulturális közfoglalkoztatottakkal, illetve bizonyos technikai háttérrel segíti. A jövőben szeretnénk az alapítványt megerősíteni. Kialakítani azt a kis bázisunkat, amely lehetővé tenné, hogy ne egyik napról a másikra éljen az alapítvány, hanem egy stabil háttér alakuljon ki, ahonnan nyugodt körülmények között lehetne szervezni még hosszú éveken keresztül a „Muzsikál az erdőt”, mely mára már Kárpát-medenceivé nőtte ki magát, és sokan azt várják tőle, hogy európai szintű rendezvénné váljon, közvetítve a nógrádi, illetve a magyar értékeket Európába.

Milyen elképzelései vannak a jövőt illetően magánemberként, illetve programszervezőként?

Sz. L.: Erdőmérnöként élem az életemet. Az erdővel, természetvédelemmel való közvetlen kapcsolat, az erdőmérnöki feladatok nagyon fontosak számomra. Programszervezőként szeretném tovább fejleszteni az „Muzsikál az erdő” programot, minél szélesebb körben megismertetni az erdő, a környezettudatos, fenntartható emberi lét értékeit, a magas színvonalú művészeti értékekkel együtt.

ANTAL TAMÁS a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban a Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Irodájának koordinátor munkatársa. Közgazdász diplomával és kulturális rendezvényszervező végzettséggel rendelkezik.

MÁTÉ LÁSZLÓNÉ KASZÁS MÁRIA tanár, népművelő, informatikus könyvtáros, könyvtárostanárs. A Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Irodájának vezetője, a Nógrád Megyei Népművelők Egyesületének vezetőségi tagja, a Magyar Népművelők Egyesülete emlékplakettjének birtokosa.

A probléma erőforrás – a hiánya az igazi gond Innováció a közművelődési folyamatszervezésben

*Beszélgetés Koszecz Sándorral,
a Békés Városi Kecskeméti Gábor Kulturális,
Sport és Turisztikai Központ igazgatójával*

Szabó Judit Nikolett: *Nemrég kitéttél a közösségi oldalad falára posztként a kulturális központ hirdetőtáblájáról egy fotót, amelyből kitűnik, hogy a tábla minden négyzetcentiméterre le van fedve programok plakátjaival. Dicsekedtél?*

Koszecz Sándor: Semmi dicsekvés, szó nincs róla. Csak egyszerűen mentem hazafelé pár napja, és szemembe ötlött, hogy milyen szép is az, amikor a hirdetőtáblánk ennyire tele van színes plakátokkal, meghívókkal a programjainkról, és mindegyik plakát más és más. Valójában semmi különös nem történik közben, éljük az életünket, működik a művelődési központ – pont ez a megragadó benne, ez az áramlás.

Sz. J. N.: *Az intézmény sikerei mögött van egy sajátos szemlélet, amit gyakran ajánlasz szakmai fórumokon a kollégák figyelmébe.*

K. S.: Az ún. lean-szemléletet próbálok érvényesíteni az intézmény mindennapjaiban. Ez tulajdonképpen egyfajta folyamatmenedzsment-rendszer, amely lényegében egy veszteség- és akadálymentes áramlást igyekszik megvalósítani. A módszer maga a gyártás területéről származik, konkrétan a Toyotától, az elnevezés pedig James P. Womack és Daniel T. Jones leleménye. Öt egyszerű alapelv van: az értékfolyamattúság, az értékfolyamatnak a kiépítése, abból a folyamatos áramlásnak a megvalósítása, a húzóelvnek a működtetése és a folyamatos tökéletesítés. Gondoljunk csak a közművelődési minőségbiztosításra vagy minőségfejlesztésre! Ugye, milyen hasonló is ez a szemlélet? Valójában a lean-módszer egyáltalán nem egy távoli történet, nagyon is alkalmazható a humán területeken.

Sz. J. N.: *Mikor és hogyan fedezted fel magadnak a lean szemléletet?*

K. S.: A 2010-es évek elején történt, hogy egy konferencián a Prezi* egyik vezetője tartott előadást, és

Békés Városi Kecskeméti Gábor Kulturális, Sport és Turisztikai Központ

menedzsmentről a megszokottól merőben eltérő, furcsának ható gondolatokat mondott. Addigra már túl voltunk egy minősítési folyamaton, és nagyon érdekelt a hatékony minőségfejlesztés. A Csabagyöngye Kulturális Központ megnyitóján beszélgettünk az egyik volt kolléganőm lányával, aki történetesen a Prezi HR-ese: megragadtam az alkalmat, és szóvá tettem, hogy milyen furcsa dolgokat mondott a menedzsmentet illetően ez a jóember. Ő, mondta a HR-es, hát ez a „Lean Thinking”, tehát a „Lean szemlélet” című könyv – ez a bibliájuk, s ez az első olvasmány, amit egy új munkatárs kezébe nyomnak, hogy tanulmányozza. Én is megvettem, és rádöbbentem, hogy a közművelődési minőségfejlesztésben új értelmet nyerne ez a szemléletmód, jóllehet a minőségfejlesztés nem feltétlenül erre a szemléletmódra épül, de nagyon sok közös és rokon vonatkozásuk van.

Sz. J. N.: *Ha jól értem, a realitertületről származó innováció a humán terület számára is remekül hasznosítható.*

K. S.: Bár maga a szemléletmód valóban a gyártásból jött, de most már lényegében ott van az irodai folyamatokban is. Persze, hogy könnyen adoptálható: hiszen a lean nem

annyira módszer, hanem sokkal inkább elsajátítható szemléletmód.

Sz. J. N.: *A gyakorlatban mind ez hogyan, miben érvényesül az intézmény életében?*

K. S.: A legtöbb példára, amit mondhatnék, rá lehetne vágni, hogy ehhez nem kell lean, hiszen nincs ez másképp máshol sem: ha egy forgatókönyvet megírunk, akkor azzal egy folyamatot építünk fel, ha egy rendezvényt értékelünk, azzal biztosítjuk a folyamatos fejlesztés lehetőségét. A folyamatos tökéletesítésre törekvés egy minőségfejlesztési alapelv. A lean kulcsgondolata azonban az, hogy ne féljünk a hibáktól és a problémáktól! Nem kell sokat kutakodni ahhoz, hogy több példát találjunk olyan szervezeti kultúra modellekre, melyekben bűn tévedni és bűn hibázni. Csakhogy ez a gyakorlat totálisan megöli a kreativitást. Egy lean szervezetben ellenben azt vallják, hogy akkor van a legnagyobb probléma, ha megkérdik, hogy mi a probléma, és a válasz az, hogy nincs probléma. Ez esetben ugyanis a szervezet még odáig sem jut el, hogy a saját problémáival szembenézzen! Nincs olyan szervezet, amit ne lehetne tökéletesíteni, nincs olyan rendszer. Ha pedig tökéletesíteni lehet, akkor biztos,

hogy vannak problémák. Viszont, ha a problémát innen közelítem meg, hogy azt mondom, hogy egyenesen kívánatos és jó, hogy megtaláljuk, feltárjuk, szembenézzünk vele, javítsuk és visszaépítsük a szervezet folyamataiba. Azokat a problémákat, amelyek ezelőtt lehúztak minket, inntől kezdve erőforrásként használjuk. Hozzá kell azonban tenni, hogy mindez egy komoly konfliktushelyzet is, hiszen a lean szemléletmód nem elterjedt gyakorlat, ki kell hozzá lépni a komfortzónából. Sokan támadásként élék meg azt, hogy a hatékonyabb együttműködés érdekében a partner a hibákat és problémákat kezdi el erőteljesen feltárni; az egyik oldalon a probléma kiindulópont a fejlesztéshez, a másik oldalon viszont takargatnivaló hiányosság. Ezzel a kihívással szembenézni nagyon erőteljes szervezeti kultúra kérdése. Munkáltatóként számomra két-három évbe telt, hogy az intézményen belül átviigyem – sikeresen közvetítsem – ezt a szemléletmódot. A lean sem működik ugyanis parancsszóra.

Sz. J. N.: *Ha jól értem, volt némi ellenállás a munkatársak körében a szemléletmód bevezetésekor...*

K. S.: Abszolút, hatalmas ellenállás volt. Tapintható volt a félelem attól, hogy mi lesz akkor, ha kiderül, hogy valamit elrontottunk. Ezt a félelmet feloldani bő két-három év munkája volt. Megmondom őszintén, eleinte rettenetesen tanácstalan voltam, mert automatikusan ment a problémák szőnyeg alá seprése. Viszont, amikor meg el tudtuk érni ezeket a pontokat, és megtapasztalták a munkatársak, hogy egy-egy ilyen hibának adott esetben nem negatív, hanem pozitív következményei lehetnek, onnantól ez tényleg erőforrásként kezdett működni – és így működik ma is.

* A Prezi egy Flash-alapú látványos, innovatív prezentációs eszköz, mely lehetőséget ad a nem lineáris előadás-szerkezet kialakítására. A céget egy fejlesztés kapcsán alapították 2009-ben. A Prezinek több tízmillió felhasználója van világszerte, az egyik legsikeresebb egykori magyar startup.

Sz. J. N.: *A szemléleten túl, tudsz mondani konkrétumot a lean érvényesítésére?*

K. S.: Gyakorlatilag bevezetük a vizuális projektirányítást az ún. *kanban* rendszeren keresztül. A *kanban* egy japán szó, annyit jelent, hogy tábla: képzelj el egy táblát, rajta függőleges és vízszintes vonalakkal. A feladatokat post-it cetlikkel jelöljük rajtuk: az egyes függőleges sávok a feladat vándorlásnak a stádiumait mutatják: van beérkező, várakozó, folyamatban lévő, ellenőrzés alatt álló és kész állapot. Minden munkatársnak van egy vízszintes sávja, ahol a hozzá rendelt feladatokat vándoroltatja. Ezáltal nagyon könnyen áttekinthető, hogy egy adott napon melyik munkatárs milyen feladattal foglalkozik. Ennek a rendszernek a bevezetése sem volt ám egyszerű. Mindenesetre úgy gondolom, hogy ha erővel nyomunk át innovatív változásokat, akkor afféle „olyan, mint ha” hatásokat lehet elérni: kívülről olyan, mintha működne, de belül a rendszer recseg-ropog – tehát semmivel sem tartottunk volna előbbre, ha sürgetem a folyamatot. Ezt a vizualizációs tábla történetét is el lehet mondani sikertörténetként és kudarcként egyaránt: gyakorlatilag háromszor futottunk neki és pattantunk le az új módszerről, mióta ez a tábla fölkerült, mire végre beépítettük a folyamatokba. Itt is megvolt az ellenállás: voltak, akik idegenkedtek attól, hogy ennyire nyilvánvalóan átláthatóvá váljanak a munkafolyamatok. Olyan másfél év volt, mire rendeltetésszerűen, hatékonyan elkezdtük használni a *kanbant*: lényegében féléves időközönként próbálkoztunk vele, aztán egyszer csak „úgy maradtunk”. Ennek van még egy nagyon fontos része, hogy minden nap reggel egy 10-15 perces álló értekezlettel kezdünk, aminek egészen más a funkciója, mint a heti koordináció. Tehát ennek a rendszernek a működéséhez tartozik. Mindenkinek

van egy perce, és három kérdése: mit csináltam tegnap, mit csinállok ma és mi akadályoz a munkában. És a vezető feladata az akadálynak az elhárítása. Tehát lényegében azóta, hogy ez belül elfogadottá vált, azóta gyakorlatilag ez folyamatosan megy, mert a munkatársak is rájöttek, hogy ez segíteni tudja az ő folyamataikat.

Sz. J. N.: *A XXI. századi innovációk természetes velejárója szokott lenni a technika. Ehhez képest a kanban kissé fapados megoldásnak tűnik – mondjuk egy projektkövető programhoz képest. Téged is technológiakövető személynek ismertelek meg – hogyan viszonyulsz ezekhez a modern eszközökhöz a munkaszervezésben?*

K. S.: Nem a technikán van a fókusz, hanem a hatékonyságon, aminek az eszköze a technológia. Követni persze követem az e téren zajló fejlesztéseket, de van egy speciális „szűrő”, a hatékonyság. Adott esetben rendszeresen használunk olyan csoportmunka alkalmazásokat – jellemzően Google alkalmazásokat, mint a Drive-ot, a Naptár funkciót vagy a Google Plus-t –, amivel töredékére tudjuk csökkenteni a munkafolyamatok idejét. Egy fájlserver bevezetésénél is az volt a nagyon fontos szempont, hogy bármilyen dokumen-

tum 30 másodpercen belül megtalálható legyen. A technika csak a jéghegy csúcsa: alatta viszont ott van a megfelelő rendszerszemlélet. Gondoljunk bele, milyen lehet egy olyan intézményben dolgozni, ahol nincsen fájlserver, ahol minden dokumentum külön-külön álló gépeken van, nem pedig egy meghatározott, átlátható mappaszerkezetbe rendezve! Ugye nem is olyan egyszerű ügy itt a munka, hiszen akár órákig is lehet keresni egy-egy dokumentumot. Nos, ezeken az akadályokon már régen túl vagyunk. A technológia egyszerű munkafolyamat-szabályozási kérdésekben jelenik meg.

Sz. J. N.: *Egy technológiai eszközparkból mi az, amit elengedhetetlennek tartasz egy átlagos művelődési ház munkafolyamatainak hatékonnyá tételéhez?*

K. S.: A teljesen alap az az internet. Ha nincs internet, megáll az élet. Nemcsak az információhoz könnyű hozzáférni általa, de rengeteg olyan alkalmazás, online program érhető el egyszerűen a világhálón, ami a papíralapú *kanban* rendszerhez hasonlóan sokat segít a munkafolyamatok szervezésében.

Sz. J. N.: *Az intézmény emblemikus szakmai fóruma a „Közösség – Média – Művelődés” konfe-*

Előadás a Közösség – Média – Művelődés konferencián

rencia. Beszéljünk egy kicsit erről a nagyszerű kezdeményezésről: mikor és milyen meglátásokból indult, és hogyan fejlődött?

K. S.: 2013-ban rendeztük meg az első „Közösség – Média – Művelődés” konferenciát. Én eredetileg rajztanár vagyok. A szemléletmódom, a kreativitás, a vizualizációhoz való vonzódásom, és az, hogy keresem a gyenge pontjainkat, nálam valahol „szakmai ártalom”. De a gyenge pontok keresése nem ám afféle köldöknézős, depressziós történet, hanem abban realizálódik, hogy a feltárt gyengeségekben tudunk fejlődni, abban tudunk erősödni. Azt érzékelem – általánosságban persze –, hogy nemcsak mi, hanem a szakma is komoly kihívásokkal küzd például a marketing területén, de az saját érdekérvényesítésben is bőven van hova fejlődnünk. Ezek erősítése céljából kezdtem el tudatosan foglalkozni a marketing, online marketing megoldások, jó gyakorlatok megismérésével.

A konferenciát az a tapasztalat hívta életre, hogy a közművelődési szakma nem használja ki kellő tudatossággal az online világ kínálta lehetőségeket. A fórum eredője tehát egyrészt az önfejlesztés igénye volt, másrészt a kifelé nyitás gesztusa, hogy más szakmabeliek is csatlakozhassanak hozzá. A konferencia 2013-as kampánya különösen emlékezetes volt számomra,

mert egy klasszikus e-mail-marketingkampányt folytattunk le sikeresen. Amikor az online marketing egy logikus rendszerré állt össze bennem, arra gondoltam, hogy a puding próbája az evés, nosza próbáljuk ki. Mindössze öt e-mailt küldtem ki különböző tartalommal, egyazon célcsoport számára, meglevő címlistákra, adatbázisokra – a levelek tartalmát úgy állítottam össze, hogy remélhettem, megfelelően szűri az érdeklődői kört. A kampány sikeres volt, és fél év múlva rábukkantam a Marketing szövetség által kiadott online marketing referencia adatokra. Az online marketingben az is jó, hogy minden pontja mérhető, abszolút átvilágítható: megdöbbenve tapasztaltam, hogy tulajdonkép-

pen hoztam az országos referencia adatokat e-mail megnyitásban, eseményre jelentkezésben és minden egyébben. 2014-től kicsit tárgítottuk a konferencia által felölelt tematikát. Egyrészt megtartottuk a közösségi média vonalat, de ugyanakkor nagyobb teret adtunk az innovációknak. Így került be a „Közösség – Média – Művelődés” konferencia témái közé 2014-ben például a gamifikáció, ami az egész szakmát érintő, országos Cselekvő közösségek kiemelt projektben is meg fog jelenni tudtommal. És így került a látóterünkbe egy csomó más téma is: például 2014-ben a startup szemlélet, a szervezeti kultúra és a közösségi gazdaság, vagy 2015-ben a közösségi finanszírozás. A rendezvény fejlődésével kaptunk egyre pontosabb képet a szakma és az online, közösségi média, innovatív megoldások viszonyáról – s ezzel párhuzamosan lett egyre aktuálisabb a kérdés: hogy lehet az, hogy ma, ebben a világban, amiben élünk, technológiai szinten is minden a közösségekről szól, és a közösségi művelődés nemhogy a fősodrában nincs ezeknek a folyamatoknak, hanem még a farvizükön is éppen hogy evickél? A „Közösség – Média – Művelődés” konferencia előadásainak szemlélettágító szerepe és igénye is van.

Sz. J. N.: Milyen lehetséges tanulságokkal szolgál a startup-szemlélet a közösségi művelődés számára?

K. S.: Amikor startuptól beszélünk, fontos leszögeznünk, hogy valójában egy szemléletmódról, egy metodológiáról van szó, nem konkrét feltörekvő cégekről. Másképp fogalmazva: a startup szemlélet ötletek megvalósításának a módszertana, és mint ilyen, kiválóan lehetne alkalmazni közművelődési intézményekben. Most kicsit provokatív leszek: hiába hordja magában számos közművelődési intézmény funkcionálisan az innovációs inkubátorház lehetőségeit, mégis nagyon távol állnak attól, hogy valóban azzá váljanak. Ha megismerjük a startup-szemléletmódot, akkor képesek leszünk szembenézni a hibáinkkal és kitörni megszokott, rosszul működő sémáinkból. Tele vagyunk például hiúsági mutatókkal és olyan akadállyal, ami ezt a fajta kreatív ipar irányába mutató innovatív szemléletnek a kibontakozását akadályozza. Most is hangsúlyozom: ez önmagában nem baj! Ha a hibákkal, akadályokkal szembe tudunk nézni, akkor van lehetőség a leküzdésükre, és ha élünk ezekkel a lehetőségekkel, akkor nagyon komoly fejlődésnek nézhetünk elébe.

Sz. J. N.: Mit jelent ez az általad vezetett intézményre nézve? A Kecskeméti Gábor Kulturális Központ inkubátorházként is képes működni Békésen, vagy odáig még nem értetek el a fejlődésben? Esetleg az inkubátorházzá válás szerepel a jövőbeli terveitek között?

K. S.: Meglátjuk, hogy mit hoz a jövő. Nyilvánvaló, hogy utunkat keresve az inkubátorház szerep is felmerül lehetőségként - itt elsősorban tudásinkubációról van szó; nem keverendő össze a településeken meglévő vállalkozói inkubátorházakkal. Ehhez azonban egy tudatos közösségfejlesztési programnak kell sikeresen megvalósulnia, és

Farsangi program meghívója

nagyon nem mindegy, hogy magának a közösségfejlesztésnek mi a víziója, mi az a dimenziója, ami a húzóerőt tudja megvalósítani a folyamatban. Mondok egy példát, ami elsőre talán sokkolónak tűnhet: sok szervezet életében a pályázati világ úgy működik, mint a kábítószer. Szabályos pályázati függőség alakul ki csak azért, mert sem a civil szervezetekben, sem a közművelődési intézményekben nincs jelen az üzleti modellekben történő gondolkodásnak a lehetősége. Egyelőre nem szerves része a szervezeti kultúránknak például a közösségi vagy társadalmi vállalkozásokban való gondolkodás, a finanszírozási rendszerünk pedig nem segíti ennek kialakulását, miközben mindannyian szembesülünk a szűkülő erőforrásokkal. Viszont ha ilyen gondolkodásmódra van fogadókészség, akkor ennek meg kell jellennie és erősödnie. Egész egy-

szerűen azért, mert ez van benne most a világunkban.

Sz. J. N.: Gyakran emlegeted az innovációs homokozót, mint fejlesztő eszközt. Miről szól ez a módszer?

K. S.: Fordítsuk meg a kérdést. Benned milyen érzéseket kelt ez a kifejezés: innovációs homokozó?

Sz. J. N.: Ha magamból indulok ki, akkor támadnak a legjobb ötleteim, ha ellazult tudatállapotban vagyok, nem koncentrálok egyetlen feladatra, hanem csak úgy hagyom, hogy száguldozzanak a gondolataim – például kutyasétáltatás vagy biciklizés közben. Nagyon hasonló flow-élményt adhat a játékhelyzet, amire a homokozó szó utal, és mindez kedvező táptalaja az innovációknak. Ilyesmire gondoltál?

K. S.: Jól közelítetted meg. A fogalom Eric Ries „Lean Startup” című könyvének a végén jelenik

meg. Szerintem egy ajánlott olvasmány lehetne a szakmánknak, mert nagyon tanulságos. Eric Ries a metodológiát ismertető kötet végén ajánlja innovációs homokozók létrehozását a szemléletmód továbbvitelére. Maga a név az innen jön. A kifejezést ízlelgetve arra jutottam, hogy nagyon jó szűrőként működik, pont a játékosság irányában, mert hivatali merevségből nem fog születni kreativitás. Szükség van a szabályozott folyamatokra, de ezeket összhangba kell hozni az oldott kreativitással. A lean startup metodológia többek között erről is szól. Néhányan elkezdtünk ennek mentén gondolkodni, és kerestünk hozzá egy nagyon egyszerű felületet az egyik közösségi oldalon (nem a legnagyobb, így jobban tudjuk szűrni a jelentkezőket: aki ráakad, és nem riasztja el az innovációs homokozó kifejezés, már elhivatott a téma iránt és szeretettel látjuk). Gyakorlatilag nem kell nagy dolgokat elképzelni: az interneten fellelt inspiráló kezdeményezéseket, híreket, információkat osztjuk meg egymással és gondoljuk tovább. Igen széles azon dolgoknak a palettája, melyek ihletet adhatnak a közösségi művelődésnek. Egyelőre gondolatébresztő beszélgetésként működik ez az online innovációs homokozó: nagy szükség van olyan diskurzusokra a szakmában, amikor nem a saját sanyarú sorsunkon sajnálkozunk, hanem olyan innovatív megoldások lelkesítenek, melyek karnyújtásnyira vannak tőlünk. Idővel az online közösségre építve egyszerű műhelymunkát indíthatunk a folyamatmenedzsment alapok megosztására, elsajátítására, az innovatív gondolatok átadására – akár videokonferencián keresztül. Az innovatív megoldások gyakorlatba való átültetésének a kulcsa az, hogy az első menetben meg tudjuk-e tartani ennek a játékosságát, a kreativitását, tudjuk-e adoptálni a saját életünkre. Ha tudjuk, akkor

szerintem teljesen új dimenziók fognak megnyílni a munkánk előtt.

Sz. J. N.: *Milyen terveid vannak – mondjuk öt évre előre?*

K. S.: Most mondanám, hogy folytatni szeretném a lean-szemlélet szerinti, innovációkat kereső-használó utat, de ez nálam nem szakmai terv, hanem a személyiségem része.

Izgalmas lehetőségnek tartom, hogy ezt a fajta üzleti modellekben gondolkodó, hibázni nem féltő kreatív szemléletet elsajátítva megújuljon, felfrissüljön a közösségi művelődés. Ha ez megtörténik, még olyan örültségeket is el tudok képzelni, hogy az egyébként erőforrás hiányos szakmánknak akár egy exponenciális növekedés is megvalósulhat.

„Az Internet világa rohamosan építi-, alakítja át életünket. A fejlődés és a lemaradás is exponenciális ütemű. Új típusú közösségek jönnek létre, amelyek újraszervezik életüket. Ez a folyamat azonban nem konfliktusmentes, hiszen két világ kultúrája ütközik. Erőforrás hiány, leszakadó térségek csökkenő hozadékok és technológiai fejlődés. Az a gondolkodás azonban, amely létrehozta a jelen problémáit, nem tud új válaszokat adni. Az új válaszok új típusú kultúrából születnek. Ez az alapja annak, hogy megszokott sémáinkból kilépve újraszervezzük erőforrásaink elosztását, optimalizását. Községi vállalkozások, társadalmi innovációk, végtelenségig leegyszerűsített és optimalizált folyamatok, valamint az erőforrások megosztása jellemzi ezt az új korszakot. Mindezt közösségi alapon megszervezve. Mi tehát ma a közösség és a kultúra? Hogyan lehet az elégtelen erőforrásokból elegendőt varázsolni? Hogyan alakítja ezt a világot a közösségek újraszerveződése? Hogyan lehet a társadalmi jólét üzleti alapon megvalósítani? Ezekre a kérdésekre keressük a válaszokat. Bízva abban, hogy megtaláljuk azokat a személyeket, közösségeket, akik nyitottak ezekre a válaszokra és a változásra.” – A konferenciáról – kozosseghmediamuvelodes.hu, a „Közösség – Média – Művelődés” konferencia honlapja

KOSZECZ SÁNDOR a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán 1992-ben földrajz-rajz szakos általános iskolai tanárként végzett. Pályakezdeként egy évig a kétsopronyi Művelődési Ház igazgatója volt, majd tíz évig tanított általános- és középiskolákban. 2003-ban elvégezte az Iparművészeti Egyetem tárgy-és környezetkultúra szakát Média szakirányon. Ebben az évben hagyta ott a közoktatást és a Békés Megyei Művelődési Központ művelődésszervező munkatársa lett. 2007-ben végezte el a Közművelődési szakember I. közöségfejlesztő szakképzést. 2008. július 1-től a Békés Városi Kulturális Központ igazgatója. 2012-ben hat intézmény integrációjaként létrejött Kecskeméti Gábor Kulturális Központot vezeti. Az általa vezetett intézmény két alkalommal nyerte el a Minősített Közművelődési Intézmény címet. Előbb kettő, utóbb hat szakmai területen. Pályája kezdetétől aktívan vesz részt a civil szervezetek közösségi életében. Több civil szervezet vezetője, így a Dél-alföldi Regionális Közművelődési Egyesületnek, az Életfa Kulturális Alapítványnak, a Közös Pont Egyesületnek, a Békési Civil Szervezetek Egyesületének és a Belencéres Néptáncgyűjtésért Egyesületnek. Meggyőződése, hogy olyan kulturális-paradigmaváltó időszakot élünk, ahol a korszerű közösségfelfogás a társadalomfejlesztő munka mellett közvetlen gazdaságfejlesztő tényező is. Ez pedig újrapozicionálja mindazt amit a szakmánkról és a kultúráközvetítésről gondolunk.

SZABÓ JUDIT NIKOLETTA kulturális szakember, újságíró, esztétika szakos bölcsész előadó. Tanulmányait a Casus Kortárs Művészeti Menedzserképző Kollégiumban, majd a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának magyar-esztétika szakpárján végezte. 2001 és 2011 között a Budapesti Művelődési Központban információs munkatárs, később pr-marketing menedzser. 2002 óta publikál különböző sajtóorgániumokban. 2011 és 2013 között szabadúszó újságíró és kommunikációs tanácsadó. 2013-tól dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézetben, jelenleg mint kommunikációs osztályvezető.

A felfedezés gyönyörűsége

GeoPédia: Információs háttér élményeinkhez

Magyarország természeti értékeit tekintve kiemelkedő adottságokkal rendelkezik. A természet-tudományos ismeretterjesztés viszont nagyon nehéz helyzetben van napjainkban. Ugyanakkor az olyan eredmények, mint a nemrégiben megalakult, az Európai és Globális Geopark hálózatához is felvételt nyert Bakony-Balaton Geopark, feldtetheti borúlátásunk.

Hazánk egyedülállóan gazdag termál-, gyógy-, és ivóvízbázisára alapozott imázsa mára már előkelő helyet foglal el a nemzetközi, a turisták kedvelt úti céljait felölelő rangsorban, a Balatonra épülő vendéglátásról nem is beszélve. Ezekhez képest még mindig alacsony az ország nemzeti parkjainak, látogató központjainak és geoparkjainak a látogatottsága, bár évről évre egyre több kirándulni vágyót vonzanak.

A kiemelt természetvédelmi területeken felbecsülhetetlenül sokszínű a kulturális és természeti érték, s az ezekben rejlő potenciális lehetőségek. Ennek ellenére még mindig nagyon nehéz elérni, hogy látogassák ezeket a helyeket, ahol kézzel fogható, életre szóló élményt kaphatnak. Ahhoz szeretne segítséget nyújtani a GeoPédia szerkesz-

tősége, hogy az emberek ismerjék meg, hol is élnek valójában.

Merjünk elindulni!

A mai rohanó világban a leg-egyszerűbb bemenni egy utazási irodába és kiválasztani a megfelelő utazást. Többnyire ezek az utazások külföldre szólnak, nagyüzemi turnusokban, elvéve az alternatív választási lehetőséget az egyéntől, belekényszerítve egy utazási normába. Gyakran ez zsákutca is lehet, hiszen hajlamos az ember elhinni azt, hogy az élmény, amit kap, amire befizetett, valóban csak ennyi és nem több. A világ tele van természeti, földtudományi értékkel, amit nagyon nehéz bemutatni a nagyközönségnek vagy elérhetővé tenni számára. A GeoPédia felület kialakításában több gondolat is motiválta a szerkesztőket. Az egyik (ha nem a legfontosabb) szempont, hogy kimozdítsuk az embereket a kényelmes virtuális világukból. Merjenek elindulni a Kárpát-medencében, felfedezve maguknak a szervezés élményét, és azt, hogy igenis, van mit megnézni hazánkban. Ehhez kíván információs, térképes háttérrel biztosítani, akár specifikus témákban is a GeoPédia.

Hiába vannak érdekes földtani, kultúrtörténeti helyek, ha ezeket térben igen nehezen lehet elhelyezni. Mindig aktuális probléma, hogy mostani tartózkodási helyünk-től vagy a tervezett úthoz képest mennyire van messze egy érdekesnek tűnő hely és hogyan lehet megközelíteni. Régóta bevált módszer a terület megközelítését elősegítő szöveges leírás, de idővel ez is pontatlanná válhat. Megváltozhatnak a turista utak jelzései, új erdei utak, ösvények épülnek ki, régieket foglal vissza a természet. A szerkesztők ezért már a legelején úgy tervezik, hogy az általuk bemutatott helyeket térképen is ábrázolják. Ezáltal a felhasználók igen könnyen és egyszerűen képesek navigálni a helyek között, egy pillanat alatt felmérhető, hogy egy adott pont meglátogatható-e a tervezett túra során, illetve milyen egyéb érdekes helyek vannak még a közelében.

A szerkesztők szeretnék egy olyan rendszert létrehozni, amely a Kárpát-medencében fellelhető földtani és kultúrtörténeti helyeket egységesen tudja a nagyközönség elé tárni. Ezáltal túra ötleteket adni olyanoknak, akik szívesen vállalják hazánk és környezete megismerését.

Nem titkolt cél, hogy a GeoPédia elősegítse a „földrajzos gondol-

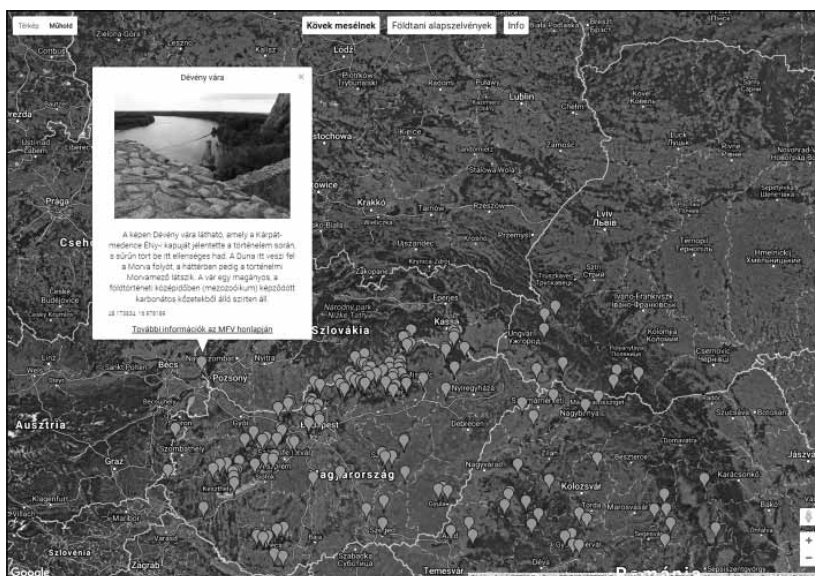
codás” kialakulását is. Azaz felhasználói ne csak egy szép tájat lássanak, amikor kimennek a természetbe, hanem lássák annak kialakulási okait, módját, fejlődéstörténetét és esetleges jövőbeni alakulását is.

A kövek mesélnek

Jelenleg két rovat érhető el a térképen. A Veres Zsolt által vezetett „A kövek mesélnek” című rovatban szereplő helyek (közel 200), valamint a Magyar Földtani és Geológiai Intézet (MFGI) által nyilvánosan kezelt Magyarország földtani alapszelvényei (több mint 400). Az előbbi a nagyközönség számára is könnyen emészthető földtani és kultúrtörténeti leírásokat tartalmaz, míg az utóbbi már specifikusabb a geológia iránt mélyebben érdeklődők igényeit igyekszik kiszolgálni.

A „Kövek mesélnek” rovat helyeit bemutató írások a Magyar Földtani Védegylet Egyesület közösségi oldalán is nyomon követhető. Az elmúlt évben közel 200 földtani, felszínalaktani, talajtani, víztani/vízföldtani, kultúrtörténeti és tájképi érték töltöttünk fel és „szóaltattunk meg” a Kárpát-medence területéről: voltak közöttük földtani feltárások, merész sziklaképződmények, források és tavak, középkori várak, valamint templomok is. A sokféle objektumban egy a közös: kövek mesélnek évmilliók történéseiről, régen volt tengerekről és vulkánokról, vagy olykor véres történelmi eseményekről.

A rovat cikkeit olvasva meglevenednek hazánk és tágabb környezetének, a Kárpát-medencének izgalmas és változatos tájai, épületei és lakói is. A következtetést levonva megállapíthatjuk, hogy a medence Európa egyik legcsodálatosabb és legszínesebb vidéke, ahol mi is lakunk/élünk. A szerkesztők remélik, hogy a GeoPédia rovat olvasói rácsodálkoznak, megdöb-

1. kép

bennek, szórakoznak vagy netán el is határozzák, hogy elmennek az adott helyszínre.

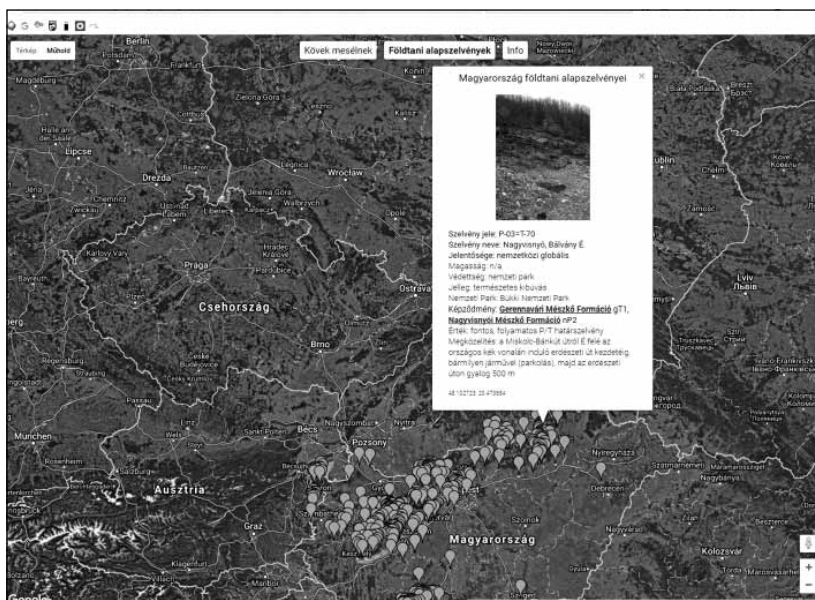
Hisz ne feledjük az ősi latin közmondást: „saxaloquuntur”, azaz „a kövek beszélnek”. (1. kép)

Könnyen átlátható

A törzsadatok az MFGI térképi rendszeréből származnak. Azonban ott nagyon sok olyan pont is szerepel, amihez nincs megadva kiegészítő információ. Sok helyen egy alapszelvénynek 4-5 pontja is volt, pár méteren belül. A szerkesztők

kiválogatták a számukra releváns pontokat, amihez adtak még kiegészítő információkat is, csak ezeket megjelenítve a térképen (2. kép). Ezáltal egy letisztultabb és könnyen átlátható térképet kap a látogató.

A szerkesztők elkezdtek végig látogatni ezeket a pontokat és frissíteni az esetleges tapasztalt változásokat, elsősorban a pont megközelíthetőségét. A változások mellé az alapszelvényekről egy nagyfelbontású képet töltöttek illetve folyamatosan töltenek fel. Ebbe az adatbázisba integrálták „a Földtani térképek jelkulcsa és a rétegtani egységek rövid leírása” (szerkesztő Gyalog

2. kép

A RÉTEGTANI EGYSÉGEK RÖVID LEÍRÁSA

Tardosi Gabbró Formáció ÚJ2

Az óceáni rifesedés kezdeti szakaszában a környező üledékköszletbe nyomult bázisos intrúziók. A bezáró üledékben 0,5–10 m vastag termális kontaktus alakult ki (kontaktus szarusított). A kőzetsejten az interszticiális, ofitos, az intrúziók belsejében inekvigranuláris-pegmatitos. Esetleg tagozott szinten is elkülöníthető benne az ultrabázisos összetételű, nagy ilmenit és titanomagnetit tartalmú wehrilit. Radiometrikus kora 165–166 millió év.

Elterjedése: É-Magyaró. (Bükk)

Szerző: PELIKÁN P.

Forrás: Gyalog László (Szerk.), Magyar Állami Földtani Intézet, Budapest, 1996: A földtani térképek jelölése és a rétegtani egységek rövid leírása

MAGYARORSZÁG FÖLDTANI ALAPSZELVÉNYEI

Összesen 1 db alapszelvényben tanulmányozható a(z) Tardosi Gabbró Formáció.

<p>Szelvény jelle: J-76 Szelvény neve: Szarvaskő, Tóberc-bánya Jelentősége: nemzetközi regionális Magasság: n/a Védettség: nem védett Jelle: kőbánya Nemzeti Park: Bükk Nemzeti Park Képződmény: Tardosi Gabbró Formáció ÚJ2, Vaskapui Homokó Formáció vkiJ1 Érték: a Tardosi Gabbró típus-szelvénye Megközelítés: A műtől kb. 200 m földalton Koordináták: 47.988569, 20.344809</p>	
--	---

Forrás: map.mfi.hu & map.mfv.hu

3. kép

László, 1996, MFGI)cmű könyv egy részletét, amely tartalmazza a Magyarországon fellelhető összes olyan kőzetet, amelyeket a szakemberek úgynevezett formációkba sorolnak. Ezáltal a felhasználó egy kattintással még több információt tudhat meg az adott alapszelvényt felépítő kőzet(ek) kialakulásáról, fejlődéstörténetéről, szerkezetéről, ősmaradvány tartalmáról és további adatokat kap, hogy mely alapszelvényekben tanulmányozható még az adott kőzet (3. kép).

Mindkét rovatnál a helyek még könnyebb megtalálása érdekében feltüntetettük a pontok GPS koordinátáit is, olyan formátumban, amit a legtöbb útvonaltervező program

automatikusan felismer és értelmez. Ezeket a pontokat bárki könnyedén le tudja magának menteni, akár a telefonja GPS-ére vagy bármilyen navigáló egységre, ezzel is megkönnyítve a hely biztosabb megtalálását.

A most felsorolt két rovat mellett még tervben van további három indítása, amelyek előkészítése különböző készültségi fokban jelenleg is zajlanak.

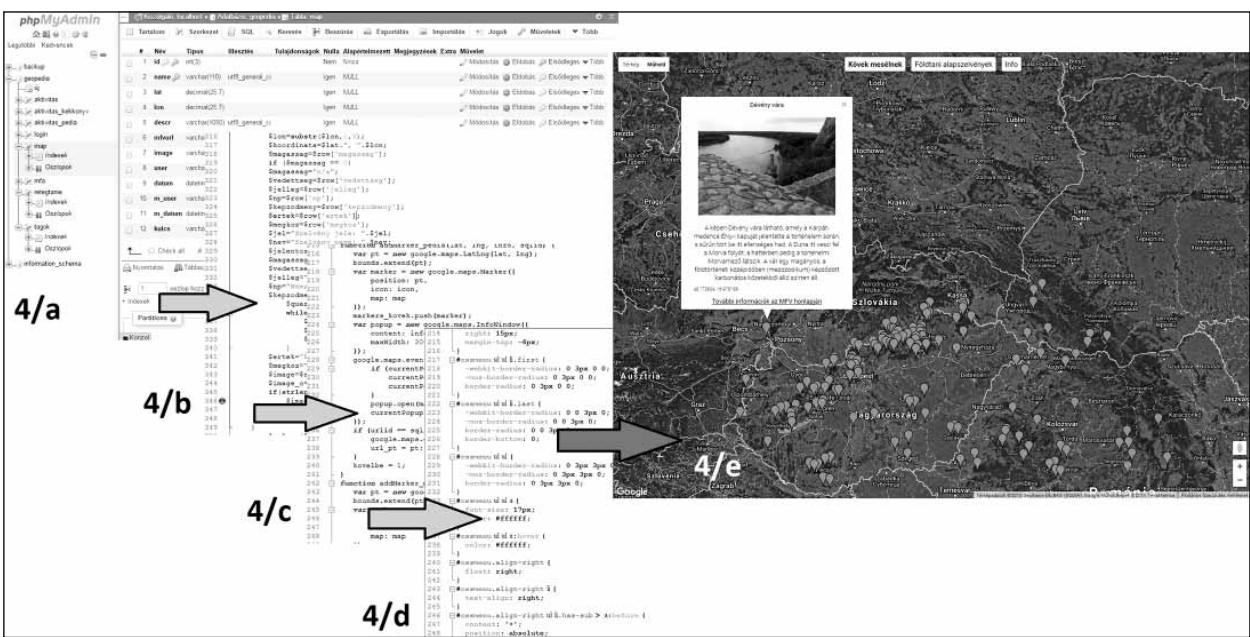
A térkép működése

A GeoPedia a Google által ingyenesen biztosított alaptérképet

használja. A térképen mostanra mindenki által ismert alap Google map gombokon kívül további 3 nagyobb gomb található. Az első két gombbal a korábban említett két rovat („Kövek mesélnek”, „Földtani alapszelvények”) pontjait tudja a felhasználó megjeleníteni vagy eltüntetni. A térképen kék ponttal a Kövek mesélnek, míg a pirossal a Földtani alapszelvények pontjai vannak jelölve. A pontokra kattintva felugrik egy buborék ablak, amiben a helyszín rövid leírása, egy kép és a pont GPS koordinátái jelennek meg. Amennyiben a felhasználó érdeklődését felkeltették az ott látottak, lehetőség van az aktív linkek segítségével még jobban elmélyülni a témában. Elsősorban az mfv.hu honlapján található, közérthető nyelven megfogalmazott cikkek segítségével.

A harmadik gomb segítségével a felhasználó bővebb információhoz juthata térkép céljáról, készítőiről az adatok beszerzésének forrásairól.

Létrehoztunk egy úgynevezett, „Dashboard” felületet, ahová csak jelszóval lehet belépni. Ide csak egyesületünk azon tagjai léphetnek be, akik aktívan részt vesznek

4. kép

5. kép

6. kép

a térképi rendszer adatbázisának bővítésében. Ez a HTML és PHP programozási nyelven kialakított felületet úgy terveztük meg, hogy könnyen kezelhető legyen. A szerkesztők a rovatot kiválasztva (6. kép) új pontot tudnak létrehozni, meglévőt módosítani és le tudják hívni a rovat pontjainak teljes adatbázisát (7. kép), amely ezt követően keresésre is alkalmas. Ezáltal a felület kezelői SQL és PHP ismeretek

nélkül is képesek a térképen megjelenő adatok biztos kezelésére.

Közösségi haszon

Mivel több szerkesztő tölt fel adatokat az adatbázisba, megvolt a veszélye annak, hogy nem lesz egységes a végleges adatbázis, ami a későbbiekben rengeteg hibalehetőséggel és a térkép bizonytalan működé-

sével járt volna. Ezért, mielőtt a frissen feltöltött adatok bekerülnének az éles adatbázisba még egy utolsó ellenőrzésen esnek át. Itt a program, ha olyan beviteli adatot talál, amely nem felel meg valamilyen előre definiált paraméternek, hibaüzenetben értesíti a feltöltőt. A hibaüzenet részletesen leírja, hogy milyen formájú adatot vár a beviteli mezőben.

Ezek alapján a GeoPédia szerkesztői tehát egy egységes, interaktív felületen kívánják megjelentetni eddigi szakmai tapasztalataikat, „élményeiket” úgy, hogy a Kárpát-medencében fellelhető természeti értékeket, földtani és kultúrtörténeti helyeket egységesen tudják ábrázolni és a nagyközönség elé tárni. Fontos álláspontnak tartják továbbá, hogy a GeoPédia révén sajátos perspektívában bemutatott értékek, helyek mindenki számára elérhetővé váljanak és ez által a nagyközönséget szolgálják. A közösségi haszon elsődleges szempont a szerkesztők és a GeoPédia számára.

ERDŐS DÁNIEL a Magyar Földtani Védegyelet Egyesület.

JÁNOSI ZSOLT a Magyar Földtani Védegyelet Egyesület képviselője.

Magyarország földtani adatainak módosítása																				
Hasznos linkek listája																				
MÁTFMFA Térkép																				
EDV TO OPS																				
MAPMEVIRU																				
Add meg a módosítani kívánt Szelvény jelét:																				
Keresés																				
időjel	nev	jelantozog	lov_lat	lov_lon	lat	lon	magassag	vedettség	jelleg	hp	kezdoponty	terek	megkoz	image	image_o	user	datum	m_user	m_datum	
1	Q-09	Paksi löszfal	nemzetköz	93840.00	143861.00	46.638967385187	18.876886374379	108.00	nem védett	állófés	Duna-Dráva Nemzeti Park	Paksi Lősz Formáció pQ1	Közép-Európa legjelentősebb lefoglalása a Paksi Lősz (Tálagvár területén)	egyik löszközön, a Paksi Lősz (Tálagvár területén)	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-02-18 21:23:07	0000-00-00 00:00:00	
2	Q-10	Szeged, Óthalom	országos	731480.00	105290.00	46.28718655865820	10.10452762009520	0.00	nem védett	elhagyott homokbánya	Körös-Maros Nemzeti Park	n/a	Solánytani	Szeged Béketeleptől a Rög posta után, majd az erdő sűrűségében fűzött.	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-02-18 17:50:41	2016-05-19 17:50:41	
3	Pa-27	Kun, pinceos	országos	594611.00	121540.00	46.436014510807	18.326744772133	120.00	nem védett	sis fejtés fala	Duna-Dráva Nemzeti Park	Titányi Formáció Pa2	a formáció dél-dunántúli képviselője	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 15:12:52	0000-00-00 00:00:00		
4	K-35	Beremend, mészbánya	nemzetköz	902848.46	49561.37	45.789144629062	18.436059302145	99.00	nem védett	működő kőbánya	Duna-Dráva Nemzeti Park	Beremend plocin vörösvágy és Nagyharsányi Mészki Formáció mK1-2	Nagyharsányi Mészki Formáció, Beremend plocin vörösvágy	Mészki, a belépés Beremend Cement és Mészki)	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 16:30:13	0000-00-00 00:00:00	
5	Q-04	Beremend, Szőlő-hegy	nemzetköz	903346.11	49980.57	45.782972932827	18.447557994922	120.00	nem védett	működő bánya	Duna-Dráva Nemzeti Park	Beremend plocin vörösvágy és Nagyharsányi Mészki Formáció mK1-2	A kuster jelentős bányászati tevékenység (csontbrecsca)	tagolása a bányászati tevékenység (csontbrecsca)	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 15:17:36	2016-03-22 16:21:38	
6	J-10	Villány, Szoborpark	nemzetköz	902091.00	56979.00	45.855640550417	18.430709399171	0.00	természetvédelmi terület	elhagyott kőfejtés	Duna-Dráva Nemzeti Park	Száronyói Formáció sJ3	Mészki formáció kőfejtés	Az elhagyott út, a sztrátpusztól kb 200 m távolságra	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 16:21:39	0000-00-00 00:00:00	
7	K-23	Nagyharsány, Szaronyi, Bauuttárak, kőfejtés	nemzetköz	900768.00	55619.00	45.852506986420	18.4137159058390	0.00	természetvédelmi terület	elhagyott bauuttárak	Duna-Dráva Nemzeti Park	Nagyharsányi Formáció sJ3	Mészki Formáció Bauuttárak, Mészki	egykor tócsa, valamint innen kiemelt meddő kőzetek	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 16:22:58	0000-00-00 00:00:00	
8	T-076	Villány, Templom-hegy, akkőbányás	nemzetköz	903533.00	59114.00	45.875145972951	18.449061704372	177.00	természetvédelmi terület	akkőbányás	Duna-Dráva Nemzeti Park	Somsich-hegyi Mészki Formáció sJ1, Mészki Formáció meT3	72 halár	Glaciális, a szőlő sűrűség, utána kb 200 m gyűrűs bányászat	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 16:19:33	0000-00-00 00:00:00	
9	T-073	Siklós, Rigó-bánya	országos	592054.00	59357.00	45.876442148988	18.301210785388	244.00	nem védett	elhagyott kőfejtés	Duna-Dráva Nemzeti Park	Zuhányai Formáció zT2	Mészki	hidtöltés 1,5 km, a sztrátpusztól kb 200 m távolságra	n/a	n/a	Janosi Zsolt	2016-03-10 15:24:45	0000-00-00 00:00:00	

7.kép

Virágok és kerámiák a téiben

30 éves a keceli FLORA Virágfesztivál

A Bács-Kiskun megyei kisváros, Kecel legnagyobb rendezvénye, a FLORA Virágfesztivál az 1980-as évek elején indult útjára. Alapötletét főként szakmai szempontok adták: a szervezők lehetőséget szerettek volna biztosítani a helyi virágkerteszetek bemutatkozására, valamint kapcsolatot teremteni köztük, és az ország hasonló profilú szervezetei között.

A nem mindennapi ötlethez, hogy a téli időszakban mutassanak be virágzó növényeket, számtalan hazai és nemzetközi kertészeti csatlakozott. A hagyományosan december első hétvégéjén megrendezett kiállításon látható a hazánkban termesztett dísznövények, vágott- és szárazvirágok, faiskolai áruk szinte teljes skálája.

A rendezvény pár év alatt országos hírű fesztivállá nőtte ki magát, látogatottsága a legforgalmasabb években a tizenhatezer főt is elérte. Szervezését Téglás Andrásról, a keceli T.G.-Virágdekor és Szakképző Iskola alapító igazgatójától 1986-ban Kecel Város Önkormányzata vette át, és végzi intézményeivel, helyi közösségeivel azóta is. A rendezvény életkorát is ettől az időponttól tartják hivatalosan számon: idén a 30. virágfesztivált ünneplik.

Boldog békeidők

Az eltelt hosszú évek alatt a szervezőknek a virágtermelő-kereskedő szakma teljes átalakulásával kellett szembesülniük. Míg kezdetben főként a szövetkezetek, nagy termelői csoportok több tíz négyzetméteres standokon mutatkoztak be, ma inkább a 6-8 négyzetméteres kisebb standok jellemzők. A helyiek és a régi, hűséges látogatók sajnó szívvel emlékeznek azokra az időkre, mikor több helységben még a falakról is virágdekorációk omlottak le. A 2009-től látványosan fogyatkozó látogatói szám 2013 óta ismét felfelé ívelő tendenciát mutat, a szervezők minőségre törekvő látványvilággal és színvonalas kísérőprogramokkal nyerték vissza látogatóik bizalmát. 2015-ben tízezer fő lépte át a fesztivál kapuját.

A Városi Sportcsarnok 1070 négyzetméterén berendezett virágkiállításnak minden évben van egy főtémája, így az utóbbi években „boldog békeidők” mottóval a Kecskeméti Katona József Színház jelmezeibe öltöztetett kirakati babák, Megyeri János szobrász életnagyságú mesefigurái (Süsü, Gombóc Artúr, Mirr-Murr és társai) elevenedtek meg virágjelene-

tekben, valamint az évszakok kertjei is életre keltek az ügyes kezű virágkötők fáradozása nyomán. A közel 60 szakmai kiállító – 2-3 négyzetmétertől akár 30 négyzetméterig terjedő – standja zömében a főtémához alkalmazkodik, de ez nem elvárás a szervezők részéről. A tapasztalatok szerint azonban a kiállítók örülnek az irányvonalat kijelölő tematikának, és ötleteikkel, szaktudásukkal, egyedi látványvilágukkal minden évben új köntösbe öltöztetik a csarnokot. Installációkat munkatársaikkal, önkéntes kézművesekkel közösségi munka keretében építik, melyben dominálnak a természetes anyagok, és törekednek az újrafelhasználás érvényesülésére is.

Programok az egész családnak

A szakmai programok közül kiemelkedik Kecel Város Önkormányzata és a Virágkötők, Virágkereskedő Vállalkozók Magyarországi Szakmai Egyesülete által közösen szervezett ifjúsági virágkötészeti verseny, melyre a hazai szakiskolák diákjai kapnak meghívást. 2015-ben 5 iskola és egy egyéni versenyző, összesen 15

Imre Károly, a rendezvény védnöke

tanuló mérte össze tudását, kreativitását három versenyfeladat során, egyéni és összetett versenyben. A verseny vándordíját harmadik alkalommal nyerte el – és így örökre magánál is tarthatja – a szombathelyi Herman Ottó Szakképző Iskola és Kollégium csapata. Az egyéni bajnoki címet az intézmény tehetséges tanulója, Takács Dániel vehette át. Míg a diákok munkáját az egyesület értékeli, a virágkiállítók standjait termékzsúri bírálja el. Négy kategóriában adományoznak helyezéseket és különdíjakat, amelyeket a rendezvény péntek délelőtti megnyitóján, ünnepélyes keretek között adnak át. A vendégeket Haszilló Ferenc polgármester köszönti, az értékes díjakat védnökök és szponzorok ajánlják fel.

A rendezvény céltudatosan törekszik arra, hogy a zömében hölgylátogatók mellett a család valamennyi tagjának tartalmas időtöltési lehetőséget kínáljon. A férfiak érdeklődésére tart színdarabot az idén harmadik alkalommal megrendezendő Keceli Mesterek Udvara, mely közel száz mezőgazdasági gépet mutat be, köztük keceli gyártmányúakat is. A szervezők tavaly hirdették meg először a kiskertépítő pályázatot, melyre több, mint negyven óvodás és iskolás csapat, összesen 800 gyermek küldte be kiskertjét, és mutatta be a nagyközönségnek.

Mesterek tisztelete

A nagyszerű tárlatot idén is megvalósítják, és ehhez kapcsolódóan több környezettudatos, ismeretterjesztő programot szerveznek a legfiatalabbaknak. A pályázó gyermekek és pedagógusaik számára a belépés ingyenes, de a

rendezvény belépődíjai évek óta változatlanok, és a rokon rendezvényekhez viszonyítva is kifejezetten kedvezőek.

Immár 14. éve méltó társa a virágfesztiválnak a Keceli Országos Fazekas Kiállítás és a hozzá kapcsolódó pályázat, melyre – meghívásos úton – az ország minden tájáról érkeznek a hagyományokat őrző fazekasmesterek. A 20-25 fős baráti társaság tagjai közül többen a Népművészet Mestere és egyéb magas szakmai kitüntetések birtokosai. A főszervező a fazekas alkotóközösség lelke, Kovács László kalocsai fazekasmester, akinek a pályázat kidolgozásában, életben tartásában elvülhetetlen érdemei vannak. Mint mondja, ez a kiállítás és pályázat az országban egyedülálló, hiszen ezt a szakma szervezi saját magának. Évente egy mester viheti haza a pályázat nagydíját, egy mester pedig a szakmai közös-

Megnyitó

ség által alapított Mesterek tiszteletére-díjat. Utóbbi elismerést a résztvevő fazekasok ítélik oda azon társuknak, akit méltónak érznek e közösség szellemiségéhez, és ki szeretnék emelni szakmai alkotómunkáját.

A fazekas kiállítás védnöke a kezdetek óta Imre Károly, a Nemzeti Művelődési Intézet Bács-Kiskun Megyei Irodájának nyugalmazott vezetője. 2014-ben a város képviselő-testülete Kecel díszpolgára címmel tüntette ki, megköszönve többek között a keceli közösségek fejlesztése terén kifejtett szakmai munkáját.

Mari néni kocsmája

A rendezvény tízéves, jubileumi kiadványának előszavában Imre Károly ezt írja: „E pályázat erős bástyájává vált a népművészetnek és a fazekas művészeti közösségi életnek.” Ez minden bizonnyal így van, hiszen míg más pályázatok kívülől szervezettek, itt egy alulról jövő kezdeményezés tört utat. Szabályait a minden decemberben itt munkálkodó fazekas szakmai közösség határozta meg, és amennyiben szükséges, módosítja saját véleménye, igényei szerint. Ahogyan a virágkiállítás esetében, itt is min-

den évben adott egy téma, így szerepeltek már az évek során a házban és a ház körül található funkcionális használati tárgyak, kerti díszítőelemek, főzőedények. Téma szempontjából a 2016-os egy különleges tárlat lesz: az a téma, hogy nincs téma. Minden résztvevő 5-10 db, szívének kedves tárgyat nyújthat be, melyeknek mesterségbeli szempontból tökéletesnek kell lenniük. A pályázatnak hagyománya, hogy a résztvevő fazekasok egy-egy alkotásukat a városnak adománnyozzák. A gyűjtemény gondozója a rendezvénynek otthont adó Városi Könyvtár és Művelődési Ház, ahol december 3-án nyílik majd meg az egész évben látogatható kiállító terem.

A fazekas mesterekhez az évek során más kézműves mesterségek kiváló művelői is csatlakoztak. A fazekas kiállítás termében, „Mesterségek bemutatója” keretében fafaragó, kosárfonó, mézeskalács-, gyertya- és viseletkészítő is bemutatja munkáit. A rendezvény ideje alatt, a terem sarkában nyitva áll – a Kecelen egykor valóban létező – Mari néni kocsmája, ahol finom keceli borokkal öblítheti torkát a megfáradt látogató. Közben a terem közepén szorgalmasan dolgozik a fiatal fazekas inas, így a látogató – magát a fesztivál zsongása ellenére a műhely csendjében érezve – látja megszületni a szebbnél szebb fazekas használati tárgyakat. A hangulat minden évben egyedi és varázslatos, legyen az ember akár kiállító, közreműködő, szervező vagy látogató.

Ízek, színek, gondolatok

A nagyrendezvény helyszín szempontjából is különleges. A Városi Könyvtár és Művelődési Ház, a Városi Sportcsarnok és az iskola két épülete közös udvart fog körbe, így a köztük lévő teret is árusok, kézművesek, kiállítók népesítik

indulókat. Számos önkéntes vállalkozó, kiszolgáló személyzeti feladatokat, és fontos szerep jut a kulturális közfoglalkoztatási programban, illetve az iskolai közösségi szolgálatban résztvevőknek.

E rendezvény esetében is igaz, hogy a több hete szervezett, százszor végiggondolt programok mellett sok váratlan esemény, utolsó pillanatban beesett ötlet válik sikertörténeté vagy éppen hagyománnyá. Így lett kedves színfoltja a virágfesztiválnak Zsombi, az élőszobor, akit három év jelenlét után már lázasan keresnek a látogatók, vagy a FLORA fotópályázat, melynek díjátadó ünnepségét januárban, a magyar kultúra napján rendezik meg.

A XXX. FLORA Virágfesztivál és XIV. Keceli Országos Fazekas Kiállítás 2016. december 2-4. között gazdag kulturális kínálattal, népművészeti termék-, ajándék- és dísznövényvásárral szeretettel várja a látogatókat.

A rendezvény helyszíne: 6237 Kecel, Szabadság tér 17.

Jegyárak, részletes program: www.kecel.hu

Facebook oldal: <https://www.facebook.com/Flora-kecel>

Információs telefonszám: 06-20/96-56-888)

be. Míg az iskolaépületekben lehetőség van a virágárusok és egyéb termékeket árusítók elhelyezésére, a művelődési házban és a vele szomszédos Városi Múzeumban színvonalas kiállítások megrendezésére nyílik lehetőség. Idén – a tervek szerint – Györfi Sándor szobrászművész kisplasztika kiállítása lesz látható, míg a múzeumban „Virágos kert az én szívem...” mottóval a keceli falvédők színes világába kalauzolják el a betérőt.

A keceli intézmények mellett helyi közösségek is aktívan részt vesznek számos program megvalósításában. Szabadtéren mutatkozik be évről évre a Keceli Ízek Utcája, ahol helyi termelők kínálják saját készítésű termékeiket. A Városi Könyvtár és Művelődési Ház előtt

kap helyet a betlehem, a város karácsonyfája és az adventi koszorú, melyeket lelkes helyi kézművesek és az önkormányzat kertészeti csoportjának dolgozói díszítenek fel. A rendezvény mindhárom estéjén, kapuzáráskor civil szervezetek tagjai adnak meghitt hangulatú műsort, hogy ünnepváró, szép gondolatokkal bocsássák útjukra a haza-

GYALOGNÉ KLAJKÓ ESZTER 1999-ben vette át művelődésszervező főiskolai diplomáját a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen. 2000-ben felsőfokú közművelődési szakember, népi játszóházi foglalkozásvezető szakképesítést szerzett a Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Szakmai Tanácsadó és Szolgáltató Intézetben. Imre Károly közösségfejlesztő tanítványa. 1995-2001 között közművelődési előadó a kiskőrösi Petőfi Sándor Művelődési Központban. 2002-2008 között két gyermeke születik. 2008-tól a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség kiskőrösi kistérségi koordinátora. 2011-től Kecel Város Önkormányzatánál rendezvényszervezési és pályázati referens, a Keceli Értéktár Bizottság titkára és a Keceli Hírek újságíró munkatársa.

Algyő: „A Tisza virága” Közösség, érték, identitás és örökség a nagyvárosok vonzásában

*Beszélgetés Bene Zoltánnal,
az Algyői Faluház és Könyvtár igazgatójával*

Az országot járva a külső szemlélő is megtapasztalja, hogy még a látszólag azonos, vagy közel azonos mutatókkal rendelkező települések között is nagy eltérések vannak. Egyikük leszakadó, másikkal dinamikusan fejlődő úton van. Mi lehet ezek eredője – izgalmas kérdés – biztosan nem lehet egy okból levezetni a következményeket, de mintha szoros összefüggés lenne a helyi társadalom (és gazdaság) állapota és az ott működő közművelődési, közösségi művelődést

segítő szervezet, intézmény munkája között. Mit tehetnek a genius loci, a hely szelleme kialakításáért, megtartásáért, ennek fejlesztő erővé konvertálásáért a művelődési ház és annak dolgozói? Ez is szóba került az algyői művelődési ház igazgatójával folytatott beszélgetés során.

Bene Zoltán: Algyő egy nagyon sajátos helyzetben lévő település. Árpád-kori gyökerekkel bír, de jóval korábban is lakták a területét. Csongrád megyében nem túl sok olyan régi település van, mint Algyő. A templom is Árpád-kori – nagyon kevés ilyen idős épület található ezen a vidéken. A falu életében a legnagyobb változást azonban a '60-as évek vége, '70-es évek eleje hozta, amikor feltárták a kőolaj- és földgázmezőket, majd a '70-es évek nagy urbanizációs politikájának köszönhetően '73-ban Szegedhez csatolták Algyőt. Infrastrukturális fejlesztés szempontjából nem sok minden történt innentől kezdve. Vi-

szont ami történt, az az, hogy egy kb. 2000 fős település pár éven belül a duplájára duzzadt. Az olajiparnak köszönhetően. Például panelházak nőttek itt, tőlünk nem messze, az út mentén. Ezzel kicsit ellent is mondok magamnak, hiszen az új épületek igenis fejlődést jeleznek, ezt azonban a betelepülő ipar hozta magával, nem a városhoz csatolás, merthogy, amint az a csatolt településrészekkel általában lenni szokott, Algyőtől is elszippkázta a nagyváros a forrásokat. Aztán a '90-es években egyre inkább erősödött a vágy, hogy el kéne szakadni Szegedtől. Tápén is megpróbálkoztak ezzel a helyiek, de nekik nem sikerült. Ez részben azzal magyarázható, gondolom, hogy Tápé teljesen egybeépült Szegeddel. Algyőnek azért is volt nagyobb esélye, mert fizikailag soha nem egyesült Szegeddel, hiszen Szeged és Algyő között van a kőolajmező, ami miatt ez nem volt lehetséges (és ma sem az), ez az egyik oka, hogy képes volt megtartani az önálló arculatát.

Polyák Albert: *Hány kilométer a távolság?*

B. Z.: Kicsit több mint tíz. Tizenöt kilométeres buszbérletet kell venni Algyő és Szeged között, hogyha valaki a település központjába akar jönni. De visszatérve az elszakadásra, '96-ban jutott el odáig a kezdeményezés, hogy népszavazás lett belőle. Algyő érdekeit – akkor még mint településrészi képviselő a szegedi közgyűlésben – dr. Piri József képviselte, aki utána a falu első polgármestere lett. Egészen 2010-ig töltötte be ezt a posztot. Sajnos meghalt, az idén temettük el Polgármester urat. Neki nagyon sokat köszönhet a település. Ő volt az, aki élére állt a függetlenedési mozgalomnak, amely az 1996. október 1-i népszavazásban teljesedett ki. A voksolás sikeres volt, így Algyő különvált Szegedtől. Olyan jól sikerült az elválasztási tárgyalásokat levezényelni, hogy a roppant fontos ipari területek Algyő közigazgatási területén maradtak, ennél fogva Algyőnek mindmáig komoly adóerő-képessége van és ezzel élni is tud. Ebből következően a kulturális intézmény is jó helyzetben van, jó erős költségvetéssel.

P. A.: *2000 főt mondtál, ekkora volt korábban az algyőiek száma?*

B. Z.: 2000 körül volt, aztán megduplázódott, most 5 400-an élnek itt.

P. A.: *Honnan jöttek az emberek? Nyilván ez nem a természetes szaporodás következménye.*

B. Z.: Nem. Az első nagy betelepülési hullám az *olajosok bejövetele*. A kőolajipar miatt jöttek ide dolgozni emberek az ország minden pontjáról.

P. A.: *Idősek, fiatalok?*

B. Z.: Idősebbek, fiatalok, sokfélék. Igazából most durván három réteg jelenti Algyő népességét. Az első ősgyeviek, akik '73 előtt is itt éltek, akiknek a helyi gyökerei évszázadokra nyúlnak vissza, sokuk tipikus

algyői neveket visel (pl. Vida, Vidács, Piri, Molnár, Süli-Zakar). Aztán vannak az olajosok, akik az olajiparral, illetve annak kiszolgálótevékenységei révén kerültek Algyőre, nagyrészt a '70-es években. Végül a harmadik hullám, a már a független Algyőre betelepülők. Ők jellemzően a '90-es évek legvégétől, de leginkább a 2000-es évektől érkeztek, amikor is főleg középosztálybeli fiatalok költöztek ki, elsősorban Szegedről, részben Vásárhelyről a zöldövezetbe. Igazából az első két csoport, tehát az ősgyeviek és az olajosok – bár mindenki tudja, hogy ki mikor jött, és nyilván számon is tartja a település a származást – többé-kevésbé öszszemosódott. Akik viszont az elmúlt másfél évtizedben érkeztek Algyőre, még sok esetben nem integrálódtak be, aludni járnak haza, a hétvégét töltik itt, kevésbé kapcsolódnak bele a közösségi életbe. Tehát például mi, mint közművelődési intézmény, őket érjük el a legnehezebben. Persze, akadnak kivételek. Például a Zsibongó Néptáncgyűttes, amelynek több táncosa pontosan ezekből a nem oly régen betelepült emberek közül verbuválódott. Mindazonáltal kezdenek elmosódni a határvonalak. Nagyon jó példa erre az egyik legrégebbi civil szervezet, az Ősgyeviek Baráti Köre...

P. A.: *Így is hívják őket?*

B. Z.: Így hívták őket sokáig, de kicsivel több, mint egy éve már Gyeviek Baráti Köre a nevük. Az ősz szó

lekopott a gyevi elől, ami számomra azt szimbolizálja, hogy a befogadás, az identitás egy új lépcsőfokára lépett Algyő. Egyfajta új identifikáció zajlik. Úgy érzem, kezd egy ilyen új algyői identitás kialakulni, ahol már nincs olyan éles megkülönböztetés azok között, akik évszázadok óta itt élő család leszármazottai és azok között, akik újabban érkeztek. Ez szerintem jó dolog. Amint a törekvés is, amely arra irányul, hogy legyen egy új algyői identitás. Algyő ma egy nem túl nagy területen fekvő község – hiszen be van szorítva a Tisza, a Vásárhely–Szeged országút és az olajmező közé –, városias jellegű településszerkezettel. Végére is már minimum két központja van: a hagyományos településközpont a templommal, a könyvtárral, a polgármesteri hivattal, és az új központ, ahol az új iskola, a fürdő, a faluház található. Vagyis már nem tartható a hagyományos identitás, változtak a tényezők, a körülmények.

P. A.: *A régiiek, az ősalgyőiek a régi központban élnek?*

B. Z.: Jellemzően a Tiszához közelebbi részeken.

P. A.: *Ahol most vagyunk, az pedig a betelepültek lakóhelye?*

B. Z.: Nem messze tőlünk, a Faluháztól, állnak a panelházak, illetve társasházak, amelyek kifejezetten az olajipar miatt épültek. Nyilván mára részint kicserélődtek a lakók, tehát nem csak az *olajosok*

lajkák már. A terület, ami a fürdő felé fekszik, az kifejezetten az új betelepülők, a '90-es évek vége után érkezők településrésze. Persze, laknak erre ösgyeviek is – a fiatalok kirepültek otthonról, és ott építettek házat –, de nem ez a legjellemzőbb.

P. A.: *Értelmiségi foglalkozásúak a mostani betelepültek?*

B. Z.: Jelentős részben értelmiségiek, igen, de nem kizárólag.

P. A.: *Ez azért érdekes, mert mondtad, hogy a néptáncsoportba a nemrégiben betelepültek gyerekei járnak, és ez általában jellemző, hogy nem a hagyományos paraszti kultúrát őrző emberek tanulják vissza a néptáncot, hanem az értelmiség gyerekei.*

B. Z.: De ez még ennél is izgalmasabb a mi esetünkben. Ugyanis mi hosszú időn keresztül kíséreltünk néptáncot. Ennek az intézménynek az elődje, az Ady Endre Művelődési Otthon igazgatója Eke Józsi bácsi volt, kiváló néptáncpedagógus, népzeneész, népművelő. Józsi bácsi idején itt virágzott a néptáncélet. Aztán ahogy Józsi bácsi idősödött, a néptáncélet is hanyatlott. Vida Zsuzsa, aki később alpolgármestere volt Algyőnek, illetve ennek a háznak az első igazgatója, már ő is nagyon szerette volna visszahozni, valahogy feléleszteni a néptáncot. Én is próbálkoztam, az önkormányzattal karöltve, a Szeged Táncegyüttessel együttműködési megállapodásokat kötve, de nagyon nyögvenyelősen, nagyon nehezen működött a dolog. Aztán kialakult egy társaság, olyan fiatal felnőttekből, akik többnyire mind 30 fölöttiek és javarészt korábban néptáncoltak. Miután családot alapítottak, gyerekeik születtek, megteremtették a saját egzisztenciájukat, hiányozni kezdett a közösségi élet. Ezért úgy döntöttek, hogy alakítanak egy néptáncsoportot – így született a Zsibongó Néptáncegyüttes. Felnőtt néptáncsoport-

ként jött létre. Most már ott tartunk, hogy vannak olyan fiatal, tizenéves lányok, akik beintegrálódtak ebbe a felnőtt csoportba. A másik lényeges elem, hogy a Zsibongó táncosai úgy jönnek próbára, hogy hozzák a gyerekeiket is. Ahogy a gyerekek nőnek, úgy szépen bele fognak nőni a néptáncba. Tehát gyakorlatilag a saját utánpótlásukat nevelik ki, szinte észrevétlenül, organikusán. Ilyen szempontból nálunk fordított a helyzet: nem a gyerekcsoportból nő ki a felnőtt csoport, hanem a felnőtt csoportból látszik kinőni egy gyerekcsoport, és az viszi majd tovább ezt az egészet.

P. A.: *A gyerekekkel szakkörvezető foglalkozik?*

B. Z.: Most még csak alkalomszerűen. Kicsi gyerekekről van szó. Az iskolában egyébként van néptáncszakkör. Ugyanaz a Hegedűs Edit tartja, aki a Zsibongónak a művészeti vezetője. Illetve már az óvodában is van ovi néptánc. Mi nemcsak a helyet adjuk, hanem anyagi háttérrel, szakmai háttérrel is próbálunk biztosítani.

P. A.: *Említetted az algyői identitást, kialakulását egy új identitásnak. Ez miben mutatkozik meg, milyen jellegzetességei vannak ennek?*

B. Z.: Mint említettem, Algyő régi, Árpád-kori település. Sőt, sokkal korábbi időkre visszamenően is lakott terület, avar kori, szarmata, kelta leletek kerültek elő errefelé. Tehát ez egy nagyon régóta lakott vidék. Nyilván a Tiszának egy olyan pontja, ahol a folyón át lehetett kelni könnyebben, mint máshol, ennél fogva átkelőhely alakult ki. Az identifikációnak az is eleme, hogy ezt a múltat minél erősebben fel kell éleszteni, nem szabad hagyni, hogy elsikkadjon. Nagyon sokan nem tudják az itt élők közül sem, hogy Algyőnek komoly, évszázados, évezredes múltja van. Ugyanakkor nagyon nagy ereje van ennek a területnek. Algyő egyszer már majd-

nem megszűnt, az 1879-es árvíz elmosta, ahogy Szegedet. Sándorfalva akkor azért jött létre, mert Pallavicini Sándor őgróf, Algyő földesura kialakított egy új települést, ahova az algyőiek el tudtak költözni, újra tudták kezdeni az életüket. Néhány évig majdnem lakatlan volt Algyő. Aztán Sándorfalváról az algyőiek egy része visszajött, és újraalapította a falut, másik része ott maradt Sándorfalván. Hogy a genius loci milyen erős, ez a történet jól bizonyítja. Az identitás pedig erősebb, ha ennek tudatában vannak a helyiek. Hogy nemcsak az olaj van, nemcsak a magas adóbevétel van, nemcsak a Jura Ipari Park van, nemcsak az új iskola van, hanem egy nagyon erős múlt is van Algyőn, amiről nem szabad megfeledkezni. Másrészt pedig valahogy meg kell ragadni azt az elemet, amit nyilván nem könnyű, amitől Algyő Algyő. Vagyis ezt a meghatározatlan genius locit. Itt, két nagyváros között, majdnem félúton Szeged és Vásárhely között, különösen fontos, hogy a helyiek tudják, miben különböznek, ha különböznek, mire lehetnek büszkéek. Arra például nagyon is, hogy Algyő a két nagyváros közelségében is fel tud mutatni önálló, rá jellemző produktumokat. Részint azért, mert sok civil szervezete van. Mi nagyon büszkéek vagyunk arra, hogy nem ritkán civilek által felvetett ötletek megvalósításában tudunk részt venni. Tehát nem a hagyományos népművelői szemlélettel próbálunk közelíteni a közművelődéshez – mi vagyunk a népművelők, ti vagytok a nép, mi művelünk benneteket, kitalálunk valamit, ti meg örüljetek neki –, hanem próbálunk egyrészt olyan ötleteket megvalósítani, amit a civilek vetnek föl, másrészt párbeszéddel serkenteni is őket arra, hogy találjanak ki minél több mindent, lehetőleg minél értékesebb dolgokat. Számos példánk van az együttműködésre. Végső soron ez is az identitás része: kitalálni Algyőt. Folyton kitalálni, életben tartani.

Hogy legyen egy markáns arculata, amely különbözik Szegedtől, különbözik Vásárhelytől és a többi hasonló nagyságrendű településtől. Mert ebben a vonatkozásban nem a hasonlóságok számítanak, hanem az elkülöníthetőség...

P. A.: *Ezt az identitást ti találtátok ki, ti hangoztatjátok, vagy már a lakosok körében is megjelenik?*

B. Z.: Én azt gondolom, hogy sokan jutottak már el ide. Nyilván nem mindenkiben tudatosult ez, de a folyamatok elindultak. Az önkormányzat is így áll hozzá, szeretne sajátos arculatot kialakítani. Most már van logója, van mottója az önkormányzatnak, a falunak: „Algyő, a Tisza virága”. Úgyhogy én azt gondolom, az identifikáció közös igény. Kétség kívül az önállóság megszerzése óta formálódik, alakul ez a helyi tudat. De, mint említettem, nagyon sok infrastruktúrális elmaradása volt a községnek, azért hosszú idő arra ment el, hogy ezeket az infrastruktúrális elmaradásokat behozza, a hátrányt ledolgozza a település. Le is dolgozta. S most már, amikor fizikailag adott oly sok minden, előtérbe kerülhetnek a szellemiek.

P. A.: *Mit tud tenni egy faluház? Vagy mit tesz azért, hogy ez az identitás kialakuljon, erősödjön?*

B. Z.: Vannak olyan hagyományőrző nagyrendezvényeink, amelyek az összekovácsolódást segítik elő, ilyen a falunapok, ilyen a búcsú. De ezek körét is igyekszünk egyre inkább tágítani. A gyereknapunk például az idén először kétnapos volt, gyermek- és ifjúsági nap-pá vált, amelyen kifejezetten ifjúsági baráti társaságokat, közösségeket próbáltunk megszólítani. Nincs könnyű dolgunk, már csak azért sem, mert nincs középiskola Algyőn. Van egy olyan generáció, ami hallatlan nehezen megszólítható, mert fizikálisan a nap nagy részében nincs a községben. Elmegy,

jellemzően Szegedre, vagy Vásárhelyre középiskolába, és onnantól kezdve ott vannak a barátai, ott éli az életét. Próbáljuk elérni ezeket az ifjakat, fölmutatni azt, hogy itt is tudnak kulturális és egyéb életet élni. Ez nagyon fontos.

P. A.: *Erre fogékony a vezetés?*

B. Z.: Igen. Az utóbbi időben ifjúsági kerekasztalokat rendeztünk, az ifjúsági stratégia kidolgozása érdekében próbáltuk többször is, és sikerült is, a települési döntéshozókat, a vállalkozói szférát, a fiatalokat, egy asztalhoz ültetni, hogy együtt beszéljük meg a problémákat, ötleteljünk, hogy mire lenne szükség, mi az, ami Algyőnek a jövőjét jelenti. Lassan talán kezd kikristályosodni, hogy hogyan is tovább.

P. A.: *Említetted a hagyományőrző rendezvényeiteket. Ezek mennyire a Faluház rendezvényei, és mennyire a faluközösségé? Kik vesznek ezekben részt?*

B. Z.: A falunapokat mi koordináljuk, mi szervezzük a programjait. Egy falunapon egy-két ezer fő megfordul, olykor több is. Mindig április végén rendezzük meg, mert ez a ház '94. április végén épült fel. Baráti társaságok, civil szervezetek nagy számban vesznek részt egy-egy falunapon, sokan közülük nem csak fogyasztóként. A búcsú más stílusú esemény, de a közösség szempontjából nem kevésbé fontos.

P. A.: *Nagyon sok helyen tapasztaljuk, hogy egy falunap létrehozása, a program kitalálása, de a megvalósítás is egy-két emberre hárul.*

A község pedig tényleg községként viselkedik, azt mondja – gondolja –, hogy „tessék engem szórakoztatni”. Aztán vagy tapsol, vagy nem tapsol. Nálatok ez hogyan van?

B. Z.: Nyilván nem lehet észszerűtlenül széles grémiumot bevonni abba, hogy miként álljon össze az egész. Ettől függetlenül azért mindenki benne van valamilyen módon: helyi intézmények, cégek, civilek. A nem algyőiek gyakorta összekeverik a falunapokat Algyő Napjával, ami október 1-je, az algyői függetlenség napja, ugyanis 1997. október 1-én nyerte vissza önállóságát a település. Korábban ez a nap az emelkedettebb ünnepelésé volt, a falunap pedig az önfeledt szórakozásé, ám mára Algyő Napja is bővült. Tavaly kezdtük el, és az idén még szélesítjük az Algyő Napjához kapcsolódó rendezvénysorozatot, amely gyakorlatilag egy hónapig tart. Szándékunk szerint egyre több olyasmi megjelenik ebben a programban, ami valamilyen „algyőikumot”, algyői specifikumot jelent. Másfél éve van helyi értékárunk is, ez is egy fontos eleme a főntebb boncolgatott identitásnak...

P. A.: *A civil szervezetek munkája hogyan a kapcsolódik az intézmény munkájához, vagy ti hogy kapcsolódtok az ő tevékenységükhöz?*

B. Z.: Vannak olyan civil szervezetek, amelyekkel nagyon szoros az együttműködésünk. Ilyen az Ezerjófú Egyesület, hiszen van egy telephelyünk, az EzerjófúHáz, ahol társbérletben lakunk, szimbiózisban élünk. Ilyen a Wemsical Ifjúsági Egyesület, akikkel egy másik

telephelyünkön, az Ifjúsági Klubban élünk együtt. A legtöbb civil szervezetnek a székhelye itt van, a Faluházban. És mindegyikkel valamiféle kapcsolatban vagyunk. A nyugdíjas klubbal nyilvánvalóan, mint ahogy minden művelődési ház, úgy mi is; a Gyevi Art Kulturális Egyesülettel szintén, ők az Alkotóházat is használják időről időre. Amikor egy-egy civil szervezet rendezvényre szánja el magát, abban szinte mindig részt veszünk. Van, amit alapvetően mi adunk: hangoztatás, technikus stb. Próbálunk úgy élni, hogy ha van egy ötlet, amihez infrastruktúra kell, adott esetben anyagi segítség, akkor hozzánk forduljanak. Közel 30 civil szervezet van Algyón. Gyakorlatilag mindegyikkel kapcsolatban vagyunk a horgászegyesülettől kezdve a Nőegyleten keresztül a Faluvédőkön át a különböző sportegyesületekig... Vagy éppen az elsősorban a határon túli magyar szórványban tájoló Móra Ferenc Népszínházig...

P. A.: *Van adatod arra, hogy ezekben az egyesületekben hány ember vesz részt? Tudjuk-e, az aktivitást számarányban kifejezni az 5000 főhöz viszonyítva, hogy körülbelül mennyien vannak, akik szervezett formában valamelyik közösségben megjelennek?*

B. Z.: Azért nehéz pontos számot mondani, mert nagyok az átfedések. Tehát aki a Gyevi Artnak tagja, az adott esetben tagja lehet a Nőegyletnek is például. Mégis úgy gondolom, hogy akik aktívan és ambiciózusan cselekszenek és nemcsak fogyasztóként, hanem alakítóként is benne vannak a falu kulturális életében, legalább 250-300-an lehetnek.

P. A.: *Szeged és Vásárhely szomszédságában van Algyő. Ez azt is jelentheti, hogy a kulturális kínálat tekintetében, két város vákuumában is. Mi az, amit ti tudok adni a helyieknek, amire itt van igény?*

B. Z.: Amire mindig van igényük a helyi embereknek, azok a helyi kötődésű események. Nyilván ilyenek a hagyományos települési nagyrendezvények, de akadnak kisebbek is szép számmal. Például jövőre most már 11. alkalommal fogjuk megrendezni a sajátos nőnapot, itt a Faluházban. Az Algyői Hagymányórzó Citerazenekar egyik tagja, Gál Tibi barátunk találta ki, hogy színpadi produkciókkal, közösen köszöntsék az algyői férfiak a helybéli nőket. Mindenki, aki bármilyen színpadi produkcióra képes – zenél, verset mond vagy énekel, az fellép március 8-án, itt, a Faluházban. Mindig telt ház van ezen az eseményen, pedig nincs sztárvendég, csak a helyiek vannak, akikről egyébként azt gondolnánk, hogy unásig... – de nem! Ez érdekli az embereket. Ugyanez a helyzet a Zsibongó gáláján: a csillárokon is lógnak. A nem helyi kötődésű fellépők, előadások látogatottsága sokkal nehezebben megjósolható. Ha a Móra Ferenc Népszínház mutatja be az új előadását, telt ház van, ha másik színház, bizonytalan a létszám. Nagyon sok mindent csinálunk ingyenesen. Mert megtehetjük, mert van egy olyan költségvetésünk és egy olyan fenntartónk, ami ehhez biztosítja a hátteret. Amit térítésmentesen csinálunk, az is messze-messze alatta van a szegedi, vásárhelyi áraknak... A Világiáró Klubunkban (úti beszámoló, élménybeszámoló vetítések) vagy éppen a könyvbemutatókon mindig megjelennek helyiek is, környébeliek is. Amire igazán megmozdul a település, azok, ismétlem, a hagyományos nagyrendezvények és a helyi vonatkozású rendezvények. A riói olimpián volt egy olimpiakonunk, Kopasz Bálint, aki a kajak férfi egyes 1000 méter B-döntőjében 2., összesítésben 10. lett. A szurkolói klubban 45 gyerek kiabálta végig a futamokat.

P. A.: *Említetted az értéktárat, amin másfél éve dolgoztok. A hon-*

lapon olvastam, hogy te vagy ennek az elnöke. A Faluház mit tud tenni, hogy ezek az értékek élővé váljanak, megmaradjanak, vagy ezen túlmenően helyi terméké fejlődjenek? Van erre szándékotok?

B. Z.: Szeretnénk. Először is be kellett vezetni a köztudatba. Meg kell mondanom, még mindig nincs benne eléggé. Lassan azért megmozdultak az emberek, javaslatok érkeznek. Akadnak olyan elemei is az értéktárnak, amely egyébként akár a helyi termék kategóriát is elérheti. Például az Ezerjófű Egyesület termékei. Vagy éppen Gálné Nagy Ildikó népi iparművész munkái, vagy Farkas Imre termékei; ő kecskesajtot, kecsketejből készült portékákat gyárt egy családi manufaktúra keretében. Akár kinőhet mindebből egy helyi védjegy. Még az elején járunk az útnak, de most már ott tartunk, hogy arról is beszélnie kell a bizottságnak, hogy melyek azok a helyi értékek, amelyeket a megyei értéktárba javasolna. És hogyha a megyei értéktárban már lesznek algyői értékek, az lendületet fog adni a helyi értékek katalogizálásnak. Ebben bizom.

P. A.: *Az értékek feltárásában a helyi aktivitás megmutatkozott, vagy pedig a bizottság végezte a feltárás nagy részét?*

B. Z.: A bizottságnak noszogatnia kellett az embereket, ugyanakkor sokan megértették, hogy miről van szó. Jellemzően azok, akik egyébként is aktívak a közösségi életben. Bizom benne, hogy egyre szélesebb lesz ez a kör. És egyre inkább bizom abban is, hogy eljutunk oda, mert el kell jutnunk oda úgy mennyiségben, mint minőségben, hogy igazán látványosan meg tudjon mutatkozni az Algyői Értéktár.

P. A.: *Nem beszélte még eddig konkrétan a Faluházról, hányan dolgoztok, milyen kapacitásokotok van?*

B. Z.: Integrált intézmény vagyunk, Algyői Faluház és Könyvtár. A könyvtárban két könyvtáros kol-

léganó dolgozik; itt, a Faluházban három művelődésszervező, meg én valamint háromfőnyi technikai személyzet, két takarítónő és egy technikus. A technikai személyzet nem csak a Faluházban végez munkát, természetesen. A könyvtárosok a könyvtárban munkálkodnak, a három művelődésszervező nagyrészt a Faluházban, bár meglehetősen sokfelé járnak, hiszen rendezvények sem csak a Faluházban vannak, hanem a telephelyeinken is. Hat telephelyen működünk: Faluház, Könyvtár, Civil Szervezetek Háza, Alkotóház, EzerJóHáz és az Ifjúsági klub.

P. A.: *A Nemzeti Művelődési Intézet megyei irodájának kollégái javasolták, hogy jöjjenek ide, mert jól dolgoztok. Ti hogyan értékelitek a munkátokat? A község elvárásaihoz képest hogy feleltetek meg?*

B. Z.: Ez nagyon nehéz kérdés. Van, amikor örülünk, és azt gondoljuk, jól sikerült, van, amikor el vagyunk keseredve és azt gondoljuk, hogy...

P. A.: *De nyilvánvaló, hogy a saját értékítéletekhez viszonyítva kérdezem ezt.*

B. Z.: Azt gondolom, rendkívül széles a programkínálat Algyőn. Nehéz itt unatkozni. És nagyon kevés olyan program van, amiben mi nem vagyunk így vagy úgy benne. Még akkor is benne vagyunk, hogyha szigorúan véve nem tartozik hozzánk, nem közművelődési feladat, így például egészségvédő, sportprogramokban is közreműködünk. Ez jó. Ugyanakkor az embernek óhatatlanul mindig vannak kudarcélményei. Példának okáért az értéktár kapcsán: szerettem volna, ha sokkal előrébb tartanánk, hogyha már többen dörömbölnének az ajtómon meg a bizottság tagjainak ajtajain, hogy ez miért nem eleme az értéktárnak, hogyha az igen és így tovább.... A programok kapcsán sem lehetünk maradéktalanul elégedettek, ezt is be kell vallani. A közösségépítésben is, a rész sikerek ellenére, lehet

előre lépni. Összességében igyekszünk megfelelni az igényeknek, az elvárásoknak is, s közben próbáljuk, ha nem is erőszakosan és drasztikusan, ha nem is rámenősen, de alakítani is az igényeket. Befolyásolni... Jó értelemben véve.

P. A.: *Mennyi a költségvetés?*

B. Z.: Az idei költségvetésünk mindenképp 70 millió forint fölött van. Ez magában foglalja az úgynevezett kulturális alapot is, ami az önkormányzatnak egy speciális előirányzata, amit a nagyrendezvényekre különít el.

P. A.: *Megfogalmaztátok már, vagy elgondolkodtatok a küldetésnyilatkozatokon?*

B. Z.: Van két nagyon agilis fiatal kollégánk, akik mind a ketten az említett Wemsicalban is tevékenykednek, Gál Bogi és Tomra Tibi...

P. A.: *Ő korábban kulturális közfoglalkoztatott volt. Sikerült fölvennetek?*

B. Z.: Sikerült fölvennünk, igen. Szóval, már csak miattuk is az ifjúsággal való foglalkozás gyakran kerül előtérbe. Ám amennyiben nem lennének ilyen szerencsés helyzetben, akkor is muszáj lenne nagy hangsúlyt fektetni az ifjúságra. Ha azt akarjuk, hogy 30 év múlva is járjon valaki a művelődési házba – nem csak, hogy rendezvényre járjon, ha-

nem úgymint betérjen, hogy „bejöttem, figyelj már, van egy ötletem, mi lenne, hogyha ezt megcsinálnánk?“, mert ez még fontosabb –, ahhoz elengedhetetlen, hogy a fiatalokkal, az ifjúsággal foglalkozzunk. Ez prioritás. Azonban ez nem mehet más rovására. Szerencsére az idősokkal is nagyon jó a kapcsolatunk, a nyugdíjas klubbal, vagy éppen a Gyeviék Baráti Körével, ahol szintén inkább az idősebb korosztály képviselteti magát. Ez is egy nagyon-nagyon fontos vonulat. És ha már küldetés, hát leginkább az aktivitás, a civilség erősítése lehet a cél. Ráébreszteni az embereket arra, hogy igazán emberhez méltó életet csak közösségekben lehet élni. És az individualizmusnak is csak közösségekben van értelme. Tehát, ha a közösségből kivesszük az individuumot, akkor az már mássá válik...

P. A.: *...„Hiába fürösztöd önmagadban, csak másban moshatod meg az arcodat”...*

B. Z.: Így van. A közösségen kívüli individuum, az nem individuum, az nem egyén, csupán egyed; egy példány. Az embernek a természetes közege a közösség. És mivel a közösségek az elmúlt évszázadok során egyre erodálódnak, kiváltéppel fontosnak tartom, hogy erősítsük azt, ami megmaradt, s lehetőség szerint építsünk újakat. Talán nagy szónak tűnik, de úgy hiszem, ezen áll vagy bukik a jövőnk.

BENE ZOLTÁN író, az algyői Faluház és Könyvtár igazgatója, 1973-ban született Kecskeméten. 1998 és 2002 között végezte el a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karának média szakirányú művelődésszervező; 1999 és 2003 között ugyanezen intézmény könyvtár szakát, 2009-2011 között andragógia MA diplomát szerzett. Tavaly fejezte be a filozófiai doktori iskolát, jelenleg a disszertációját készíti. Íróként 2001 óta számos szépirodalmi folyóirat közli írásait, így például a Tiszatáj, a Hítel, a Székelyföld, vagy a Kortárs. 2006 óta dolgozik Algyőn.

POLYÁK ALBERT népművelő-könyvtáros, közösségfejlesztő, közművelődési és felnőttképzési szakértő. Szakmai munkáját Lakiteleken kezdte, majd Tiszaal páron és Tiszakécskén volt művelődési központ igazgató. 1992-től 2013-ig a Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Intézet főtanácsosa. Több sikeres helyi és térségi társadalomfejlesztő programot kezdeményezett és azok megvalósításában vett részt. 1992 óta szakmai képzéseken, továbbképzéseken tanít. Közművelődési és felnőttképzési szakértő, 2005-től 2010-ig regionális vezető szakfelügyelő, 2011-től 2013-ig FAT tag. 2013. november 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatója, 2015. március 1-től 2016. június 30-ig az intézmény megbízott főigazgatója, jelenleg a Művelődési Intézet főigazgatói tanácsadója. Szakmai munkáját Kiváló Népművelő címmel, Wlassics Gyula-díjjal, Bessenyei György-díjjal, MIOSZ Ezüstgyűrű-díjjal és Címzetes főiskolai tanár címmel méltatták.

Bessenyei György-díj 2016.

Augusztus 18-án Lázár János miniszterelnökséget vezető miniszter Budapesten a Pesti Vigadó épületében állami kitüntetések és miniszteri elismeréseket adott át az államalapítás ünnepe alkalmából. Nemzeti ünnepünk alkalmából a miniszter átadta a Magyar Érdemrend tisztikeresztje, a Magyar Érdemrend lovagkeresztje, a Magyar Arany Érdemkereszt, a Magyar Ezüst Érdemkereszt, valamint a Magyar Bronz Érdemkeresztet az arra érdemesült kiválóságoknak. Népművészet Ifjú Mestere-díjjal hét, Bessenyei György-díjjal öt, Szinyvei József-díjjal négy, Móra Ferenc-díjjal három, Pauler Gyula-díjjal két, József Attila- és Liszt Ferenc-díjjal egy-egy művészt ismertek el idén. Összeállításunkban a 2016-ban Bessenyei György-díjjal méltatott, a közösségi művelődés területén tevékenykedő szakembereket mutatjuk be.

Dienes Mária, a Kazincbarcikai Egyesü- letek Fóruma elnöke

1988-ban végzett az Egri Tanárképző Főiskola (mai nevén: Eszterházy Károly Főiskola) történelem-népművelés szakán. Főiskolai gyakorlatát a kazincbarcikai Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtárban töltötte, s ez az intézmény lett első munkahelye is 1988. augusztusától. A művelődési központ kollektívájának nyitott, befogadó szemlélete, elkötelezettsége az értékteremtés és az értékmegőrzés, továbbá a partneri együttműködés kiépítése mellett meghatározó eleményévé vált, s maga is igyekezett e szellemiség megőrzéséhez. Szakterülete a városkörnyéki módszertani munka lett, mely máig nagyon

közel áll a szívéhez. A Városkörnyéki Közművelődési Alap, majd a Kazincbarcika és Térsége Közművelődési Társulásban harminc kistépelülés művelődési szövetségének gondozása volt a feladata, s ez folyamatos kapcsolattartást jelentett a települési intézményekkel, civilszervezetekkel. Szakmai továbbképzéseket, óvodások és általános iskolások bérletes előadássorozatait szervezte; de hozzá tartozott a művelődési központ amatőr csoportjainak fellépés-szervezése is. 1990-től egyre nagyobb szerepet kapott munkájában a határon belüli és túli regionális együttműködés kialakítása, majd folyamatossá tétele. Ez irányú tevékenységének köszönhetően a felvidéki magyarok településekkel – Nagykapostól Losoncig – nagyon jó együttműködés, szinte napi kapcsolat alakult ki. Közös olvasótáborok szervezése, játszóházi módszertani foglalkozások tartása, amatőr csoportok kölcsönös szerepeltetése – csak néhány fontos értéke a határon túli együttműködésnek.

1994-ben az intézmény munkatársai megálmodták és létrehozták az Egressy Béni Nemzetközi Versés prózamondó versenyt, melyet a kezdetektől Dienes Mária vezeté-

sével rendeznek meg Kazincbarcikán. A határon átnyúló versenyen – mely érinti Felvidék, Erdély, Vajdaság és Kárpátalja területeit is – két évtized alatt negyven intézmény háromezer diákja mérette meg magát. A rendkívül aktív munka mellett is folyamatosan nyitott az önfejlesztés felé: 1997-ben a Comeenius Tanítóképző Főiskolán közművelődési szakember–népi játszóházi foglalkozásvezetői képesítést szerzett, s ugyanettől az évtől tagja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Népművészeti Egyesületnek is.

A civilszervezetekkel való többéves sikeres együttműködés eredményeként 1999-ben a Kazincbarcikai Egyesületek Fóruma – a város civil szervezeteit összefogó érdekvédelmi, szakmai szervezet – elnökévé választották, s ezt a tisztséget azóta is elkötelezetten ellátja.

A civilszervezetek bizalmából hat éven át a Nemzeti Civil Alap Észak-Magyarországi Regionális kollégiumának tagjaként vett részt pályázatok előkészítésében, szakmai bírálatában. 2001 és 2010 között közművelődési szakértőként is tevékenykedett.

2014-ben megszervezte a Kárpát-medencei Civil Szervezetek Ta-

lálkozóját, majd 2015-ben versíró versenyt hirdetett meg.

Szakmai hitvallása, hogy az együttgondolkodás és a közös munka túlmutat a feladatokon és kötelességeken; az együttműködés egyúttal örömforrás is. Mert, mint mondja: a színházi előadásokra érkező csillogó tekintetű, vagy a játszóházi foglalkozásokon ügyeskedő, a tehetséggondozó versenyeken izguló gyerekek; az önfeledten szórakozó, a művészetekre rácsodálkozó emberek adják az állandóságot, a lelkesedést, az erőt, s a hitet, hogy érdemes ezért élni és dolgozni.

Hidvégi Julianna, a Dobozi Községi Ház és Könyvtár igazgatója

Hidvégi Julianna a közművelődésben szerzett tudását, tapasztalatait és szervező tehetségét immáron 33 éve állítja a kultúra szolgálatába. A közösségi művelődésben végzett kiemelkedő tevékenységében megújuló lendületet, hitet biztosít számára az a képesség, hogy meg tudja látni a közösségi munka szépségét, a közösségi összefogásban rejlő erőt. Pedagógusként kezdte pályáját a Dobozi Általános Iskolában – a közösségi művelődéssel már ekkor kapcsolatba került: a Művelődési Házban színjátszó- és kézműves szakkört vezetett, és beindította az aerobik foglalkozásokat is az intézményben. 1984 augusztusától a dobozi Művelődési Ház főállású művészeti előadója, feladata a gyermek- és felnőtt korosztályú alkotóközösségek szervezése, segítése, vezetése. 1991-ben a fiatalok igényeire alapozva megalakította Dobozon a néptáncegyüttest. Miután felsőfokú kulturális menedzser képzést szerez a Szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, 1998. szeptember elsejétől a dobozi Művelődési Ház

igazgatója. 2000. augusztus 20-án munkájának köszönhetően jelent meg a település első helyi újságja, a Dobozi Hírmondó, 2002-ben a megye népművelői a Dél-Alföldi Regionális Közművelődési Egyesület vezetőségi tagjává választották.

A kétezres években a népi kézművesség iránti vonzalma új célokat fogalmazott meg életében és munkájában egyaránt, amelyek azóta is kihatnak Doboz nagyközség kulturális életére. Komoly energiát fektetett abba, hogy Dobozon a rég elfeledett népi mesterségeket, azok hagyományait újra életre hívják – a célok elérését egy sikeres Leader pályázat is segítette, melynek keretében kilenc népi mesterséget képviselve 21 fő szerzett szakmai bizonyítványt Dobozon. 2007-ben Népi játék- és kismesterség oktatója képesítést szerzett a Békés Megyei Művelődési Központ, Kézműves Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskolában. A „Kincses Doboz” című szakdolgozatában több hónapos kutatás eredményeként a még élő dobozi csuhéfonó népi kézműveseket, életüket, alkotó tevékenységüket mutatja be interjúiban, sok-sok fotóillusztrációval. 2007. augusztus 20-án a Dél-Alföldi Regionális Közművelődési Egyesület javaslatára az Oktatási és Kulturális Minisztérium miniszterétől átvehette a Wlassics Gyula-díjat.

Tevékenyen közreműködött abban, hogy a település történelmi múltjában gyökerező szakma, a méhészet legyen a falunap meghatározó eleme, értéke. Neki köszönhetően 2008 óta minden év júliusának első hétvégéjén a Dobozi Mézes Fesztiválon az egészségtudatos életmód népszerűsítése a fő cél, kiemelve és rávilágítva a magyar méz értékére, felhasználására, népszerűsítésére. 2009-ben létrehozta a Dobozi Népművészeti Egyesületet, melynek tagjai elnöknek választották. Az egyesület tagjai és pártolói népi játszóházakat vezetnek, kézműves bemutatókat tartanak és kiállításokat rendeznek. Ettől az évtől kezdve három éven át a Dél-Alföldi Regionális Közművelődési Egyesületnek is elnöke. 2012. október 20-án nagy álma vált valóra: megnyitotta kapuját a Széchy Tamás Emlékház, Helytörténeti Gyűjtemény és Alkotóház. A ház étellel értékeket folyamatosan közvetítő otthonná vált a hagyományok átörökítéséért munkálkodó gyermek- és felnőtt közösségek számára.

2013. január elsejétől Integrált Községi és Szolgáltató Térként működik a Dobozi Községi Ház és Könyvtár, vele együtt a Széchy Tamás Emlékház és Helytörténeti Gyűjtemény és Alkotóház, melynek Hidvégi Julianna 2019-ig kineve-

zett igazgatója. Kiemelkedő kreativitásának, innovatív szemléletének és szervező készségének köszönhető, hogy e három szervezeti egység tökéletesen, összhangban tud működni. Ebben az évben alakult meg a Dobozi Értéktár Bizottság, melynek elnökeként elhivatottan tevékenykedik. 2014-ben a Dobozi Népművészeti Egyesület sikeres pályázatának köszönhetően elkezdődött a „Hagyományörző udvar létrehozása Dobozon” elnevezésű projekt megvalósítása. 2015-ben felépült a falu kemencéje, elkészült egy szabadtéri színpad, egy gyógynövényes kert, és az egész udvar megszépült. Az intézmény méltó helyszínt biztosít mindannak a sok-sok programnak, közösségnek, melyeknek köszönhetően több mint százezer látogatót számolnak minden évben.

Igyártó Gabriella, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége ügyvezető igazgatója

A Népművészeti Egyesületek Szövetsége (NESZ) a népi kézművesek szakmai, érdekvédelmi szervezeteként jelenleg közel 5000 alkotót tömörítő szövetség, mely az országos szakmai döntéshozatalokban véleményformáló és meghatározó szerepet játszik. A szer-

vezet ügyvezető igazgatója 1993 óta Igyártó Gabriella. Feladatainak ellátására felkészültsége – Székely Mikó Kollégium, Sepsiszentgyörgy, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest –, és adottságai teszik képessé, így hitelesen képviselheti a nagy múltú magyar népi kézműves hagyományok megőrzésére, továbbfejlesztésére törekvő civil szervezetet. Tevékenységével nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a Népművészeti Egyesületek Szövetsége a Magyarországon és a határainkon túl tevékenykedő, 58 népi kézművességgel foglalkozó egyesületet összefogó, nemzetközileg is elismert szervezetté vált. Igyártó Gabriella ügyvezetőként a mindenkori elnökséggel együttműködve kiemelkedően magas színvonalon valósítja meg a Népművészeti Egyesületek Szövetsége küldetését és stratégiáját a népi kézművességgel kapcsolatosan.

Pályáját Magyarországon a Magyar Művelődési Intézet Néptáncosok Szakmai Házában kezdte, majd az országos civil szervezetekhez, a Népművészeti Egyesületek Szövetségéhez kerülve bekapcsolódott annak munkájába. Elméleti felkészültsége, nyelvtudása, kiváló kapcsolatteremtő képessége, innovatív szemlélete eredményeként magas színvonalra emelte a NESZ tevékenységét.

Az országos szakmai szervezetek is elismerik tevékenységét: tagja a Hagyományok Háza Tanácsadó Testületének, a Népi Iparművészeti Tanácsnak, a MANÉTA-nak (Magyar Népművészeti Tanács), s alelnöke a Folklorfesztiválok Magyarországi Szövetségének.

A Mesterség és Művészet szakmai folyóirat felelős szerkesztője 1993–2014 között. 2012-től az NKA Népművészeti és Közművelődési Kollégium kuratóriumában tevékenykedett, jelenleg a Kulturális Fesztiválok Kollégiumának a vezetője. Legjelentősebb eredményeit a rendezvények szervezésében, csapatomunkával éri el: 1993 óta a Mesterségek Ünnepe főszervezője, társszervező szerepet vállal az Országos Táncház Találkozó és Kirakodóvásárban, 1996–2012-ig a Pünkösdi Sokadalomban, 2004-ben a Folkloriadában.

2000–2011 között a turisztikailag is kiemelt Hagyományörző Népművészeti Karácsonyi Vásár főszervezője (Budapest, Vörösmarty tér), 2013-ban a Washingtonban megrendezett Smithsonian Folklife Fesztivál kézműves koncepciójának kidolgozója és szervezője.

Kiváló munkája eredményeként egyre több magyar népi kézműves alkotó jut el Európa és a tengeri túli országok kiállító termeibe, vásáraiba. Sokoldalú szakmai munkáját 2008-ban Wlassics Gyula-díjjal, 2013-ban Pro Turismo díjjal, 2013-ban pedig Budavárért Emlékéremmel ismerték el.

Nyakó Béla, a Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza igazgatója

Nyakó Béla 1964. október 19-én született Kisvárdán. Érettségi után a kisvárdai Bútoripari Vállalatnál dolgozott. Első diplomáját a Bessenyei György Tanárképző Főiskola földrajz-népművelés szakán

szerezte, azt követően a szabolcsbákai Általános Iskolában tanított egy évig. Az 1990-91-es tanévben a Szent László Katolikus Középiskolában tanította a kísérleti jelleggel beindított közművelődési osztályt. 1991-ben kezdett el dolgozni a Kisvárdai Várszínház és Művészetek Házában, kezdetben művészeti titkárként; 1994 óta folyamatosan az intézmény igazgatója. Második diplomáját szintén a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán szerezte 1996-ban, drámapedagógia szakon; 2004-ben pedig a Debreceni Egyetemen szerzett művelődési és felnőttképzési menedzser végzettséget.

Közel harminc éves közművelődési tevékenysége során mindig is Kisvárdát nevével igyekezett öregbíteni. Korábbi tapasztalatai a város művelődési hagyományával ötvöződve a helyi jelentőségen messze túlmutató művészeti-művelődési eseményeket eredményeztek. Irányítása alatt a Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza a térség meghatározó kulturális és művészeti központja lett, Kisvárdát maga is egyre inkább bekerült a köztudatba. Megtartotta és továbbfejlesztet-

te a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválját, mely idén már 28. alkalommal kerül megrendezésre. Ez idő alatt sikerült stabilizálni a rendezvény helyzetét valamint sikerült elfogadtatni – sőt elismertté tenni – a magyar színházi szakmai életben. A rendezvénynek köszönhető, hogy Magyarországon – és egész Közép-Európában – megismerték a határainkon túl működő magyar nyelvű színházakat. Kapcsolatépítése nagy szerepet játszott abban, hogy a színházak számára kinyíljon az út nemcsak Magyarországra, hanem egyéb országok felé is.

Tevékenysége alatt tovább folytatódta a kisvárdai Várszínházon a nyolcvanas években elkezdett felújítások, melyek az állagmegóvást, funkciómegőrzést- és bővítést egyaránt szolgálták: napjainkra megyénk, sőt a régió talán legszebb szabadtéri színházát sikerült itt kialakítani. A nyári rendezvénysorozat műsorpolitikáját átalakítva sikerült elérnie az évről évre növekvő nézőszámot. Az intézmény igazgatójaként egyik alapító tagja lett a Szabadtéri Színházak Szövetségének, ezzel sikerült megerősíteni a Kisvárdai

Várszínház és Művészetek Háza pozícióját a térségben, valamint stabilizálni a működését.

Folyamatos és kitartó szervezőmunkájának eredménye az is, hogy egyre nagyobb az érdeklődés a Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza rendezvényei iránt. Köszönhető ez annak is, hogy az általa választott produkciók minden esetben igényes szakmai színvonalat képviselnek, hozzásegítve e hátrányos helyzetű térség lakóit a kulturális, művészeti értékekhez való hozzáféréshez. Az intézmény vezetőjeként nagy szerepe volt abban is, hogy a városban az amatőr színjátszás népszerűvé vált: 1991-es megalakulása óta lelkesen támogatja a DoktoRock Színtársulat működését, hozzáállásának, szakmai segítségének eredményeként számos fiatal tehetség indult el a csapatból az ismertség útján, az elmúlt 25 év alatt több száz gyerek és felnőtt tevékenykedett társulatban, ismert rendezők irányítása alatt.

Nyakó Béla tevékeny résztvevője Kisvárdát kulturális életének, igyekszik felkarolni és támogatni a közművelődési és közösségfejlesztő kezdeményezéseket, különös tekintettel az újszerű programokra.

2003 óta elnöke a Kisvárdai Kulturális Egyesületnek, mely szintén sokrétű közművelődési és kulturális tevékenységével, ismeretterjesztési és szabadidős rendezvények szervezésével igyekszik a térségben élők javát szolgálni. Az egyesület elnökeként javaslatára és közbenjárására a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválját Kisvárdát város Települési Értéktár Bizottsága felvette a település értéktárába és javasolta a továbblépésre.

Nyakó Béla a változó társadalmi körülményekhez innovatívan alkalmazkodó művelődési szakember. Szakmai munkájáért 2007-ben a Magyar Köztársaság Parlamentjének ezüstérmét, 2008-ban szakminiszteri elismerést kapott.

Sárvariné Rieder Zsuzsanna, Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata köz- művelődési szakértője

Sárvariné Rieder Zsuzsanna 30 éve, 1987. január 1-től kötelezte el magát a közművelődési pályán, ebben az évben tölti be 60. életévét. Az elmúlt három évtized során közművelődési szakemberként, intézményvezetőként, irodalmi, művészeti, helytörténeti, közművelődési civil szervezetek tagjaként egyaránt kimagasló munkát végzett.

A Várpalota Város Önkormányzata által alapított Kulturális és Humán Szolgáltató Intézet igazgatójaként, majd az intézmény átalakítását követően annak ügyvezetőjeként dolgozott 1987-2008 között. Vezetőként nagy szakértelemmel irányította a város közművelődési intézményhálózatát. Feladata volt a város és városkörnyék közművelődési, művészeti, humán- szolgáltatói tevékenységének az ellátása, ezen belül a felnőtt és ifjúsági közművelődés, a hagyományörzés – különösen a bányász hagyományok és helytörténet ápolása –, a civil szerveződések felkarolása, a sajtó-kommunikáció és információszolgáltatás működtetése, szervezése.

2008-2012 között Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatánál a kulturális igazgatás területén dolgozott vezető főtanácsosként. Az elmúlt évtizedekben több fiatal pályakezdővel ismertette meg a közművelődési munka szépségeit, nehézségeit, mára legtöbbször sikeres közművelődési szakemberként dolgozik. Vezetése alatt eredményes pályázatok révén több felújítást, eszközfejlesztést valósított meg. Emellett menedzselte a közművelődési intézmény minőségfejlesztési rendszer szerinti kidolgozását és működtetését.

Veszprém megye kultúrájának megőrzéséért, ápolásáért is sokat

tesz: 2001-2007. között a Veszprém Megye Kultúrájáért Közalapítvány kuratóriumi tagjaként a megye kulturális értékeinek bővítéséért és megőrzéséért több sikeres pályázatot bírált el. 2014 óta tagja a várpalotai Helyi Értéktár Bizottságnak, a kulturális örökség részét képező helyi értékekből többnek is javasolta a megyei és magyar értéktárba történő felvételét. (Szabó Vladimir történelmi pannói, Thury-vár 14. századi középkori palotarész világi falfreskói, amelyek Magyarországon egyedülállóak).

Rendkívül aktív közéleti ember, kiterjedt kapcsolatrendszerét jól hasznosítja közművelődési tevékenysége során, több nagyszerű rendezvényt szponzori támogatásból valósít meg.

2007 óta közművelődési szakértőként is tevékenykedik. 2011-ben a Jászberényi Önkormányzattól kapott felkérést a városi közművelődési intézményrendszer feladatellátásának vizsgálatára, 2012 óta (ekkor vonult nyugdíjba) pedig Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata és Várpalota Város Önkormányzata – Thury-Vár Nonprofit Kft. megbízása alapján folyamatosan végez kulturális igazgatási területen szakértői és közművelődési szervezői munkát.

Közművelődési tevékenységében kiemelkedő a helytörténeti, régészeti és képzőművészeti kiál-

ítások, valamint az azokhoz kapcsolódó múzeumpedagógiai foglalkozások szervezése terén végzett munkája.

Várpalota kiemelt turisztikai látványossága a Thury-vár, amelynek állandó régészeti kiállításainak, valamint időszakos képzőművészeti kiállításainak kurátoraként 2012. óta rendszeresen tevékenykedik. E kiállításokat számtalan látogató, család, iskolai csoport tekintette meg. Mindezeket túlmenően számtalan komolyzenei koncertet, színházi előadást, konferenciát, történelmi ismeretterjesztő előadást is szervezett az elmúlt három évtizedben.

Pályafutása során tapasztalt szakemberként mindig szem előtt tartotta, hogy a kultúrában jelentős szerepe van a történelmi folyamatosságot biztosító és megújító hagyományoknak, új tevékenységi formák, programok bevezetésének, amelyek segítségével a közművelődési szakember nemcsak a fenntartó és a szakma, hanem mindekenél is a közösségek elvárásainak felel meg az értékek közvetítésével és az élményteremtéssel. Közművelődési munkájáért két alkalommal részesült helyi szinten kitüntetésben: 1998-ban Várpalota Közművelődéséért, 2001-ben pedig 15 éves szakmai munkája elismeréseként a Várpalota Város Önkormányzata által alapított Szelestey László Nívó-díjat kapta meg.

Gömöri ízeket népszerűsítve őrzik az évszázados örökséget

A gömöri térség nagy része ma már Szlovákiához tartozik, így a terület magyar hagyományainak, a kulturális és néprajzi értékeinek átörökítésében, megőrzésében különösen nagy felelősség hárul a térség magyarországi területein élő elhivatott értékőrökre. A Gömöri Népfőiskola Egyesület ezt a nagy és nemes feladatot vállalta magára.

Brézai Zoltán: *Mi tudható az 1992-ben alakult Gömöri Népfőiskolai Egyesület létrejöttének körülményeiről?*

Balázs Istvánné: A 90-es években kezdődött meg országszerte – nyugati mintára – a civil szervezetek megalakulása. A vidéki népművelés legeredményesebb színterei a 30-as évek közepétől a 40-es évek végéig a népfőiskolai társaságok voltak, ezért a jelenlegi polgármesterünk, Tamás Barnabás úgy vélte, hogy ezen az úton kell a helyi civil szervezetet elindítani. Kezdeményezésére jött létre a Gömöri Népfőiskolai Egyesület, melynek elnöki tisztjét évekig ő töltötte be.

B. Z.: *Milyen céllal jött létre ez a szervezet? Mik voltak a kezdeti lépések?*

B. I.-né: Céljaink között szerepel a térség hagyományainak ápolása, a kulturális életének színesítése. Különböző ismeretter-

jesztő előadásokat, tanfolyamokat szervezünk. Néhány éve egy kézimunkázó csoport tevékenykedik az egyesület keretein belül, amellyel az aktuális ünnepekhez kapcsolódó kézműves tevékenység mellett a térségre jellemző hímzések felélevenítését, alkalmazását is „zászlónkra tűztük.” A gasztronómiai hagyományok ápolása, ismertetése is tevékenységi körünkhöz tartozik.

B. Z.: *Hogyan került kapcsolatba a Gömöri Népfőiskolai Egyesülettel?*

B. I.-né: Iskolaigazgatóként és városi képviselőként kezdetektől tagja és aktív közreműködője voltam a népfőiskolának, majd 2010-től elnöke lettem. Közel éreztem magamhoz az egyesület célkitűzéseit, és a családi indíttatásom is kapcsolódik ehhez, hiszen mindkét szülőm a felvidékről származik, ma is ott él a rokonságunk nagy része. A közéleti tevékenységem és a családi hagyomány is segítette az részvételemet az egyesület munkájában.

B. Z.: *Népfőiskolaként egyfajta küldetést töltenek be a gömöri térségben, mit jelent ez a mindennapok szintjén?*

B. I.-né: Sok olyan feladat, tevékenység van, amit a hivatalos szervek, az önkormányzatok nem tudnak felvállalni, de a civil szerve-

zetek megoldhatják. A népfőiskola a pályázatok írásával, valamint a különböző programok megvalósításával aktívan részt vesz a közéletben, a város és a térség kulturális életében. Kirándulásokat, kiállításokat, előadásokat, tanfolyamokat szervezünk: példaként említhetem a gomba felismerési tanfolyamot, vagy a „Viselet-darabok Gömörben” című kiállítást. A gasztronómiához kapcsolódóan „Így főzünk mi” címmel a felvidéki Tornaljával közösen szerveztünk programot. Összességében elmondható, hogy akcióinkkal igyekszünk megszólítani a térségben élőket, akik örömmel jönnek minden általunk szervezett eseményre.

B. Z.: *Létrejött az Ízek Háza Putnokon, mely szorosan kapcsolódik az egyesülethez. Mi a feladata ennek a szervezetnek?*

B. I.-né: A Magyar Vidékfejlesztési Hivatal LEADER programjának részeként egyesületünk jelentős támogatásban részesült, így jöhetett létre az „Ízek Háza” című projekt. A program során számos célt meghatároztunk. Sikerült felújítani korszerűsíteni a Bányász Művelődési Ház területén lévő épületrészt, ahol egy konyhát is kialakítottunk. A Helyi termékek felhasználásával hagyományos receptek alapján készült ételeket és italokat interaktív módon mutattuk be. Városunk az észak-keleti térség egyik régi, nagy múltú kisvárosa, ahol az éghajlati viszonyok miatt a mezőgazdasági termelés jelentős részét a burgonyatermesztés tette ki, így a felhasználásának, fogyasztásának is jelentős hagyománya volt, ami mára már jórészt feledésbe merült. A mai háztartások úgynevezett „hétköznapi ételei” mellett üdítő változatosságot jelenthet a burgonya sokrétű, változatos felhasználása, de gazdasági szempontból is ajánlott a mindennapok étkezésébe beiktatni, hiszen térségünkben nagy a munkanélküliség. Az olcsó, hagyományos ételek

Ízek háza

elkészítését csak kevesen ismerik, így nem is készítik el azokat. A hagyományos felvidéki ételek megismertetése és népszerűsítése érdekében két „receptes” kiadványunk is megjelent egyesületünk gondozásában. A közösségi rendezvényeken hagyományos krumplis ételekkel kínáljuk az érdeklődőket, megismertetve őket az „elfeledett ízekkel”. Fontos szerepet kapnak a helyi hagyományok is. Továbbvitelük érdekében generációk közötti képzéseket tartunk, ahol Gömör ízeivel, étkezési szokásaival ismerkedhetnek meg a résztvevők. Két

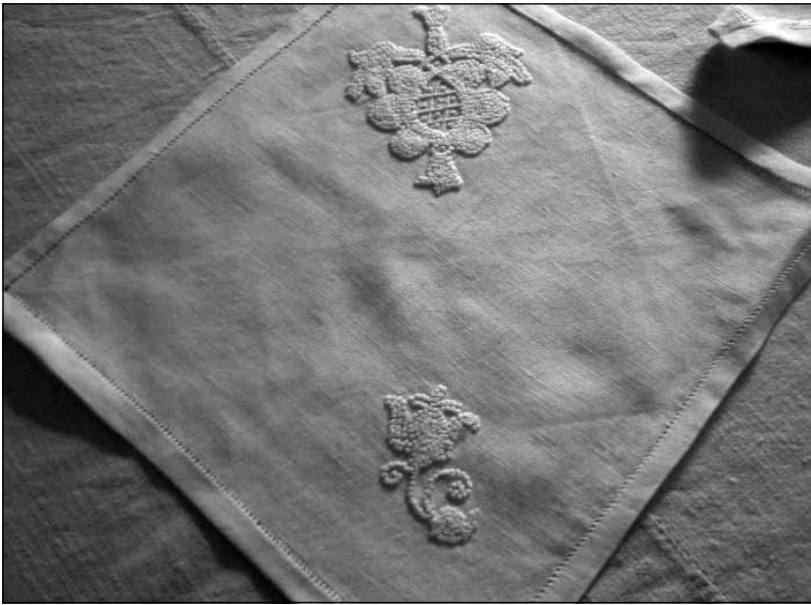
tanfolyamot tartottunk a gimnázista korosztálynak, ahol a fiatalok az idősebb korosztálytól tanulhatták meg a hagyományos ételek elkészítését. A városi rendezvényeken rendre megjelenik a Gömöri Népfőiskolai Egyesület a hagyományos tájegységünkre jellemző gasztronómiai különlegességeink kínálatával a krumplilángossal, tócsnival – ahogy a mi vidékünkön nevezik reszelt nyers krumplival és liszttel készült, zsírban, vagy olajban sült népi ételt – és krumpli buktával. Tevékenységünkhöz tartozik még az is, hogy a város által működtetett kertészet alapanyagait felhasználva savanyúságokat, lekvárokat készítünk hagyományos eljárással.

B. Z.: *A Gömöri Vert Csipke és a Gömöri Csomóshímzés csak egy-egy példa a sok-sok érték közül, mely megtalálható Putnokon és a környékbeli településeken. Mit jelentenek mindezek az Ön és az egyesüket számára?*

B. I.-né: Minden térségnek, tájegységnek megvan a maga sajátos díszítő művészete, ami hol díszesebb, hol szerényebb. A gömöri térség egyik jellemzője az igen munkaigényes, bonyolult technikával készülő Vert Csipke. A felvidéki bányavárosokba feltehetően a né-

Így főzünk mi rendezvény.

Gömöri csomós hímzés

met bányavidékről áttelepedett bányászok asszonyai hozták magukkal. Eleinte az úriasszonyok díszítették vele ruházatukat, de később a felvidékiek a lakásukat díszítő textíliák igényes elkészítésére használták. A Gömöri Csomóshímzés az úri hímzés mintakincsét használja fel nagyon érdekes, apró fehér gyöngyökre hasonló hímzés technikával. Ezt is főleg lakástextíliák díszítésére használták. Mi megpróbáljuk ezt a két kézimunka fajtát életben tartani, és felhasználni a mai életünkben, elsősorban a viseleti darabjainkban történő alkalmazásban. Mindkét kézimunkázási technikára elnyertük az „Aggteleki Nemzeti Parki Termék” védjegyét.

B. Z.: *Ami Nagycenknek a Széchenyi, Gödöllőnek a Grassalkovich, vagy Fertődnek az Esterházy és Keszthelynek a Festetics család szellemi, kulturális öröksége az Putnoknak és Gömörnek a Serényi családé. Hogyan viszonyul a Gömöri Népfőiskolai Egyesület és Gömör ehhez hagyatékhoz?*

B. I.-né: A város önkormányzata, oktatási intézetei és civil szervezetei a saját tevékenységi körüknek megfelelő tartalommal ápolják a „Serényi hagyatékot”. Az önkormányzat a városszépítés, az épített örökség

megőrzése területén, az iskolák és a civil szervezetek a szellemi örökség megismertetésével, életben tartásával kapcsolódnak be a munkába. Hogyan teszik mindezt? Pályázatok írnak ki, kiállításokat szerveznek a Serényiekhez kapcsolódó témákban. A Putnok Városi Televízió az idén Tokajban szervezett Megyénapon mutatott be egy jelentős anyagot e témában „Serényiek öröksége” és a „Magyar Királyi Gazdasági Leánynevelő Intézet” címmel, amelyek a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Értéktárnak is részei. Egyesületünk anyagok gyűjtésével, pályázatok együttműködőjeként kapcsolódik ezekbe a tevékenységekbe.

B. Z.: *Néhány évvel ezelőtt Putnokon egy értéktáras rendezvényen Tamás Barnabás Putnok polgármestere azt mondta, hogy tájegységi értékekben a gömöricumokban is gondolkodik a helyi kincsek mellett. Hogyan vesz részt a térségben a 21 mai Magyarország területén található gömöri településen az egyesület az értékek felkutatásában, megőrzésében és népszerűsítésében?*

B. I.-né: A Gömöri Múzeummal együttműködve a gömöri térség hagyományait dolgozzuk fel. A térség kulturális örökségét a kézimunkákat, az öltözködési szokásokat és a népi gasztronómia jellegzetességeit gyűjtjük össze. Ezeket felhasználjuk a kiállítások szervezésénél, közösségi rendezvényeken. Lényeges szempont továbbá az is, hogy Putnokon is átérezzék, mit jelent a „gömöriség”. Az egyesület és a múzeum kapcsolata rendkívül fontos szerepet kap abban, hogy ezt az örökséget méltó módon őrizzük meg az utókor számára.

B. Z.: *Milyenek az egyesület határon túli kapcsolatai, hiszen a történelmi Gömör vármegye települései közül 260 Felvidéken a mai Szlovákia területén található?*

B. I.-né: A határon túli írókat kérünk fel előadások megtartására, a képzőművészeket kiállítások résztvevőiként kapcsoljuk be a

Gömöri csipkegallér

munkánkba. 2013. február 21-én a tornaljai nyugdíjasokkal rendeztünk közös főzést az Ízek Házában, ahol a felvidéki ételek elkészítését mutatták be a vendégek.

B. Z.: Hogyan viszonyul az egyesülethez Putnok, valamint a többi gömöri település vezetője, milyen a kapcsolatuk?

B. I.-né: Putnok Város Önkormányzata messzemenően támogatja az egyesület munkáját. Helyiséget biztosít a rendezvényekhez és napi tevékenységekhez. Közös pályázatokat készítünk és anyagi támogatásban is részesíti szervezetünket. A környező településekkel lazább a kapcsolatunk, inkább az önkormányzatokon keresztül vannak közös programjaink. A civil szervezetek részére szervezett tájékoztatókra meghívjuk őket, elmegyünk a rendezvényeikre, és ők is meglátogatják a mieinket.

B. Z.: Voltak-e közös programjaik?

B. I.-né: Putnokon ott vagyunk a hagyományos Gömör Expo kiállítás között. Részt veszünk Aggteleken a gyümölcsfesztiválon, valamint bekapcsolódunk az „Itthon vagy – Magyarország szeretlek” elnevezésű rendezvénysorozatba is. A putnoki és a gömörszőlősi pályázatoknál együttműködő partnerek vagyunk. Példaként említeném a „Városrehabilitáció” című projektet és több kulturális témájú pályázatot. A kiállításainkra rendszeresen meghívjuk a térség civil szervezeteit. A Tompa Mihály Kulturális Egyesülettel legszorosabb a kapcsolatunk.

B. Z.: Milyen eseményeken vesz részt az egyesület?

B. I.-né: Az egyesület a városi és egyéb közösségi rendezvényeken meghívottként is részt vesz, de fenti programok szervezője, aktív közreműködője is. Az Ízek Háza ad helyet a különböző munkahelyi

kollektívák, nyugdíjas klubok és egyéb civil szervezetek összejöveteleinek. A közösségi rendezvények közül a nyári szalonnasüteket, a testvérvárosok küldöttségeinek vendégül látását, valamint a Márton napi libavacsorát emelném ki.

B. Z.: Mik a jövő tervei, milyen akciókkal népszerűsítik a „gömöri ízeket”?

B. I.-né: Továbbra is helyet és segítséget adunk a kisebb közösségi rendezvényeknek, részt veszünk ételünkkel a városi programokon, főzési versenyeken. Szeretnénk a „Felvidéki ételek – Mai ízek” című receptes füzetünket a gazdasszonyképző régi receptjeivel kibővíteni, és könyv formájában kiadni. A saanyagaink, lekváraink iránti érdeklődés miatt interaktív főzési bemutatót, a fűszernövények felhasználásáról, hatásairól interaktív foglalkozásokat tervezünk.

Szilvalekvárfőzés

BALÁZS ISTVÁNNÉ a Gömöri Népfőiskolai Egyesület elnöke. 1949 született Serényifalván. Pályáját tanítóként kezdte, és iskolaigazgatóként fejezte be Putnokon a Serényi László Általános Iskolában. Öt cikluson keresztül önkormányzati képviselőként tevékenykedett, ezen belül három ciklusban a Művelődési Oktatási és Sport Bizottság elnöke volt. Nyugdíjba vonulása után vette át Putnok polgármesterétől, Tamás Barnabástól a Gömöri Népfőiskolai Egyesület vezetését. A város közéletében már előtte is tevékenyen részt vett, de a népfőiskola széles lehetőséget kínált a hagyományápoláson belül az alkotói tevékenységének megvalósítására. Szorosan kötődik a gömöri hagyományokhoz, hiszen szülei a Felvidékről származnak, ma is sok rokonunk él még a határ túloldalán. Családi hagyományként őrzi a régi felvidéki szokásokat. Munkája során igyekszik a mai életvitelt és a hagyományokat összekapcsolni. Pályázati lehetőségekkel és a város, valamint személyes kapcsolataival felhasználásával igyekszik ezt a feladatot minél jobban teljesíteni.

BRÉZAI ZOLTÁN a Nemzeti Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Irodájának módszertani referense. Miskolcon született 1979-ben, és azóta is ebben a városban él. A Herman Ottó Gimnáziumban érettségizett, majd az ELTE TFK-n szerzett művelődésszervező diplomát 2002-ben. A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karán 2004-ben politológia 2008-ban pedig magyar nyelv és irodalom szakos bölcsész és középiskolai tanár diplomát vehetett át. Gimnazista korától, 1996-tól tagja az Anyanyelvpolók Szövetsége Ifjúsági Vezetőségének, majd 2008-tól az országos elnökségnek is. Főképp az ifjúsági rendezvények, táborok, találkozók és a Kazinczy Gálak szervezésében vett és vesz részt tagtársaival. 2005-ben Hollósy Andreával közösen írt „Lisa Mayer verseinek interpretációja” című tudományos munkájukkal az Országos Tudományos Diákköri Konferencián modern német irodalom szekcióban első tízben végeztek. A Miskolci Egyetem Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék által szervezett Interkulturális Diákkonferencián 2. helyezést ért el az „Anyanyelvi mozgalmaink története és helyzete napjainkban” című munkájával. 1999-től másfél évtizedig a Magyar Rádió Miskolci Stúdiójában, előbb mint riporter, majd mint szerkesztő – műsorvezető dolgozott. 2013 július 1-től dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Irodájában, mint módszertani referens.

Kőmozaik Kistarcsán

A Kistarcsai Kulturális Egyesület széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, ami lehetővé teszi, hogy folyamatosan részt vegyünk az Európai Unió által támogatott projektekben. Egy alkalommal egyik görög partnerünk invitált az ő profiljukba – mozaikkészítés és kerámiázás – vágó programban való részvételre. Mi ugyan egyik területen sem rendelkeztünk tapasztalatokkal, de mivel szeretjük a kihívásokat, gondolkodás nélkül igent mondtunk – így kezdődött az egyedülálló kistarcsai kőmozaik története.

Mozaikok nyomában

A pályázat másodszori beadása eredményes volt – és bár néhány velünk induló partner kiesett – görögökkel és olaszokkal belevághattunk a megvalósításba. A projekt nyitótalálkozójára – amikor a vezetők bemutatták szervezeteiket, és egyeztetttük a munkatervet – a koordinátornál, Görögországban került sor. Mivel volt rá elég idő, alaposan felkészültem, elsősorban a mozaik szempontjából. Amerre mentem az országban, mindenhol fényképeztem a templomok és egyéb intézmények falát díszítő alkotásokat, böngésztem az interneten, kutattam könyvtárakban – elsősorban a Magyar Művelődési Intézetében. Sikerült is összehoznom egy át-

fogó képet mutató prezentációt a magyarországi mozaikokról, amit büszkén vetítettem, a többségében helyi tanfolyamok résztvevői képezte közönségnek. Bár már korábban is sokszor megfordultam más országokban, és mindig törekedtem minél több művészi élményt gyűjteni, de ekkor még nem tudatosult bennem az az óriási – mennyiségi és minőségi – különbség, ami ezen a téren a mi és a mediterrán országok alkotásai közt fellelhető. Persze nem csoda, hisz' ők már az ókorban is éltek ezekkel a technikai és művészeti adottságokkal.

Mi is indítottunk mind kerámia, mind mozaikkészítő tanfolyamokat, neves szakemberek vezetésével. Felnőtt tanulóink az alapoktól kezdve sajátították el a különböző megvalósítási módszereket, és természetesen elméleti képzésben is volt részük. Az országon belül szervezett tanulmányi kirándu-

lásokon találkozhattak sok olyan alkotással, melyek egy részét már talán korábban is látták, de most szakmai szemmel nézve jelentett nekik művészi élményt. Ilyenek voltak például a budapesti házak homlokzatait díszítő mozaikok, de felkerestünk több olyan helyszínt, ahol kiemelkedő művészi értéket képviselő, nagyméretű alkotások díszítik a falakat. Különös figyelmet szenteltünk Róth Miksa műveinek, melyek a róla elnevezett emlékházban, valamint a Széchenyi fürdő aulájában és a Fiumei úti sírkert Deák illetve Kossuth mauzóleumában megtekinthető nyújtottak maradandó élményt számunkra.

Tanulmányúton

A külföldi cserelátogatások alkalmával gyakorlatban is megismerkedtünk az ottani sajátos készítési eljárásokkal, emellett – ven-

Kőmozaik Kistarcsán

Az első próbálkozások

déglátóink jóvoltából – nem mulasztottuk el a környéken található értékes alkotások megtekintését sem. Ezek közt voltak az ókorból és a középkorból származók, de a XX. században készültek némelyike is nagy élményt jelentett.

A Görögország északi részén – Tesszalonikitól 40 kilométerre – található Giannitsa városában, az önkormányzat által alapított egyesületként működik ottani partnerünk. Lévén ez ősi makedón – nem tévesztendő össze a Jugoszlávia feloszlása után alakult Macedóniával – terület, ókori emlékek látogatása során bepillantást nyerhettünk az egykori görögök szomszédságában élő nép kultúrájába. Elvittek minket az Olimposz hegy lábánál fekvő Dion nevű romvárosba, mely a makedónok szent helye volt egykor. Annak ellenére, hogy egy angol régész már 1806-ban megtalálta ennek az ősi településnek a maradványait, a feltárás még mindig nem fejeződött be. A külföldi turisták által nemigen látogatott archeológiai terület gyönyörű mozaikjai ízelítőt adnak a régmúlt idők pompájából. Ennél jóval később – 1957-ben – egy szántás során kibukkanó vázadarab nyomán fedezték fel a Nagy Sándor által alapított főváros, Pella romjait. Ez nagy feltűnést keltett akkor, mivel a korabeli leírások alapján a települést a tengerparton keresték, csakhogy az azóta eltelt közel két és fél évezred alatt a folyók feltöltötték a területet. Még ennél is később – 1977-ben – nyi-

tották meg először az ősi makedón királyi székhely területén, egy mesetemes domb alatt található királyi nekropolisz ajtaját. Az egykori Aigai várost ma Verginának hívják, és ez az emlékhely is ritkán látogatta a külföldi turisták által.

A toszkánai Certaldo városában székelő olasz partnerünk látogatást szervezett nekünk a firenzei Opificio Delle Pietre Múzeumba, ahol a kőintarzia néhány remekművét, és a készítésükhöz használatos régi precíziós eszközöket lehetett megismerni. A város keresztelőkápolnájának mozaikjaiban hosszasan gyönyörködtünk, de hasonlóan nagy élmény volt a sienai katedrális és a hozzátartozó keresztelőkápolna is. A mozaik fellegváraként emlegetett Ravennában a műemlékek megcsodálásán kívül lehetőségünk nyílt látogatást tenni mozaikkészítő műhelyekben, ahol szabadon nézelődhattunk és vásárolhattunk is az általuk használatos alapanyagokból. A Capalbio melletti Tarot Kert – Tarot Garden – Firenzétől és Rómától nagyjából azonos távolságra fekszik. A Niki de Saint Phalle francia szobrászónő által megálmodott, és a múlt század utolsó negyedében felépült szoborparkot Gaudi barcelonai Güell Parkja inspirálta. A hatalmas szobrok a tarot kártya figuráit szimbolizálják. A felnőttek számára is lenyűgöző mesevilág alakzatainak nagy részét mozaik borítja. Erről a helyről is kevés külföldi turista tud.

Készítsünk kavicsmozaikot!

Tanfolyamaink ugyan csak két szemeszteren keresztül tartottak, de a résztvevők továbbra is együtt maradtak. A kerámiasok különböző használati tárgyakat – bögre, edény, gyertyatartó... – a mozaikosok pedig díszítő elemekkel ellátott darabokat – ékszerdoboz, szalvétatartó... – készítettek. Közben folyamatosan zajlottak külföldi partnereinkkel a cserelátogatások.

A pályázatban vállaltuk egy közös alkotás elkészítését. Mivel még az ősidőkben a Duna egyik medrének vize a mai Kistarcsa területén is átfolyt, ezen a környéken rengeteg a kavics. Innen jött az ötlet, hogy készítsünk kavicsmozaikot.

Mindenekelőtt alkalmas helyszínt kellett találnunk a tervezett alkotás részére. Számos hely szóba került – kőkerítések, középületek fala... –, melyeket egyenként szemügyre vettünk, és összevetettük a mellette illetve az ellene szóló érveket. Végül a település központjában álló Szent Imre-szobor előtti tér talaját jelöltük ki.

A Tarot Kerben a csapat

Az alkotáskészítés kezdete

Ezek után következett az alkotás megtervezése. Itt figyelembe kellett venni a környezet adta, és megkívánta körülményeket. Több elképzelést is papírra vetettek a tanfolyam résztvevői. Végül az oktató, Puskás Éva által megrajzolt mandala mellett döntöttünk, mely tartalmazott a Szent Imre-szoborhoz igazodó liliom motívumot is. Az öt színből kialakított kör alakú kép mindnyájunknak tetszett. Felmérések után 3,5 méterben határoztuk meg az átmérőjét.

A munka hevében

A megvalósítás sok színes kavicsot igényelt. Arra gondoltunk, kavicsgyűjtési versenyt hirdetünk a helyi gyerekeknek. Még mielőtt erre sor került volna, be kellett látnunk, hogy hiába a tengernyi kavics, azok szinte egyszínűek – sárgásbarnák, kis árnyalati eltéréssel. De akkor honnan szerezzünk színes kavicsokat?

Érdeklődtünk sóderbányáknál és kavicskotró cégeknél. Ajánlataik alapján tulajdonképpen olcsón hozzájuthattunk volna egy-egy köbméternyi kavicshoz, de azt senki nem garantálta, hogy a körülményes válogatás eredményeként találunk megfelelő mennyiségű, a kép kialakításához szükséges színű anyagot.

Elkezdtek járni az építőanyagot árusító üzleteket. Mikor jeleztük, mit keresünk, több helyen is szolgálatkészzen mondták, hogy kapható náluk az általunk keresett áru. Aztán mutattak zsákolt színes köveket, de ezek – sem formailag, sem színben – nem feleltek meg a mi elképzeléseinknek.

Következett az internet. Egy angliai vállalkozás honlapján láttunk – a Karib-tenger egyik kis szigetéről származó – általunk elképzelt formájú kavicsokat. Sajnos az árak ismeretében ezek elérhetet-

lenek voltak számunkra. Találtunk viszont egy török kavicsmozaik-készítő céget, mely a mi terveinkhez hasonló alapanyagból készít nagy felületű térburkolatokat, igaz, szerényebb színvilággal, egyszerű mintázattal. Velük felvettük a kapcsolatot, és már terveztük, hogy milyen módon oldjuk meg az Isztambullból történő szállítást. Az azért elgondolkodtatott, hogy a pontos mennyiséget nehéz előre meghatározni, így egy fuvarral aligha oldható meg a teljes készlet elhozatala, hacsak – a biztonság kedvéért – nem méretezzük bőségesen túl a vásárolt mennyiséget, ami viszont szintén megemeli a költségeket. Ettől függetlenül több levélváltás történt az egyik munkatársunkkal, aki nagyon segítőkész volt. Elküldtük neki a tervezetet, minek láttán hasznos tanácsokat adott. Ezek egyike volt, hogy az aprólékos minták kialakítása – például a liliomszirmok szélei – nem oldható meg kavicsformával, ehhez apró kockák használatát javasolta. Igaza volt, sőt, a megvalósítás során még ezeket is darabolniuk kellett.

Kőkopató

Megkerestük egyik korábbi támogatónkat, akitől a Simándy-szobor talapzatának gránit lapjait kaptuk – méretre vágva szállították nekünk Kínából. A Kínában és Indiában bányákkal rendelkező vállalkozó igen jártas a kőügyekben. Ő elmondta, hogy egy belga megrendelője járdaépítéshez kért köveket, melyeket régi városrészben akarnak felhasználni, ezért patinásnak kell kinézniük. Ezt Vietnámban tudják megoldani egy kőkopató cégnél. Persze a mi szerény mennyiségünkkel nem foglalkozik ez az üzem.

Ez a kopató lehetőség azonban elvezetett minket egy kőfaragó ismerősünkhöz. Mint kiderült, Magyarországon is foglalkoznak ilyesmivel. Próbaképpen rendel-

tünk is egy kis mennyiségű kőkopatást, különböző alakú és vastagságú mintadarabokon. Az eredmény biztató volt. Amellett, hogy a megmunkált kövek formája elvárt igényeinket megközelítette, a kőfaragó is fantáziát látott benne. Úgy gondolta, ez a formaváltoztatás rajtunk kívül másokat is érdekelhet majd, így aztán csináltatott egy, erre a célra szolgáló speciális gépet. A szerkezet a betonkeverőhöz hasonlít, de a forgó dob erősebb anyagból készült. A behelyezett kődarabok a forgás következtében surlódnak egymással, minek eredményeként – elsősorban az éleknél – kopás áll be. Hatásosabb a folyamat, ha víz is van a doban. A kopatás gyorsítása érdekében széttört köszörűkövek darabjait, és a kődarabolására szolgáló gyémántkések elhasznált példányait is bekeverték. Ezzel a művelettel néhány óra alatt sikerült olyan kavics alakzatokat kialakítani, amilyenek a természetben évmilliók során jönnek létre.

Az alkotás folyamata

Azzal, hogy a tervezett mozaik legfontosabb alkotóelemére megtaláltuk a megoldást, hozzáfog-

A helyszíni kiépítés kezdete

hattunk a megvalósításhoz. Első lépésként kinyomtatattuk az ábravázlatát valós méretben. Hatalmas köralakról lévén szó, sok szögletes papíron sikerült ezt megoldani. A papírok széleit és egyéb sallangjait levágva, egy teremben kiterítve alakítottuk ki a kompozíciót, majd a részeket összeragasztottuk – ekkor szembesültünk a mozaik vonatkozásában gigantikus mérettel. Egy másik példányt pedig – a mintázatot követve – feldaraboltunk. Ezek alapján készítettünk különböző formájú fakereteket, melyekben az egyes mintákat ki lehet majd rakni. A 7 különböző forma mindegyikéből – kivéve a mandala közepét képező kör alakot – töb-

bet is rendeltünk, hogy egyszerre ne csak egy személy dolgozhasson rajta. Meg egy keret újbóli használatához ki kellett venni a már kész darabot, de ez csak a ragasztóanyag néhány napos száradását követően volt lehetséges. A teljes képét összesen 157 elem képezte.

Beszereztük a további kelléket, és a mozaikkészítő tanfolyam hat tanulója – az oktató irányításával és aktív közreműködésével – hozzáfogott az egyes formák kialakításához. A fakeretet üvegszövet hálóval béleltük ki, majd – a megfelelő darab kiválasztása után – erre ragasztottuk egyenként a mesterséges kavicsoknak. Ezek többsége vékony márványkorongok félbevágása utáni koptatásával készült. A márvány a kővilágban puha anyagnak számít, de két színből csak gránit állt rendelkezésünkre. Na, ez utóbbiak feladták a leckét már a koptatógépnek is, az igazi küzdelmet azonban a kézi darabolásuk jelentette. A kis koptatott kockák véletlenszerűen törtek, így aztán rengeteg apró darabkából kellett kiválogatni az adott helyre illeszthetőt.

Azt mindegyik résztvevő felismerte, hogy itt keményen kell dolgozni a cél elérése érdekében. Az oktató az egyes tanulók képességeinek ismeretében osztotta ki a feladatokat. Ez nem vezetett sértő-

Közel a befejezéshez

A mű és alkotói

déshez, mert mindnyájan tisztában voltak saját szintjükkel. Volt, aki örömmel csinálta az egyszerűbb alakzatokat – és az egyéb kiegészítő tevékenységeket –, mert számára az is megtiszteltetés volt, hogy egyáltalán részt vehet egy ilyen művészi alkotás létrehozásában.

Közel egy éven keresztül minden szombatjukat rááldozták. Többnyire három-négy órát töltöttek együtt, de időközönként be kellett iktatni hosszú napokat is, amikor az ebéd közös elfogyasztása szolgált a koncentrációt kívánó tevékenységből történő kikapcsolódásra. Persze, a rövidebb ideig

tartó alkalmakkor is volt sütemény vagy gyümölcs eszegetése.

A második félfévben már hétköznapi foglalkozások is szükségeltettek. Ilyenkor azokra a munkafolyamatokra került sor, melyek elvégzése feltétele volt a hétfégi tevékenység zökkenőmentes folytatásának. Ilyen volt például az egyes egységeken belüli finom mintázat különböző színeinek elválasztását szolgáló ólomlemezek méretre vágása, majd megfelelő hajtogatás utáni beépítése.

Amikor az összes elem – sőt, az egyszerűbbekből néhány tartalék is – elkészült, következtek a szabadtéri telepítéshez nélkülözhetetlen technikai megoldások. Ezek már nem igényeltek kreatív és szakszerű mozaikkészítő képességeket, így egyesületünk jó néhány tagja bekapcsolódott a munkálatokba. Minden darabnak fémráccsal megerősített masszív betonlapot készítettünk. A kavicsok közötti hézagokba – Olaszországból rendelt – vékony

réteget képező speciális anyagot öntöttünk, mely a gyártó szerint védelmet biztosít a szélsőséges időjárási megpróbáltatásokkal szemben.

Kistarcsa köztéri mozaikkal gazdagodott

Annak érdekében, hogy alkotásunk méltó környezetbe kerüljön, elindítottuk a tér teljes megújítását. Posztamentjével együtt felújítottuk a Szent Imre-szobrot, és kiemelés céljából egy fél méter magasságú kőtömböt is tetettünk alá. A megkopott keskeny betonjárda helyett kényelmes szélességű, térkövel kirakott sétálóhelyet képeztünk, és a mozaik tervezett helyének környezetébe is díszburkolat került. A tér szélén húzódó vízesárok feletti töredezett betonhidat íves korlátú fahídrra cseréltük – ez egy helyi vállalkozó támogatásával valósulhatott meg. Telepítettünk Schönbrunn típusú padokat, műkőből készült vázákat és virágládákat valamint szeméttartókat is. Az átadás előtt helyi kertészet által adományozott sok-sok virággal díszítettük a teret.

Az elkészült elemek helyszínen történő összeállítása, a mozaik végleges kialakítása is sok szorgos kezet igényelt, de ez nem jelentett gondot, szép számmal jöttek segíteni egyesületünk aktív tagjai.

Az elkészült kőmozaikot végül 2013. június 2-án a települést megmozgató, bensőséges hangulatú átadási ünnepség keretében vehette birtokba a lakosság.

A Kistarcsa központját díszítő mozaik egyedülálló mind a felhasznált elemek, mind a közösségi elkészítés tekintetében.

KERESZTI FERENC diplomája megszerzését követően villamos üzemmérnökként számítástechnikai eszközök tervezésével foglalkozott. Ifjú kora óta vonzotta a kulturális környezet, ami több szervezet alapításához vezetett. 1993 óta a Kistarcsai Kulturális Egyesület – KIKE – elnöke. Itteni tevékenysége – és közművelődési szakember végzettsége – révén lett művelődési ház vezetője, majd a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, ahonnan 2011-ben regionális kulturális referensként vonult nyugállományba.

Varsány: úton az önfenntartóvá válás felé

Különleges értéke van annak, ha egy „szakmabeli” a település vezetőjeként fordíthatja a közösség-építést a helyi társadalom javára. Kanyó Judit polgármester asszony könyvtárosi pályafutása és turisztikai kitekintése után úgy döntött, hazavárja kis faluja, és élére áll annak. Varsány mára már példaeértékű közössége látóutak célpontja Nógrád megyében, és a település vezetője szívesen osztja meg tapasztalatait, s örömmel mutatja meg a közösség eredményeit az idelátogatóknak.

*Máté Lászlóné Kaszás Mária:
Kérlek, mutasd be pár mondattal a települést!*

Kanyó Judit: A régészeti ásatások szerint településünk területe már az őskor óta lakott. Varsány első, fennmaradt írásos említése

1219-ből való. A középkor során a település több alkalommal került új urasághoz (Szécsényiek, Lossonczyk, Országok). A XVI-XVII. században a Magyar Királyság és a Török Birodalom hadszínterén volt. Lakossága ebben az időszakban több alkalommal is elmenekült, az „új honfoglalásról” 1690-től beszélhetünk. A II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc után, a XVIII. század második-harmadik évtizedében nagyszámú németajkú bevándorló érkezett. Az 1848-1849-es forradalom végén Varsányt pestisjárvány sújtotta. A kiegyezést követően a település területe növekedett, gazdasága fejlődésnek indult, többek között az itt megtelepült, a környék más településeivel képest arányaiban nagyobb lélekszámú zsidó családoknak köszönhetően. A 20. század tragédiáit is átélte településünk, ám ezek ellenére megkezdődött hagyományaink feltárása, a közösségi gondolkodás. A XXI. század elején számos gonddal, de töretlenül él Varsány. Településünkön mintegy 1700-an élnek, többségében római katolikus lakosok. Településünk védőszentjének, Szent Mihálynak az ünnepén minden évben találkozzunk azokkal, akik ezer szállal kötődnek hozzánk. Családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal, támogatóinkkal. A mindennapokban

azon dolgozunk, hogy egy élhető településünk legyen, hogy jó legyen ide mindenkinek hazajönni. Sokan megéljük a mai rohanó világban, hogy kötelekeinket elszakítva egyre távolabb kerülünk egymástól. Gyökereink, ha nem tépjük ki azokat, meghatározóak életünkben.

M. L.-né K. M.: Melyek Varsány közösségi életének főbb színterei?

K. J.: A Községi Háznak 2011-ben alakult ki a mai formája. Községi rendezvények, konferenciák, tanácskozások megrendezésére szolgál, továbbá itt kapott helyet a könyvtár és egy pályázatíró, rendezvényszervező iroda is. A Hagyományörzők Házát a korábbi pártház, illetve iskolai, természet-tudományos-számítástechnikai épületből újjáépítettük meg pályázati úton a helyi önkormányzat és a helyi civil szervezetek közreműködésével. A felújított épület a varsányi hagyományörzők előadásai mellett a helyi népviselet és életmód megőrzésében játszik nagy szerepet, illetve kisebb konferenciáknak, házasságkötéseknek ad otthont. Az épületben elhelyezett fényképek mintegy állandó kiállításként szolgálnak, s bemutatják a település múltját, a hagyományos viseletet és a település lakóit. A rendezvényekre jövők meghatódva böngészik és találgatják, ki kicsoda a régi fotó-

Hagyományörzők Háza

kon. A Falumúzeum, mely a falu hagyományos palóc életét bemutató épület, a település úgynevezett Alvég részében lett kialakítva. Az épület 1895-ben épült, s 1997-ben kapta az önkormányzat ajándékba egy helyi lakostól. Állandó kiállítása helyi, hagyományos használati eszközökből áll, melyek az adományozó hagyatékából és a helyi lakosság felajánlásaiból gyűltek össze. Felújítása több lépcsőben haladt, elsősorban pályázatokból, többek közt megújult a tetőszerkezet és vizesblokk kialakítására is sort került.

M. L.-né K. M.: A Kézművesporta egy kicsit több, mint közösségi színtér, bár fedett udvari tere a kemencével és lócaival csalogatóan hívogat egy jó beszélgetésre minden betérőt.

K. J.: A Kézművesportát 2008-ban azzal a céllal vásárolta meg a Nógrád Turizmusáért Egyesület, hogy létrehozzunk egy vendégházat és kialakítsunk műhelyeket a kézműveseink számára. A megvalósult vendégház 2015-ben elnyerte az észak-magyarországi régió „Az év falusi vendégfogadója”-díjat. Maga az épület egy teljesen felújított, modern igényeket kielégítő, palóckontyos parasztház. A vendégház bővítésében működik

jelenleg a Start munkaprogram keretében létrehozott varróműhely és a Portéka névre hallgatató kézműves bolt. Az eredeti célt, a palóc motívumok alkalmazását, a ma is hordható ruhadarabok tervezését folyamatosan végezzük. Ugyanakkor az ajándéktárgyak skálája is egyre bővül, többek közt levendula párnácskák, konyhai kesztyűk és kötények készülnek. A palóc motívumok – színei a piros és a kék – megőrzése, a hímzések újra-

tanítása is folyamatos. A konyhai tűzhelyek fölé kitett falvédők újra divatba hozásáért összegyűjtöttük a faluban még fellelhető mintákat, közel negyvenfélét, és újra hímzik őket a lányok. Az önkormányzat épületeinek belső tereit hangulatosabbá varázsoltuk vele, de már a faluból is volt érdeklődő a falvédők hímzése iránt.

A Kézművesporta a kézművesek alkotóháza is, ahol alkalmi kiállításokon mutatják be nemcsak a varsányi, hanem a Nógrád megyében, vagy a megyehatárokon túl tevékenykedő mesterek remekeiket. Kézműves foglalkozások alkalmával minden érdeklődő kipróbálhatja a hagyományos, népi mesterségeket. Az udvaron található nyitott színpadon hangulatos szabadtéri programoknak ad helyet, a közepére épített kemencében a házigazda kíséretében lehetőséget biztosítunk kemencés finomságok készítésére.

A porta kertjébe a Cserhát Naturpark segítségével hagyományos, régi gyümölcsfajtákat telepítettünk, mint a körte, meggy, alma, vagy a sajátos ízű rétesalma.

Falumúzeum

A közmunkaprogramokban 2016-ban 130 főt alkalmazunk. Mezőgazdasági, helyi értéktéremtő, közút és belvív programjaink vannak. Minden esetben arra törekszünk, hogy a településünk számára értékes, hosszú távon fenntartható feladatokat valósítsunk meg. Fontos, hogy a mindennapokban a munkavégzés mellett az emberi értékeket, képességeket is figyelembe vegyünk.

Önellátó falut szeretnénk, s ennek érdekében például a kertészetünkben zöldségeket, paprikát, paradicsomot termelünk. A településen 10 hektárnyi földön gazdálkodunk jelenleg, és még egyszer ennyit szeretnénk. A zöldségeket mi magunk dolgozzuk fel, és 300 főt étkeztetünk a faluban megtermeltekből a konyhánkon előállított termékekből. Készítünk többek közt befőtteket, lekvárokat, szörpöket, savanyúságot. Mindent szeretnénk feldolgozni, de alapvetően önellátásra törekszünk, nem eladásra. Természetesen, ha fölöslegünk marad, azt itt, a lakosság körében kívánjuk majd értékesíteni. Ezek az

Kézművesporta

élelmiszerek nagyon egészségesek, hiszen nem használunk vegyszereket, hanem gyógynövényeket és növénytársításokat használunk védelmükre.

Van tésztakészítő része is az üzemnek, arra alapozva, hogy amikor nincsen zöldség és gyümölcs, akkor is tudjunk munkát adni az itt élő asszonyoknak, lányoknak, és ennek köszönhetően a konyhát is saját tésztából látjuk el folyamatosan.

M. L.-né K. M.: *A közmunkaprogramok egymásra épülését látjuk a településen: veteményeskert, feldolgozó üzem, konyha.*

K. J.: Fontosnak tartjuk az egészséges élelmiszerek előállítását, mint ahogy régen faluhelyen minden megtermelt egy ház körüli kisgazdaságban. Csak mindezt nagyobb volumenben, hatvan fővel végezzük.

2015 júliusában a Start munka-program keretében, jelentős önkormányzati önerő bevonásával adtuk át a varrodát és a varróműhelyt. A források helyben maradása érdekében, a foglalkoztatás hosszú távú fenntarthatósága okán alakítottuk ki a műhelyeket, annak tudatában, hogy a gépi- és kézi varrásnak élnek a helyi hagyományai Varsányban. Ezen tradíciók mentén egyedi termékek – a népviselet szép darabjai, hímzett falvédők, babák, kötények, párnák, asztalterítők és egyéb kiegészítők – készülnek itt.

A varrodában a járásban dolgozó közfoglalkoztatottakra készítünk munkaruhákat, a munkaruházati termékek skálája folyamatosan bővül. Minőségi anyagok felhasználásával férfi és női pólókat, valamint munkásnadrágokat készítünk több színben és méretben. Önkormányzatokat, cégeket, de egyéni érdeklődőket is kiszolgálunk.

Varroda

Lepényfesztivál

Varsányban, de tágabb kitekin-téssel a járásban is nagyon kevés a munkahely, keveseknek van lehetőség elhelyezkedni. Polgármesterként is fontosnak tartom, hogy a településen maradjanak az emberek, főleg a fiatalok, a fiatal szakemberek, mert ettől lesz életképes és élhető egy falu.

2016-ban Magyarországi Falumegújítási díjat vettünk át a fenntartható falufejlesztés kiváló színvonalú megvalósításáért.

M. L.-né K. M.: *Milyen közösségi rendezvényeket, ünnepeket emelnél ki Varsány életéből?*

K. J.: A Muzsikáló Templomkerti Koncert keretében a falu temploma minden év júliusában lehetőséget biztosít arra, hogy fiatal zenészek és énekesek komolyzenei műveket mutathassanak be koncert formájában, míg a vendégeink megismerhetik ezeket a műveket és előadóikat.

A Lepényfesztivál mára már hagyománnyá vált gasztronómiai fesztivál a községünk különleges ételeit mutatja be a látogatók számára zenével, tánccal, színdarabokkal társítva. A rendezvény középpontjában a messze földön híres varsányi túrós lepény áll.

A Szent Mihály Napi Palóc Búcsú alkalmával a falu lakossága megünnepli a templom védőszentjét és fogadjuk az ideérkező családtagjainkat, barátainkat, vendégeinket. A Búcsú kíséző rendezvényein hagyományörző csoportok lépnek fel, amelyek az ünnep népi gyökereit mutatják be népdalok és néptáncok kíséretében. A település egyik legrégebbi rendezvénye, amely évtizedek óta vonzza a látogatókat.

M. L.-né K. M.: *Hogyan összegeznéd a település kilátásait, jövőjét?*

K. J.: Az önkormányzat az önfenntartást szeretné elérni, e felé haladunk ugyan, de még jó pár év áll előttünk. Ugyanakkor az nagy előny, hogy az itt élő családok nagy része önfenntartó: sok családi gazdaság van, sokan művelik a földet, sőt, néhány vállalkozás több száz hektárt művel. Így bízom benne, hogy ez a falu hosszú távon életképes lesz és megmarad.

Hiszem, hogy csak összefogással, megértéssel, egymásra való odafigyeléssel lehet eredményeket elérni. Van egy mondás, mely így szól: „Tiszteld az utakat, mert elvezetnek oda, ahova menni szeretnél”. Ez a gondolat akár egy mottó is lehetne számunkra, hiszen az az út, melyen nap mint nap járunk, jobb gazdasági és életkörülmények felé is viheti az itt lakókat.

KANYÓ JUDIT könyvtáros, tourinformátor, falusi vendéglátó minősítő, szaktanácsadó, turizmus szakértő diplomákkal rendelkezik. Több sikeres hazai és nemzetközi pályázat megírásában és lebonyolításában vett részt. Nevéhez fűződik a Nógrád megyei Tourinform irodahálózat létrehozása és működtetése, turisztikai kiadványok szerkesztése. Jelentős szerepet vállalt a Szécsényi Civil Kerekasztal létrehozásában és működtetésében. Számos kistérségi és megyei –turizmushoz, civil szervezetekhez kapcsolódó- képzést szervezett, segítette a foglalkoztatás megvalósítását civil szervezetekben. Varsány község polgármestere 2010-től.

MÁTÉ LÁSZLÓNÉ KASZÁS MÁRIA tanár, népművelő, informatikus könyvtáros, könyvtárostanárr. A Nemzeti Művelődési Intézet Nógrád Megyei Irodájának vezetője, a Nógrád Megyei Népművelők Egyesületének vezetőségi tagja, a Magyar Népművelők Egyesülete emlékplakettjének birtokosa.

„Nekünk a magyar láng megőrzése számít...”

A Szirmai Károly Magyar Művelődési Egyesület keretei között működő amatőr színjátszó csoport 2016 októberében második alkalommal látogat el Csanádpalotára, hogy bemutassa játékát az érdeklődő közönségnek. A társulatot már ismerősként köszönthetjük: februárban ugyanis már felléptek a Nemzeti Művelődési Intézet Csongrád Megyei Irodája által szervezett Csongrád megyei és vajdasági amatőr színjátszók találkozásánál. Akkor a nagyszerű „Tűv tevéket” hozták el, amelyet a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet munkatársai jó szívvel ajánlottak. Az egyesület életéről, mérföldköveiről, az aktualitásokról és a jövőbeni tervekről a szervezet elnökével, Varga Flóriánnal, valamint a „Szabadság betegek” darab rendezőjével, Nagy Sándorral beszélgettünk.

Magne Szaitz Éva: Így, a beszélgetésünk legelején kérlek benneteket, hogy mutassátok be néhány szóval az egyesületeteket!

Nagy Sándor: Hogy a legelején kezdjem, 1955 különösen fontos év volt az életünkben, mivel ezt tekintjük a Szirmai Károly Magyar Művelődési Egyesület első, kezdő évének, így tavaly ünnepeltük fennállásunk 60 éves jubileumát. Tevékenységeink között fontos

helye van a néptáncnak, a hagyományörzésnek, a citerásoknak, illetve az asszony- és férfikórusnak. Lukács Imre foglalkozik elsősorban Temerinben a néptáncos csoportokkal. A színjátszók már nagyon sok előadást tudhatnak maguk mögött. Szabó Péter bácsi, aki a szervezet motorja volt, sokat dolgozott a Szirmaiban, gyakran ő is rendezte a darabokat. Afféle helyi legenda Temerinben!

Varga Flórián: Az utóbbi két évben a *Tűv Tevékről* lettünk ismeretek, igaz, előtte is voltak már előadásaink, sajnos azonban azokat a nagy díszletek miatt nem tudtuk máshova elvinni. Idén februárban a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet közreműködésével jöhettünk el Csanádpalotára, majd ezt követte egy újabb meghívás, amely már az 56-os témával és Sinkovits Imrével volt kapcsolatos. Az egyesületünk emellett egy nagyszabású popénekes fesztivált is szervez, amelyet szintén Péter bácsi indított 25 évvel ezelőtt. Igyekszünk ezzel is alkalmat teremteni a magyarul éneklő versenyzőinknek, hogy élő zenei kísérettel mutatkozhassanak be a színpadon a közönségnek. Az elmúlt években olyan emberek jelentkeztek a fesztiválra, mint Bencsik Tamara, Dér Henrietta. Még Ruzsa Magdi is készült ide, de

épp abban az évben futott be a Me gasztárban. Ez a program komoly szervezést igényel, hiszen érkeznek Temerinből, Becséről, Topolyáról, Szabadkáról, sőt Tornyosról is ide. Jómagam két éve vagyok az egyesület elnöke, Sándor nyolc évig töltötte be előttem ezt a funkciót, így nem véletlen, hogy ő is sokat tud mesélni az itt történekről.

N. S.: Úgy kezdődött az egyesület története, hogy pár fiatal időnként be-betévedt egy kicsit szórakozni, ismerkedni a kultúrházba, aztán idővel azon kapta magát, hogy valahogy ott ragadt, ami egyáltalán nem volt véletlen, hiszen Szabó Péter bácsinak nem csak a rendezéshez volt jó érzéke, de a fiatalokhoz is. Rendezett ő mindenféle darabot, attól függően, hogy kik vállaltak benne szerepet az oda járó fiatalok közül. Mellékesen jegyezném meg csak így magunk között, hogy azok a fiatalok igazán vállalkozó kedvűek voltak, énekeltek, táncoltak, akár még klasszikus táncot is roptak magyar nótára, de a fő motiváció mindig a szereplés volt. Olyan sokáig működött ez, hogy még házasságok is születtek. Később ugyan ezek a fiatalok el-elmaradoztak, de szerencsére mindig jött utánpótlás. Akkoriban a legerősebb tevékenysége a szervezetenek még a színjátszás volt.

egyesületünk részt vesz a farsangi felvonulás megszervezésében. Ott egy 10-15 perces szórakoztató jelenetet adunk majd elő.

Tavaly pedig egy egyórás (népdal, tánc, vicces jelenetek) lakodalmast játszottunk „Csámpás Rozi és a Betyár bicegő Jani” címmel. Vitathatatlan, hogy a cím is sokatmondó, nem véletlenül esett a választás a darabra, hiszen a farsangi móka volt a lényeg. Ebben a produkcióban fellépett a színészek mellett az asszony- és a férfikórusunk, a citerazenekarunk is, úgy voltunk vagy 40-en a színpadon. Ez a nem mindennapi kavalkád nagyon tetszett a közönségnek, rengetegen voltak. A Zengő Délvidéket két évente szervezzük, az előbb említett Bodor Anikó emlékére. Felkérjük a vajdasági zenészeket, kórusokat ilyenkor, hogy vegyenek részt, ez is szemle jellegű. Eleinte meg volt határozva, hogy csak 19 és 35 év közöttiek jöhetnek, ám lassacskán engedékenyebbek lettünk, hiszen sok mindent számításba kell vennünk az eredményes szervezéshez. Értem én itt ezalatt az elvándorlást, na meg azt, hogy a gyerekek közül valamiért egyre kevesebb zenész termelődik ki, a jó muzikusok pedig egyre öregebbek lesznek. Mindent jól meghányva-vetve végül úgy döntöttünk, hogy kitoljuk a korhatárt, ennek a döntésnek kö-

Valamikor a 70-es évek végén, 80-as évek elején indult be Temerinben a táncházmozgalom, eláru- lom, hogy jómagam is táncoltam akkortájt a csoportban, meg többen mások is, volt egyfajta népszerűsége a dolognak. Itt járt nálunk még Halmos Béla, Berecz András, az Ökrös Banda is, és a népzeneben jelentős más személyek is. Személyesen megismerkedtünk és kapcsolatot tartottunk ezekkel az emberekkel.

Felnéztünk rájuk és igyekeztünk hozzájuk méltón dolgozni. Viszont mint mindenhol, nálunk is jött a hullámvölgy. Kezdték a dolgok egyre nehezebbé válni, alig akart működni az egész. Egy idő után kezdtük érezni, hogy valamit tenni kell, ekkor döntöttük el, hogy az én elnökletemmel felkaroljuk az egyesületet, kicsit színesítjük a műfaji palettát, a színjátszás mellett elindítunk egy néptáncgyűttest, felvállaljuk a klasszikus tánc tanítását, illetve a hangszeroktatást is. Ma már vonós- és citerás zenekarunk is van. Sőt, a fiatalokat is oktatást is felvállaltuk. Egyik legnagyobb álmom, a férfikórus megalakítása volt, ami mostanra valóra vált, mégpedig egy hölgy karnagy vezetésével. Hajdanán öten kezdtük, ma már 13-an vagyunk, délvidéki népdalokat éneklünk. Bodor Anikó gyűjtésének a népszerűsítése az

elsődleges célunk. Kisebb-nagyobb sikereket is elértünk már, jelen vagyunk minden vajdasági szemlén, ezen kívül más hasonló szellemiségű rendezvényen is. A kórusunk már tízéves. A magyar himnusz mellett az ó himnuszt és a székegy himnuszt is énekeljük, ami a férfikarunknak köszönhető. Emellett katona- és forradalmi dalokat is éneklünk. Széles skálán mozog a repertoárunk, gyakran veszünk részt különböző színdarabokban is. Ezekben hatan szoktunk szerepelni.

Ami a rendezést illeti, jómagam is írtam kisebb szövegkönyveket, például farsangi mulatságokra. Van egy Temerinből elszármazott, ma már Magyarországon élő házaspár, akiknek a kezdeményezésére az

szönhetően idén januárban már negyedik alkalommal tudjuk megszervezni a programot.

M.-né Sz. É.: *Milyen darabbal készültök a színjátszó találkozóra?*

N. S.: *A szabadság betegeit* választottuk. Ami a szabadságot illeti, én nagyon betegnek érzem magam, az biztos. A darab kapcsán már júniusban összeültünk Flóriával és elkezdtünk ötletelni azon, hogy majd ez fogja megírni a szövegkönyvet, meg az fogja rendezni, aztán az idő szép lassan elkezdett egyre inkább szorítani minket. Végül Csorba Béla, Temerinben élő költő, néprajzkutató vállalta magára a nemes feladatot. Még augusztus 16-án küldtem neki egy vázlatot, hogy milyen elképzeléseim vannak egy 1956-tal foglalkozó darabbal kapcsolatban, kértem, hogy kerekítsen a pár gondolatfoslányból valami szép, tartalmas színpadi művet. Erre szeptember 10-én kaptunk két oldalt, aztán 16-án még nyolcat. Sajnos Törteli László egy komolyabb betegség miatt nem tudta vállalni a rendezést, ezért én lettem a rendező. Tudtam, hogy ehhez a műhöz tapasztalt színjátszókra van szükség, idő híján pedig nem lesz lehetőség arra, hogy valakiből, aki olyan akár a nyers, megmunkálatlan fa, itt és most alkossuk meg figurát, hívjuk életre a karaktert. Mindenki a saját játékát hozta. Biztosan sokat kell még dolgozni ezen a darabon, de méltán bízhatunk a pozitív fogadtatásban. Ezt a darabot fogjuk novemberben Temerinben is előadni. Hogy utána mi lesz a sorsa, még nem tudom. Nekem tetszik ez a darab, hiszen egy temerini mártírról szól, akiről sokan nem is tudtak. Úgy hiszem, hogy még ott, a helyiek sem. Azt tudni kell, hogy nekünk odaát egyáltalán nem szerepel a tantervben az 56-os téma. A gyerekek csak akkor kapnak belőle egy kis ízelítőt, ha a tanárnak éppen eszébe jut, hogy beszéljen róla, máskülönben nem is hallanak róla.

V. F.: Szeretnék itt rámutatni egy nagyon fontos folyamatra. Ugyebár a *Tűvé Tevőket* elvittük a vajdasági szemlére, amit a VMMI szervezett, ott úgy találták, hogy ezt a darabot érdemes lenne elküldeni a Nemzeti Művelődési Intézet által szervezett Csongrád megyei és vajdasági színjátszók találkozójára is. Tulajdonképp ennek köszönhetően jött az újabb meghívás az 56-os témával kapcsolatban. Különösen figyelemre méltó, hogy Csorba Bélának rendkívül sok anyaga gyűlt össze, Sanyinak pedig rengeteg 56-os témával kapcsolatos ötlet volt a fejében, de az egyesületnek nem volt kimondott terve, hogy készüljön egy 56-os darabbal, és erre jött a meghívás... Talán ezért is van az, hogy ez egy elképzelhetetlenül érdekes, minden eddiginél izgalmasabb alkotói folyamat volt számomra.

A *Tűvé Tevőkkel* kapcsolatban is van egy különös történetem. Amikor először jártunk Csanádpalotán, akkor már a második főszereplőnél tartottunk, majd valamivel később, alighanem szeptemberben meghívást kaptunk testvérvárosunkba, Jánoshalmára is. De mire oda kerültünk, megint nem volt főszereplőnk, se az első, se a második. Elképzelhetetlen feszültségben teltek a napok, egyik a másik után, végül valamikor a nyár tájékán Pé-

ter bácsi lánya elvállalta a szerepet. És akkor végre újrakezdődhetnek a próbák, a fiataloknak egy idő után nyilván a könyökén jött már ki a sok újrázás, de végül megcsináltuk és Jánoshalmán is szép sikert aratunk vele. Meg utána otthon is még egyszer. Mondta is Törteli László, aki a darabot rendezte, hogy ez már kuriózumnak számít, három főszereplővel ugyanazt a darabot eljátszani...

M.-né Sz. É.: *Szabó Péter bácsi már nincs közöttetek...*

N. S.: Nagy veszteség, ő volt a szíve, motorja, éltetője az egész szervezetnek. 1989-ben megkapta a Köztársasági Közművelődési Közösség aranyérmét és díszoklevelét, évekkel ezelőtt pedig a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség rangos díját is kiérdemelte.

M.-né Sz. É.: *Vannak már elképzeléseitek a holnapról, a jövőbeli tervekről, vagy még a jelenre koncentráltok?*

N. S.: Igen, vannak már elképzeléseink, az egyik koreográfus egy operett-estet tervez temerini módra, ez ugyan nem pont a mi tervünk, de ha tudunk, segítünk. Másik elképzelésünk a temerini lakodalmas, de idén erre már nem lesz időnk. Főleg zenei anyag kellene hozzá a régi zenészekről,

olyanoktól, mint Flóri nagypapa, aki szintén zenélt, tamburán játszott. Vannak archív felvételek is – olyanok, amik nem jelentek még meg sehol –, olyan zenészekről, akik Temerinben jó muzsikusként számítottak egykoron, például az ő dalaiból szívesen válogatnánk. Kimondottan temerini tánc sajnos nincs, mivel sokfelől jöttek ide a városlakók, így mindössze 2-3 olyan motívum van csupán, ami kimondottan temerininek mondható. Viszont hozzá lehet tenni sok egyebet, mert jöttek ide a Jászágóból, a Kunságból, na meg székelyek is. Majd meglátjuk, hogy ebből az anyagból milyen zenei meg táncválogatást lehet kikerekíteni végül. A mai fiatalok ezekre már aligha emlékeznek, számukra ez már egy teljesen ismeretlen világ. Itt a Vajdaságban még nem kezdeményezett senki se hasonlót, vagy ha volt is ilyen felvetés, nem jutottak végül a végére. Úgy gondolom, ez is hagyomány értékű lehetne, ehhez természetesen a gyűjtéseket is fel kell használni, de ez egyelőre csupán egy terv még. Na meg ott van még... *A helység kalapácsa* Petőfitől, igen, ez már szintén régóta érlelődik bennünk.

M.-né Sz. É.: *Mennyire ápoltok intenzív kapcsolatot a testvérvárosokkal, Mórahalommal?*

V. F.: Kórusaink szoktak találkozni, meg a néptáncosok, de a színjátszók nemigen. Egyszer jártak nálunk egy darabbal. Ha jól belegondolunk, ez is egy kihasználatlan lehetőség, errefelé is lehetne kezdeményezni, bővíteni, fejleszteni a kapcsolatokat, hiszen az már most is adott. Az 56-os darabbal Jánoshalmára is megyünk majd, talán Mórahalmon is szívesen fogadnának később minket.

A legnagyobb gondot az utazás jelenti számunkat, meg a pályázatok kihasználatlansága, azt hiszem, ezeket a lehetőségeket jobban meg kellene ragadnunk. Nehéz idők járnak most, a működési költségvetést nem könnyű összekalapozni.

M.-né Sz. É.: *Pályázatok terén milyen tapasztalat szereztek?*

N. S.: Tudjuk, hogy lehet a Bethlen Gábor Alapnál és a NKA-nál is pályázni, de ezek általában nem hozhatók párhuzamba a rendezvényeink időzítésével. Be kell vallani, hogy nem nagyon van érkezésünk a pályázatok felkutatásához, még elolvasni sem, hiszen oly sok a mindennapi teendők, de az biztos, hogy a jövőben több figyelmet kell majd fordítani rájuk.

Nehezen tudunk gazdálkodni a községi alapból nekünk jutó pénzzel, hiszen közel ugyanany-

nyit kapunk, mint tíz évvel ezelőtt, ez szinte a rezsit sem fedezi. Az épületet sokan használják, de a számlák a Szirmai nevére szólnak... A villany – és a gázzsámla csak emelkedett, és volt is már példa rá, hogy kikapcsolták a szolgáltatást. Az épület viszont nem a miénk, ezért pályázni is nehéz az egyesületnek.

M.-né Sz. É.: *Vannak-e kapcsolataitok más színjátszó csoportokkal?*

V. F.: Magyarországon erre nem nagyon van példa. Ez a csanádpalotai kapcsolat egy új dolog számunkra. Jánoshalmával, mint testvértelepülésünkkel is van egy kezdetleges kapcsolatunk, de inkább ez a Csanádpalota tűnik most olyannak, ami komolyabb szinten folytatódhat. Sajnos a mindennapi munka mellett olykor terhes a Szirmai ügyeit intézni, és sokszor érzem, hogy több információra lenne szükségem, sajnos idővel és energiával nagyon nehezen lehet ezt győzni. A munkatársak is dolgoznak, küzdenek, keresik a pénzt, nem tudjuk annyira mozgatni őket. Szemlére akkor tudunk eljutni, ha van kész darabunk, tavaly például nem volt ilyen. Lehet, hogy majd ezzel az 56-os darabbal veszünk részt a következőn. Tavasszal lesz a szemle, ott tudunk találkozni más csoportokkal.

M.-né Sz. É.: *Milyen további színhelyek jöhetnek még számításba?*

V. F.: *A Tűvé tevőket* el akartuk vinni több helyre is, de a folytonos főszereplőváltás kicsit megakadályozott ebben eddig bennünket.

M.-né Sz. É.: *A harmadik főszereplő maradt?*

V. F.: Igen, most úgy tűnik, hogy ő nem fog elmenni, és akkor lesz rá lehetőség, hogy elvigyük máshova is a darabot, mert érdeklődnek felőle.

M.-né Sz. É.: *Fiatalok és idősök egyaránt vannak a színjátszó csoportban? Tudatosan alakítjátok így?*

V. F.: Nehéz dolog a fiatalokban fenntartani az érdeklődést, be kell valahogy csalogatni őket. Szerintem a néptánc az egy jó módszer erre, aztán ezt beépítjük a színjátszásba, így ezzel a területtel is ismerkedhetnek. És könnyebben kedvet kapnak, hiszen mindig van egy cél, például a színjátszó találkozók az anyaországban. És úgy érzem, össze is kovácsolódott ez az ifjúsági csoport.

M.-né Sz. É.: *Mondhatjuk, hogy elindult Csanádpalotával egyfajta együttműködés?*

V. F.: Igen, mondhatjuk, bár megmondom őszintén, hogy anynyi feladat van, hogy az embernek nem igazán jut ideje arra, hogy kezdeményezzen, de Ádók Pista, a Kelemen László Művelődési Ház igazgatója folyamatosan hívogatott, keresett, nem hagyta annyiban. A csanádpalotai színjátszó találkozó kapcsolatépítésre is kiváló: aztán egyik ismeretségből, alkalmából jön a másik. Látom és tapasztalom, hogy kapcsolatépítésre, együttműködésre érdemes minél több időt, energiát fordítani. Nálunk is előfordulnak hullámvölgyek, úgy, mint bárki másnál, ezért néha

teher is az embernek, küzdelemmel jár, és kérdéseket vet fel, hogy mi legyen, hogyan oldjuk meg. Nem tagadom, van ilyen, még akkor is, ha kívülről mindenki a szép oldalát látja.

M.-né Sz. É.: *Mi a legkedvesebb emlék az amatőr színjátszás kapcsán?*

N. S.: Nekem a jelenleg próbált darab – A szabadság betegek – a gyerekkori színjátszás utáni első színpadi szereplésem, tehát olyan sok élményem még nincs ezen a területen.

V. F.: Nekem ez a mostani talán már a negyedik vagy ötödik darab, amiben játszom, pontosan nem is emlékezem már rá, de mindjárt az első darabban (Ki az úr a háznál?) főszerepet kaptam. Nagyon jel-

lemző az is, hogy az ember csinálni akar egy előadást, de nincsenek hozzá szereplők, sorra merülnek fel a kérdések, jönnek a problémák, de aztán végül valahogy csak megoldódik minden. Nekem örökre felejthetetlen élmény marad a Történelmi László által rendezett Orwell Állatfarm is, amelyben 30 fő szerepelt és hatalmas díszletei voltak.

M.-né Sz. É.: *Miként tudtok egyszerre ennyi embert egy helyre összehozni, összeszervezni?*

N. S.: Kétségkívül nem kis feladat, nem kis logisztika! Elsősorban a csoportjainkat szólítjuk meg, illetve a régebbi tagokat, meg azokat, akik ugyan nem tagok, de tudjuk, hogy vannak ilyen ambícióik, szívesen szerepelnének.

M.-né Sz. É.: *Mire vagytok a legbüszkébbek az egyesület életében?*

N. S.: A magyar szív és magyar láng megőrzése a legfontosabb célja az egyesületünknek. Én ezt tartom a legfontosabbnak és azt, amikor Temerinben teltház előtt játszunk.

V. F.: Büszke vagyok, de leginkább azt tartom fontosnak, hogy a színjátszás által kapaszkodót, gyökeret, közösséget tudunk adni azoknak az embereknek, családoknak, akik itt, a Vajdaságban képezlik el a jövőjüket, akik azért küzdenek mindennap, hogy meglegyen a betevő falatjuk.

MAGNÉ SZAITZ ÉVA 2005-ben végzett a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karán művelődésszervező szakon, kulturális menedzser szakirányon. 2007-től Békéscsabán dolgozott a Közösségfejlesztők Békés Megyei Egyesületének munkatársaként. Azóta egyben tagja is az egyesületnek. 2011-ben elvégezte a Szent István Egyetem Gazdasági Karán a közösségi-civil szervező szakot. 2013 óta módszertani referensként dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet Csongrád Megyei Irodájában, ezen belül közel 2 éven át kulturális koordinátorként tevékenykedett az intézet egyik kiemelt programjában.

Almáskert a hegyek között Természetvédelmi alapú közösségfejlesztés egy bükki faluban

*Beszélgetés Varga Sándornéval,
Mónosbél polgármesterével*

Mónosbél Heves megye északkeleti részén fekvő kicsiny település. Nemrég felfedezett helyi kincse egy különleges almáskert: az egykor elhanyagolt kert a szerviták által 1758-ban épített templom alatt található, és valamikor a rend gazdasági birtokához tartozott. A fák éveken keresztül nem termettek, nem lehetett tudni, milyen fajtákat őriznek. A jó levegő és a nyugalom mellett ez az almáskert lehet a falu fő vonzereje, amelynek rendbetétele és az idős, ősi almafajták megőrzése mellett egy példamutató közösségi kezdeményezés is elindult a településen.

Kelemen Éva: *Mit érdemes tudni Mónosbélről?*

Varga Sándorné: Mónosbél község a Bükk-hegység délnyugati lejtőjén, a Bükki Nemzeti Park határán, az Eger-patak kiszélesedő völgyében helyezkedik el. A falu keleti oldalán hirtelen emelkedő erdő borította hegyek – a János-hegy, a Hársas-tető, a Kis-szo-

ros-tető, valamennyien 500 méter fölötti csúcsokkal – szinte alpesi táj látványát és klímáját adják.

A település első okleveles említése 1261-ben történik Beel alakban, míg az 1332-37. évi pápai tizedjegyzék a Molnosbeel névalakot említi. A szállásbirtokos Bél nemzetség ősi birtokainak egyike volt, malmairól nevezték el Molnosbélnek, de Albél néven is emlegették. A Bél törzs emlékét még két település őrzi. Ami hajdan Középbél néven volt ismert, ma Bélépátfalva, Felbél pedig a mai Bükk-szentmárton.

A települést 1552-ben, Eger ostroma idején a törökök teljesen elpusztították. A XVII. században néhány család lakta, a század végén a Béky család birtokolta, de 1687-ben a török kiverésekor ismét elpusztult, s ettől kezdve két évszázadon keresztül csak puszta volt. A pusztai birtok szántóföldjeit, réteit, sertéshízlalásra alkalmas makkos erdeit, számos malmát a közbirtokosok a török időktől kezdve

bélépátfalvi gazdáknak adták bérbe, heteddézsma ellenében.

A XVIII. század elején Mónosbél-pusztá néven ismert, a Szabó család birtoka, a kevés számú lakosság pedig urasági cseléd. A család sírkertje ma is megtalálható a település temetőjében.

Mónosbél völgyi területe miocén üledék, déli lejtője homokkő, tűzköves mészkő, bővizű forrásokkal. Ez a karsztos Bükk magába fogadja a csapadékot, felszín alatti úton halad a karszt források

Az almáskert tavasszal

Érik az alma

A szerviták temploma

kig, majd a kis erek egyesülnek és a községen keresztül csörgedezik kisebb-nagyobb vízhozammal, befogadjához, az Eger-patakhoz. A patak neve korábban Mónospatak volt, utalva arra, hogy fontos energiahordozóként vízimalmokat, darálókat, kendertöröket hajtott. Sajnos a II. világháború után a régi malmok sorra megszűntek.

Mónosbél fontos építőanyagának és munkalehetőségnek számított az édesvízi mészkő. Nagy tö-

megben bányászták a település fölött lévő kőbányában. A hegy alatt és a környékén nagy mennyiségű víz található, ezért a robbantásos kitermelések veszélyessé váltak, s a bányászat csakhamar leállt. A környék vízellátását is ez a terület látja el. A mónosbéli Vízfőre telepített vízgyűjtő forrásainak átlagos vízhozama 1200 liter/perc.

A kitermelt mészkő – vagy, ahogy a helyiek nevezik: darázkő – könnyen munkálható, jó hőszigetelő építőanyag volt, egyetlen hátránya, hogy nem tűri a vakolatot. Mónosbélben és a közeli településeken ma is találni szép számban ebből épült házakat. A mónosbéli Béke út is ilyen, melyet régen Kő-sornak neveztek.

Ebből épült a község római katolikus temploma is 1785-ben, melyet a Szervita rend építtetett copf stílusban. Gazdasági birtoka volt itt a rendnek a XVIII. századtól. Vendégházat építettek a faluba érkező atyáknak, és még gyümölcsöskeretet is létesítettek. Az épület és a gyümölcsös ma is megtekinthető.

A XX. század elején a község mai területe még pusztá volt. Báró Wessely Károly tőkebefektetése nyomán kezdett megépülni az Eger-Putnok vasútvonala. Vele egy

időben a bélapátfalvi cementgyár, az egercsehi szénbánya mónosbéli szénosztályozója, a tardosi kőbánya. Ezek által ipari munkalehetőség keletkezett. A létesítmények biztosították a lassan gyarapodó község lakóinak a megélhetést. Korábban állattartással is foglalkozott a település azon része, akik nem az iparban dolgoztak.

Mára a kőbánya, a szénosztályozó, a cementgyár is megszűnt. A falu képe is megváltozott, a régi épületeket fokozatosan felváltották az aktuális kor építészeti megoldásaival épült újszerű lakóházak.

Aki manapság Mónosbélbe látogat, az a Bükk lábánál egy igazi gyöngyszemre bukkan: alpesi klíma, csend, nyugalom, sokszínű növény- és állatvilág, vendégszerető emberek.

Jelenleg a település lakosság-száma 350 fő, több a nyugdíjas, kevesebb az aktív dolgozó. Munkalehetőséget kínál a településen a gyermekotthon, a fogyatékkal élő emberek számára fenntartott négy lakóotthon, valamint a helyi vállalkozók. Aki helyben nem talál megfelelő munkalehetőséget, az Egerbe vagy Bélapátfalvára ingázik. Iskolai oktatás és óvodai-, bölcsődei ellátás Bélapátfalva településen biztosított a gyerekek részére.

Egy fa, egy gyermek

Jelenleg a településen működik az Őszirozsa Nyugdijas Klub, ezen belül énekkar, valamint a település közbiztonsága érdekében a Polgárőr Egyesület.

K. É.: *Mióta polgármester Mónosbél községben?*

V. S.-né: 1990-ben kaptam először bizalmat Mónosbél község lakóitól a polgármesteri feladatok ellátására. Azóta minden választáson megszavaztak a lakók, így 26 éve irányítom a település életét. Igyekszem legjobb tudásom szerint munkálkodni és mindent megtenni annak érdekében, hogy kis községünk, – egyben szülőfalu is – épüljön, fejlődjön, az itt élők és az ide látogatók is jól érezzék magukat.

K. É.: *Milyen a település kulturális élete? Hogyan kapcsolódik be a lakosság a rendezvényekbe?*

V. S.-né: 1990 óta igyekszem nagyon odafigyelni, hogy élénk kulturális élet legyen a településen, hisz ez biztosítja az összetartást a lakosság körében, mivel oktatási intézményt ilyen kis településen nem lehet fenntartani, így a kulturális életre nagy szükség van.

Lehetőség szerint minden ünnepet megünnepelünk, így a rendezvényeink így követik egymást: kultúra napja, farsang, március 15., a magyar költészet napja, búcsú, családi nap, augusztus 20., Batul Fesztivál, nyugdíjas találkozó, mi-

kulás est, adventi gyertyagyújtás... végül betlehemes műsor december 24-én.

Kis településhez képest a lakosság aktívan részt vesz a rendezvényeken, bekapcsolódnak a rendezvényekkel kapcsolatos munkákba: fánkot és süteményt sütnek, alma puffancsot készítenek.

K. É.: *Mikor derült ki, hogy kincset rejt a templom alatt levő telek?*

V. S.-né: Hosszú ideig bérbé adva a kert, majd a bérleti szerződés lejártával észleltük, hogy a terület eléggé gazos és elhanyagolt. Ezért a Start közmunkaprogram keretében 2012-ben megpályáztuk az almáskert rendezését és kitakarítását. A feladatot elvégeztük, ek-

kor keresett fel a Bükki Nemzeti Park részéről Ilonczay Zoltán, aki elmondta, hogy már régen figyelte az almáskertben lévő fákat, és így kitakarítva látta meg, milyen kincset rejtgetett a kert. Őshonos fajták almái találhatóak a kertben.

K. É.: *Milyen források állnak a település rendelkezésére (pl. humán, anyagi) erre a feladatra?*

V. S.-né: Az almáskerthez a pénzügyi eszközöket, a folyamatos gondozást, fűnyírást, terület takarítást a költségvetésből biztosítjuk, hisz ilyen értéket óvni és gondozni kell, mert fontos a továbbadása az utódaink számára.

K. É.: *Honnan és milyen szakmai segítséget kapnak a kert megóvásához?*

V. S.-né: Bármilyen szakmai segítséget megkapunk Ilonczay Zoltán úrtól a Bükki Nemzeti Park részéről; de egyébként már az ország más részéről is megkerestek elhivatott személyek, s felajánlották a segítségüket.

K. É.: *Hogyan történik a kert gondozása?*

V. S.-né: A kertet a helyben foglalkoztatott dolgozókkal tartjuk

Irány az almáskert

rendben, de tavasszal a metszési munkálatokba besegítenek az egri Kertbarát Kör szakemberei is, akik minden évben szívesen látogatnak hozzánk.

K. É.: Ön szerint milyen közösségi értékkel bír a kert?

V. S.: Korábban, amíg gazos volt, a lehullott almát a lakosság szedte össze, nem tudva, hogy milyen értékesek ezek az almák, mert nincs permetezve, és nincs keresztezve más fajtákkal. Idén egy új hagyományt teremtettünk meg, amelyvel szeretnénk közelebb hozni a lakosságot a helyi értékünkhöz: az elmúlt évben született gyermekek szülei az ez évi Batul Fesztiválon először, leoltott facsemetéket ültettek el az almáskertben. Egy kis táblán felirat emlékeztet rá, hogy ki ültette, kinek és mikor. Ezt hagyományként minden évben a Batul Fesztiválon megteesszük, így ezzel a kert fáinak száma is szaporodik. Ezzel szeretnénk felhívni a gyerekek és a szülők figyelmét, hogy az őseink által megkapott értékeinket, óvni, védeni kell és tovább kell örökíteni az utókor számára is.

K. É.: Mit gondol, az elültetett fák növelik a településhez való kö-

Mindenki kíváncsi az ültetésre

tődésüket a családoknak, illetve a gyerekeknek?

V. S.-né: Biztos, hogy jobban fognak kötődni a családok a településhez és a település értékeihez, hisz az elültetett fákat egy kicsit magukénak is tudják. Ez igazolja a rendezvény óta eltelt idő, a szülők a gyerekekkel jó időben kísétnak megnézni a facsemetét, a kis táblát, sőt még a nagyszülők is kilátogatnak, hogy megvan-e még az unokájuk facsemetéje és a névtáblája.

K. É.: Mennyire jellemző a településen a környezettudatos gondolkodás?

V. S.-né: A település lakói korábban az iparban dolgoztak, csak a nagyszüleink idejében volt állattartás és növénytermesztés.

K. É.: Voltak-e, vannak-e nehézségek a kert megújításával, megőrzésével kapcsolatban?

V. S.-né: Amikor a tervet ismertették a település lakóival, mindenki örömmel fogadta az elhatározást, s azóta is, amikor találkozom a kert környékén a lakossággal, mindig örömmel nyugtázzák, hogy milyen jó is, hogy ilyen szép, rendezett, gondozott almáskertje lett a falunak

K. É.: Van-e érzékelhető helyi gazdaságélénkítő hatása a kertnek?

V. S.-né: A településre a közel-múltban költözött két vállalkozó: Sándor Tamás sajtókészítő mester, valamint Somogyi Sándor, aki a Soma-sonka vállalkozást tartja fenn. Mindketten támogatják a tevékenységünket, öregbítik az almáskert hírnevét, sőt a sajtókészítés során a helyi alma feldolgozásával készült termékeket és helyi elnevezésű terméket is árulnak.

Varga Sándorné köszönti a lakosokat

Ültetés

K. É.: *Terveznek-e további gazdaságélénkítő lépéseket tenni az almáskerthez kapcsolódóan?*

V. S.-né: Ugyan még nincs nagy termése az almáknak, de idővel szeretnénk a helyi vállalkozók bevonásával egy helyi piacot létesíteni, ahol a mi gyümölcsünket és az Ő termékeiket is árulni tudnánk.

K. É.: *Mennyiben járul hozzá a kert a helyi identitás erősítéséhez?*

V. S.-né: A település lakói is saját értéküknek tekintik az almáskertet, vigyáznak rá, felfigyelnek minden mozzanatra, ha valaki idegen meglátogatja, már azonnal jeleznek, óvják, féltik, nehogy valaki megrongálja.

K. É.: *Hogyan és mikor jött létre a már említett Batul Fesztivál? Milyen programelemei vannak?*

V. S.-né: Miután kitakarítottuk az almáskertet, és tudatosult bennünk, hogy milyen kincs mellett jártunk el hosszú évekig, elhatároztuk, hogy mindenképpen meg kell ünnepelni ezt a felfedezést, és emlékeztetessé kell tenni az utódainknak is. Ezért rendezük meg hogy minden évben az almáskert ünnepét, amely nevét az almáskertben található almafajtáról, a batul al-

máról kapta. A fesztivált idén negyedik éve rendezzük meg.

A fesztivál programjait mindig úgy állítjuk össze, hogy legyen benne helyi sajátosság, legyen közösségépítő szerepe, legyen a természettel kapcsolatos program, és legyen szórakozási lehetőség is. Minden évben kapható a hagyományos ételünk az alma puffancs, valamint alma lekvár, helyi termelők almás termékei. Új, közösségépítő hagyományként minden évben ekkor ültetik el az újonnan született gyermekek szülei a leoltott facsemetét. Valamint tovább visszük a hagyományos sütemény bemutató és kóstoló hagyományt: a település lakói minden évben 30-35 tálca süteménnyel készülnek a rendezvényre, melyet a résztvevők fogyaszthatnak el. Évről-évre van természettel-egészséggel kapcsolatos előadás, ez évben például Béky László természetgyógyász tartott előadást, ki ősi szálon kötődik a településhez: a XVII. században a Béky család birtoka volt a település.

K. É.: *Milyen eszközzel próbálják még a helyi identitást erősíteni, a települési közösséget fejleszteni?*

V. S.-né: Nagyon fontos, hogy minden korosztály, a lakosság és

a helyi vállalkozók is sajátjuknak érezzék a települést, a településen lévő értékeket, ezért újabb közösségek megszervezésén dolgozok. A cél a település lehető legtöbb lakóját bevonni a közösségi kezdeményezésekbe.

K. É.: *Milyen további terveket fontolgatnak az almáskert kapcsán?*

V. S.-né: A képviselő-testület a közeljövőben konkrét határozatot hoz az országos védetté nyilvánítási eljárás megindításáról. A védetté nyilvánítás után pályázati lehetőségeket kihasználva szeretnénk a helyi adottságokat tovább fejleszteni, a kertben található két pincét feltárni, kiépíteni, látogathatóvá tenni, a kertet körbekeríteni, megóvni az almákat a kárókozóktól.

Értelemszerűen szeretnénk a kert hírnevét továbbvinni, minél szélesebb körben terjeszteni, ezért jövőre terveim között szerepel a Batul Fesztiválra meghívni a településünkről elszármazottakat, és nekik is bemutatni a megörökölt értékünket.

A fák megszentelése

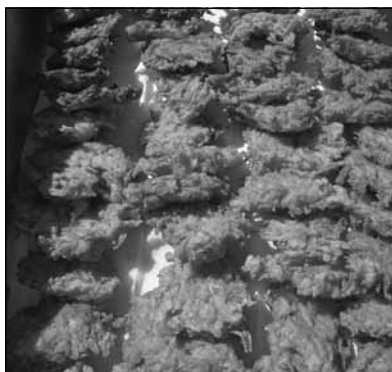

Árnyat is adnak a fák

Az interjúhoz kapcsolódóan a Bükki Nemzeti Park ökológiai szakreferense, Ilonczai Zoltán elmondta, hogy a mónosbélihez hasonló, pusztuló gyümölcsöskerteket nemcsak a fajták őrzése, hanem esztétikai, történeti értéke miatt is őrizni, revitalizálni kell. A mónosbéli almafák hatvan-nyolcvan évesek lehetnek, és a gondos metszés, kezelés után már a következő évben gazdag termést hoztak. Ezek az almák kisebbek, mint amilyeneket az üzletekben árulnak, de ízesek és illatosak. Az idén elültetett csemeték (az idős almafák oltványai) 4-5 év múlva fognak teremni. A kertben most megtalálható 28 almafa mindegyike a Bükk környékére

jellemző régi fajta (főleg batul, de van köztük Entz rozsmaring, aranypármen, hercegnő-, jonathán, sikulai), s az általuk őrzött génkincs értéke óriási! A megőrzött fajták évszázadok óta ellenálltak az időjárás szeszélyeinek, betegségeknek, ezért alapját képezhetik a változó éghajlati viszonyoknak ellenálló fajták nemesítéséhez. Terméseiket, ma már rég elfelejtett gasztronómiai és egyéb célokra hasznosították, így a korszerű táplálkozás, egyedi, táji termékek kiindulási alapanyagai is lehetnek.

Bővebb információt a kerttel kapcsolatban a <http://bnpi.hu/oldal/termeszetvedelmi-gyumolcsestet-512.html> oldalon olvashat.

Borzas almáspuffancs

VARGA SÁNORNÉ polgármester (Mónosbél). 1985-től a belápatfalvai Önkormányzat Gazdasági Műszaki Ellátószervezetének vezetőjeként dolgozott. 1990-től először főállása mellett társadalmi megbízatásban látta el a polgármesteri teendőket, majd később főállásban vállalta el a mónosbéli a polgármesteri feladatokat. Már 1990 előtt is, mint képviselő tevékenykedett az akkori vezetésben.

DR. KELEMEN ÉVA kulturális menedzser, földrajz–rajz szakos tanár. Tanulmányait az egri Eszterházy Károly Főiskolán, majd a Debreceni Egyetem Természettudományi Karának tájvédő geográfus–földrajz tanár szakpárján végezte. Doktori fokozatát 2012-ben szerezte. 1999 óta dolgozik a közművelődés területén. Szakmai pályafutását Tiszazugi Földrajzi Múzeumban kezdte, majd az egri Művészetek Háza Nonprofit Kht. ügyvezető igazgatója volt. 2010-től az Egri Kulturális és Művészeti Központban dolgozott, mint szakmai igazgató. 2015-től a Nemzeti Művelődési Intézet Heves megyei irodájának módszertani referense.

Kereszt/utak

Út menti keresztek gyűjtése Komárom-Esztergom megyében

2016 szeptemberében indult az „Út menti keresztek gyűjtése Komárom-Esztergom megyében” elnevezésű, a megye területén található szabadtéri vallásos jelképek – keresztek és feszületek – dokumentálására irányuló értéktartó mintaprojekt. A Nemzeti Művelődési Intézet Komárom-Esztergom Megyei Irodája és A Vértes Agorája kezdeményezésére, a megyei múzeumok szakmai támogatásával indított, november végéig tartó felmérés a

IV. Kulturális Közfoglalkoztatási Programban részt vevő közösségi munkások közreműködésével valósul meg. A kultúrtörténetileg jelentős létesítmények e dokumentációjának egyediségét az adja, hogy a kivitelezésükre, létrehozásukra és állapotukra vonatkozó adatok mellett a hozzájuk kapcsolódó hagyományok, legendák felderítésével, az ápolásukat, gondozásukat vállalók felkeresésével megvilágítani kívánja a keresztállítás mint szokás em-

beri részét, a közösségek életében betöltött szerepét, a kutatómunka során erősítve a közösségeket, esetleg újakat is létrehozva.

Kultúrtörténeti háttér

A gyűjtés részét képező, ún. út menti keresztek mindazok a szabadtéri, vallásos jelképek, melyek nem az egyház liturgikus cselekményeinek helyszínén (templom, temető, kápolna) állnak; a rég- vagy közelmúltban útszéleken, folyók partján, mezők, dülők kezdetén, faluk szélén, szerencsétlenségek helyén vagy más, nevezetes helyeken létesítették őket.

Magyarországon a szabadtéri keresztek állításának története a 15–16. századra tekint vissza. A vélhetően a középkori templomok, monostorok területén létesítettek mintájára, családi földeken emelt keresztek oltalmazó, felajánló céllal hozták létre. A katolikus vallás terjesztésére is számos keresztet emeltek az országban misszionáló jezsuita szerzetesek nyomán; ezek egyrészt a tanítás hatása megőrzésének célját szolgálták – ezzel együtt a vallási-közösségi élet részeként

naponta elmondott imák és énekek, illetve a búcsúk helyét is kijelölték –, valamint természeti csapások és károk, betegségek ellen is védelmeztek. A keresztok állításának szokása különösen gyakori volt a 18. században – főként a jobbágyfelszabadítás után anyagi lehetőségekkel bíró parasztság nagy számban hozta, hozatta őket létre. (Egyes vélekedések szerint az országban már csak olyanok találhatóak, amelyeket ebben a korban vagy később emeltek.)

A legtöbb kereszt az 1850–1930 közötti időszakban létesült; ezeket az egyház többnyire a hívek költségén emelte, majd misével és prédikációval szentelte fel. Az Alföldön a tanyasi iskolák létrejöttéhez kapcsolódóan vált szokássá a keresztok állítása, a 20. században pedig a világháborús veszteségek hívták életre számos feszület létrejöttét.

A szabadtéri keresztok mindig is erősen kapcsolódtak a magyar nép szokás- és hagyományvilágához. Az elsősorban utak mentén, útkeresztveződésekben, családi birtokokon vagy tanyasi iskolák mellett állított – így általában kerítéssel is körülvett – keresztok jelentős részét fogadalom vagy hála jeleként, esetleg valamilyen szerencsétlenség emlékeként hozták létre. A keresztok a közösségi életben egyéb vonatkozásban is szerepük volt: gyakran állíttatta őket több személy, egy család vagy az egész faluközösség, akiknek a későbbiekben a létesítmények környékének gondozása is felelőssége volt.

A falusi és városi embereknek az út menti vagy temetői feszületekhez is több szokása kapcsolódik. Mindenszentekkor egyénileg látogattak el az emlékhelyekhez virággal, koszorúval, gyertyával; míg a keresztjáró napokon, áldozócsütörtök hetében, a pap vezetésével járultak hozzájuk. Ezeken kívül, jeles ünnepek alkalmával, illetve állításuk évfordulójakor is közösen keresték fel a feszületeket gyertyagyújtással, liturgikus énekekkel.

A tanyasi emberek életében különös fontossággal bírtak a keresztok: a falu templomának nehéz megközelíthetősége miatt, ha az időjárás engedte, itt tartották a vasárnapi szentmisét. (Ez egyes helyeken – pl. Rőszkén, Domaszéken – a mai napig szokásban van.)

Mindezek mellett, a keresztoknek régen gyakorlati, a tájékozódást segítő funkciójuk is volt: a tanyákon és a szántóföldeken létesített példányokat a térképek is jelölték, valamint az egyes tanyadűlők is róluk kapták nevüket. Sok keresztet a falvak határának jelölésére a faluvégekben, illetve útkeresztveződésekben állítottak.

A népi hiedelemvilág a keresztoket elsősorban a betegségektől, bajoktól, természeti csapásoktól

megvédelmező erővel ruházta fel – távol tartva a termésektől a tolvajokat és a kártevőket, a falutól az útonállókat. A jó termés biztosítására szolgáltak az ún. keresztjáró napok is, az útkeresztveződéseknél felállított példányok pedig az emberek megrontására várakozó rosszak és bűbajosok ellen védtek. A keresztoknek gyógyító hatásuk is volt – egyes helyeken úgy hitték, át lehet rájuk hárítani a betegséget.

A keresztokhoz kapcsolódó szokások közül ma is jellemző, hogy az út mentén felállított emlékeknek a férfiak megemelik a kalapjukat, keresztet vetnek, az asszonyok pedig együtt imádkoznak. Emellett, az emlékhelyek a zarándokutak fontos állomásait is kijelölik.

Érdemes megemlíteni, hogy a vallási-közösségi életben betöltött szerepük mellett, az – esetleg kőfaragást is tanult falusi mesteremberek munkáit dicsérő – emlékhelyek közül némelyek különleges művészeti értéket is képviselnek.

A gyűjtés célja és módszerei

A Komárom-Esztergom megyében állított szabadtéri keresztek gyűjtésének ötletét eredetileg a tatányai Vértess Agorája munkatársai, Cserteg István és Fehér Péter vetették fel. Ők kérték fel együttműködésre a Nemzeti Múvelődési Intézet Komárom-Esztergom Megyei Irodáját, amely a IV. Kulturális Közfoglalkoztatási Programban részt vevők bevonásával indította el a gyűjtőmunkát. A tervezett felmérés célja kettős volt: egyrészt a már meglévő és akár az interneten is mindenki által hozzáférhető gyűjtemények tudományos részének, tényanyagának kiegészítése, emellett a keresztek „élővé tétele”,

állításuk történetének, a hozzájuk fűződő hagyományoknak, legendáknak a felderítése, és ezzel együtt – természetesen a felmérést végzők igényeitől függően – beszélgetések indítása, melyek során mind többet tudhatnak meg lakóhelyükről, az ott élőkéről, erősítve, összekovácsolva a közösségi életet, a településhez való kötődés érzését.

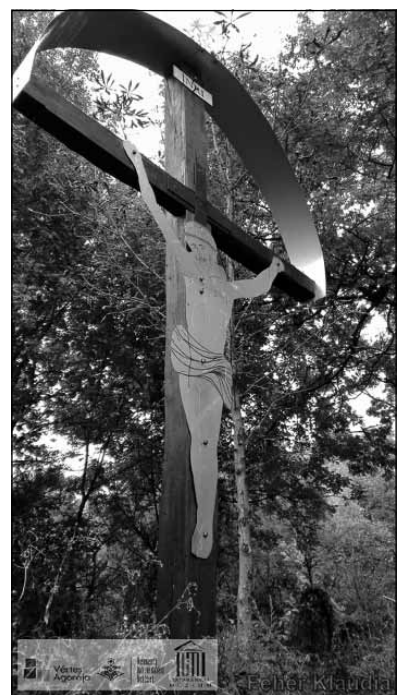
A készülő dokumentáció magában foglal minden, magánszemélyek vagy az egyház által utak mentén, szabadtéren, azaz nem az egyház liturgikus cselekményeinek helyszínén (templomban, temetőben vagy kápolnában) felállított emléket – így a templomok előtti „fő” keresztek, a keresztút hármas keresztsorozatát vagy a kiemelt temetői keresztek, emellett az újonnan kihelyezett és az állandó (azaz kőből készített, nagyobb, látványosabb), valamint a magánházak falába beépített emlékeket is. Az emlékhelyekről készítendő, három vagy négy (egyéni látásmódot is tükröző) fotót tartalmazó dokumentációban részletesen rögzítésre kerülnek az azok – lehetőség szerint GPS-koordinátákkal is megadott – pontos helyére, létrehozására, kivitelezésére, állapotára vonatkozó adatok. Az ezek feltüntetéséhez létrehozott, online elérhető szakrális gyűjtőlapon a létesítmények egyes részeinek (talpzatának, oszlopának, az oszlopfőnek, a keresztnak, a korpusznak, adott esetben kerítésnek, „INRI” táblának stb.) mérete, anyaga, az építésükhöz alkalmazott technika is jelölve lesznek, csakúgy, mint a készítésükben és/vagy felújításukban közreműködő személyek, az emlékhelyekhez kapcsolható hagyományok, legendák leírása, helytörténeti gyűjteményekben, könyvekben vagy egyéb dokumentumokban való előfordulásuk említése is. A beérkezett adatok a lehető legpontosabban kerülnek feldolgozásra: a Google Drive-ra is feltöltött képeket – az ismétlő-

dések elkerülése végett – a településre, a település helyére, az adatok felvevőjére és a fotók számára utaló kódokkal látják el. Emellett, az emlékhelyek pontos elhelyezkedésének megadása több szempontból is hasznos lehet. A GPS-koordináták segíthetnek egyrészt annak megállapításában, hogy egy adott emlék pontosan mely településhez – azon belül is annak kül- vagy belterületéhez – tartozik; bizonyos esetekben pedig egy kereszt történetének felfejtéséhez is kiindulópontul szolgálhatnak – előfordulhat ugyanis, hogy elvezetnek egy, már nem létező emlékről készített korábbi felvételhez.

Az elképzelések szerint, az ilyen módon rögzített adatokat tartalmazó felület szolgál majd annak a közgyűjteménynek az alapjául, melyet a projekt lezárultát követően mindenki által szabadon hozzáférhetővé és bővíthetővé tesznek.

A gyűjtés jelentősége és eddigi eredményei

A gyűjtőmunka elkezdéséhez, az egyes településeken állított keresztek felleléséhez javasolt módszerek

között megyei és országos adatbázisok, plébániahivatalok, önkormányzatok – jegyzők, építészet, értéktárral foglalkozó kollégák –, iskolaigazgatók, tanárok, a keresztek gondozó családok, a környezetükben élő, illetve az idős lakosok felkeresése szerepelnek. A főként a keresztekhez kapcsolódó történetek és hagyományok felderítésének apropóján helyi lakosokkal folytatott beszélgetések a felmérésnek azt a többletét adják, mely e szokások említése, a településhez való kötődés erősítése folytán is közösségszervező erővel bír. Példaként említendőek erre a Máriahalomban gyűjtést végzők, akik a faluban élő idősökkel több héten át folytatott beszélgetésekből, a tőlük kapott irodalomból, emlékekből ismerhették meg a keresztekhez fűződő hagyományokat, a régi idők történetét. A felkeresett idős emberek barátságos hangulatban, szívesen meséltek nekik legendákat, adtak könyveket, újságokat, fényképeket, továbbá elérhetőségeket más, a kérdésben további információt nyújtani tudó személyek felkereséséhez. Ezek mellett felkísérték őket a Szőlő-hegyen lévő kereszthez, melynek környezetét együtt kitararították, rendbe tették. A kutatómunka eredményessége, a gyűjtők rendelkezésére bocsátott információ gazdagsága és e közösségi élmények a települési értéktár mozgalom tervezett elindításához is kiindulópontot jelentenek – a keresztekkel és a hozzájuk kapcsolódó legendákkal mint az értéktári listán elsőként szerepeltetett adatokkal.

A felmérést végző közösségi munkások a projekt első negyedéig már számos településről küldtek be fotókat és a gyűjtőlapon szereplő adatokat.

Az így rögzítésre került emlékeknek egy jelentős részét az Isten vagy Jézus Krisztus dicsőségére állított keresztek képezik, az állítás idejének, a létrehozó család nevének vagy közösségnek a feltünteté-

sével. Van, amelyik feliratából kiderül, hogy az emlékhely gondozását is a létrehozók vállalták magukra, így például az 1779-ben Bajnán fakeszertet állító Pallagi család tagjai „[f]ogadalmat tettek, hogy karban tartják.”

Jelentős vallási eseménynek állít emléket a Dunaalmás területén található út menti kereszt – ezt „a budapesti 34. Eucharisztikus Világkongresszus és a Szt. István-jubileum évében 1938. emelték a dunaalmási és neszemlyei rk. hívek.”

Mindenszentekkorai szentmise, gyertyagyűjtás helyéül is szolgálnak a temetői keresztek, de a világháborúkban elesett áldozatok emlékére is több településen építettek emlékművet. Szokás volt külön valamely járványnak áldozatul esett személyeknek is emlékhelyet létrehozni; erre példa a máriahalmi Szentháromság-kegyoszlop, melyet az 1886. évi kolerajárvány 72 áldozatának emlékére emeltek. Külön említést érdemel a megemlékezés

mellett az imádkozás erejére a figyelmet felhívó máriahalmi Sárlos Boldogasszony-kápolna előtti emlékmű; az ehhez fűződő legenda szerint az „1831-es kolera járvány idején a kirwaiak fohásza meghallgatásra talált, mert a környékel ellentétben senki sem halt meg.” (Kirwa 1936-ig Máriahalom neve volt. – A szerző.)

Érdekes, a település történetéhez köthető mondák fűződnek a bajnai Őr-hegyen Sándor Paulina hercegnő által építtetett kereszt-hoz. Az egyik szerint a hercegnő megbízására, a Richard Metternichkel 1856-ban kötött házassága alkalmából emelt kereszt annak a tábornoknak állít emléket, melyet Sándor Móric gyűjtött azért, hogy azt Bécsben is látni lehessen. A másik monda a kereszt állítását ahhoz az eseményhez kapcsolja, amikor a bajnai főúr hatlovas hirtőjével hajtott le a meredek lejtőn.

Máriahalomban az utazók védőszentje, Szent Kristóf tiszteletére

létrehozott emlékhely szolgál minden év július 25-én az autók, kerékpárok és motorkerékpárok megszentelésére, mely alkalomra az egyházközség is ki szokott vonulni. Az emlékhely létrehozóiról és áthelyezéséről is szól a rajta olvasható felirat: „A máriahalmi egyházközség és a hívek összefogásának eredményeként helyeződött át a régi út mellől és Szent Kristóf tiszteletére megáldottuk, hogy az utasokat védelmezze. Szent Kristóf könyörögi érettünk!”

Nemcsak falusi, de városi, ipari területeken is szokás volt keresztet állítani – ezt többek között a dorogi bányászok számára 1920–1923 között emelt kereszt igazolja. A mai Templom téren felállított kereszt a bányába való leereszkedés előtt az imádkozás helyül szolgált,

s egyben kijelölte a később mögötte felépülő templom helyét.

Az emlékhelyek között külön csoportba tartoznak a Mária tiszteletére létrehozott kegyhelyek. A többnyire valamilyen, Máriához köthető csodának vagy jelenésnek, csodás gyógyulásoknak, mítoszoknak köszönhetően kialakult katolikus búcsújáró helyeken Mária-képet, Mária-szobrot vagy a jelenéssel kapcsolatos tárgyat szokás elhelyezni. Ezek tiszteletére sok esetben templomot is épí-

tettek, illetve a zarándoklatokhoz alkalmas tereket alakítottak ki. A kegyhelyek a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékében 2016 szeptembere óta szereplő Mária-tisztelet zarándok- és búcsúhagyományának jegyében Mariazelltől Csíksomlyóig megtehető Mária Út célpontjait is kijelölik. A történelmi Magyarország területén 130-nál is több máriás kegyhely található – ezek közül a Komárom-Esztergom megyében eddig összeállított gyűjtésben a Gyermely településen 1988-ban létrehozott emlék szerepel, „Rózsza füzér királynője, könyörögi érettünk” felirattal.

A Komárom-Esztergom megyében fellelhető keresztgyűjtésére indított mintaprojekt 2016. november 30-áig folytatódik. Az eredményektől és a gyűjtés sikerességétől függően ezután az országos megvalósításra is sor kerülhet, melynek során minden megyében felmérésre kerülnek a helyi értékek részét is képező emlékhelyek.

A cikk megírásában közreműködött a projektben részt vevő Fehér Péter, A Vértes Agorája turisztikai és térségi munkatársa, a Mária Út Közhasznú Egyesület önkéntese és tisztségviselője.

Felhasznált irodalom

Ábrahám Ildikó: Út menti keresztetek. Szakdolgozat, 1999.

<http://www.plebaniahivatal.rozskenet.hu/keresztet.htm> <http://lexikon.katolikus.hu/U/%C3%BA-menti%20kereszt.htm>

NÁDASI DÓRA az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végzett magyar nyelv és irodalom szakos bölcsészként, valamint magyar mint idegen nyelv szakon. Az egyetemi évek után kiadói területen kezdett dolgozni – először a könyvkiadásban korrektorként, angol nyelvről készített fordítások nyelvi lektoraként, majd a lapkiadásban olvasószerkesztőként, magazinok segédszerkesztőjeként. Ezek mellett egy angol nyelvű könyv fordítását végezte. Szakmai tapasztalatot magyar mint idegen nyelv tanárként is szerzett; magyar nyelvet külföldi diákok számára nyelvi táborban tanított.

A magyar népzene követői: medinai muzsikuskok

A zenélés közösségre nevel

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.”
(Kodály Zoltán)

A Tolna megyei Medina település egyfajta muzsikusfalu: a településen egyszerre több zenész él, s a közeli- és távolabbi múltban számos hivatásos, illetve amatőr zenészt is nevelt. A hely nemcsak fekvése miatt, hanem a zenei kultúrája miatt is különös atmoszférával rendelkezik. Az egyedülálló kincs tudatos feltárása, a továbbörökítő tevékenység módszeres erősítése a Kulturális Közfoglalkoztatási Program keretein belül indulhatott el.

A medinai zenészek

A XX. század első és második felében több, mint ötven zenész élt itt, felvonultatva a magyar, a népi, és a szerb zene gazdag palettájának színeit. Egyrészt belőlük nőtt ki magát számos zenészdinasztia, hiszen a megszerzett tudást igyekeztek továbbadni. A hazai néptáncmozgalom indulása után alakultak meg az első magánzene-

karok. A zenészdinasztiához tartozó zenészek tisztelik a múltat, mert úgy tartották, aki azt nem becsüli, a jövőt nem érdemli.

A régmúlt kor medinai zenészei többnyire csak a szomszédságban fekvő néhány településig jutottak el, ahol az ottani közösségeknek felejthetetlen zenei élményt nyújtottak.

Játszott itt több cigány- és magyar zenekar, akik a falu báljaiban, mulatságaiban, búcsúiban, lakodalmaiban és ünnepein csodálatos hangulatot varázsoltak hangszerekkel.

A medinai népzeneészek a magyar népzene követőinek tartják magukat, hiszen feladatuknak érzik a Kárpát-hazában élő népek zenéjének tanulását, ápolását és továbbadását egyaránt.

Minden hazai és külföldi koncertjükön, táncbázaikban megszólaltatják e népcsoport rendkívül értékes dalait, muzsikáját. A világ sokat változott és ma már a földkerekség több országába hívják őket. Az itteni zenészek hagyományörző módon, több generáción keresztül viszik tovább a település zenei, ill. népzenei hagyományait.

Értéke felbecsülhetetlen, mert hozzájárul a művészeti nevelés érték- és kultúrákövetítő, kultúra-megőrző szerepéhez.

A zenei élet itt egyedülálló: az itt élő vagy innen származó muzsikuskok, családtagok egymástól tanultak zenélni, így akár egymást is tudják helyettesíteni.

Ők már tudják, hogy aki zenével indul az életbe, bearanyozza minden tevékenységét, és saját életének olyan kincsét alapozza meg, amely átsegíti sok bajon.

A medinai zenészdinasztia által összegyűjtött zenei értékek védelme, továbbadása kiemelt szerepet kap a településen.

Az itteni zenei hagyományok megőrzése, továbbadása segíti a helyi közösségek fenntartását és a település ünnepeit is emelkedettebb hangulatúvá teszi.

A népdalok még ma is olyan alapvető emberi érzésekről és értékekről szólnak, a modern korunknak is teljesen megfelelnek, mert a mindennapjainkhoz is köthetőek.

A népzenei hagyomány az alapműveltségünk része: tisztában kell lennünk népdalkincsünkkel és an-

nak felbecsülhetetlen értékeivel, hiszen ez kultúránk részét képezi, ami összeköthet bennünket.

A **Bartina zenekar** muzsikusai a pályafutásuk és fellépéseik során sokat muzsikáltak táncházakban, illetve hagyományörző- és táncegyütteseknek is. A népzenei ismeretterjesztést, az énekelt versek megszólaltatását gyermekeknek és felnőtt közönségnek is fontosnak tartják. A zenekar tagjai közül ketten foglalkoznak bortermeléssel, így a borral kapcsolatos dalok is szép számmal szerepelnek a repertoárban. Európa szinte minden országát bejárták. Fontosnak tartják a magyar zene itthoni népszerűsítését.

A magyar népzene, a néptánc ma, az egyre globalizálódó világunkban is a megmaradást, a nemzeti hovatartozás érzését erősíti határon belül és határokon túl egyaránt.

Az együttes a magyar népzenei kultúrát képviselve minőségi munkájával hozzájárul a magyar népzenei hagyományok megőrzéséhez és annak továbbadásához határainkon innen és túl.

Feladatuknak érzik a Kárpát-hazában élő népek zenéjének tanulását, ápolását is.

Minden hazai és külföldi koncertjükön, táncházaikban megszól-

laltatják e népcsoport rendkívül értékes dalait, muzsikáját, melyet Kodály Zoltán a következőképpen jellemzett: „*Bukovina volna a legrégibb réteg.*”

Bátran mondhatjuk, hogy műsoraik osztatlan sikert arattak, bármerre jártak eddig.

A **Csurgó zenekar** több, mint tíz éve nap mint nap óvodás-korú gyermekekkel foglalkozik, heti rendszerességgel tartanak zenés foglalkozásokat óvodákban. Fontosnak tartják, hogy minél több korosztályt megszólítsanak, s megmutassák nekik közös gyökereiket, népi kultúránkat.

Előadásaikban számos népdalt, saját dalokat, gyermekjátékokat elevenítenek fel, melyeket igyeksenek korunk zenei ízlésvilágára formálni.

Foglalkozásaiknak, koncertjeiknek a gyermekek is aktív részei, s nemegyszer a szülők is együtt mulatnak, táncolnak, játszanak velünk.

A medinai zenei tagozat

A zenészek utánpótlásával a falu zenei hagyományainak továbbélését és annak jövőjét tervezik biztosítani az itt élők – mert

úgy tartják, a zenélés közösségre nevel.

A zenei örökség továbbadását, a helyi kis közösség zenei és művészeti nevelését, illetve oktatását több helyi zenész és a polgármester is felkarolta, hiszen pontosan két éve alakult meg az ifjúságot felkaroló citera-, ének- és gitárszakkör.

Repertoárjukat minden fellépés előtt az alkalomhoz és ünnepkörhöz illően bővítik, attól függően, hogy mi a fellépés tárgya.

Az oktatásban részt vevő pedagógusok már régen felismerték azt, hogy a zene emberformáló erőt képvisel, mert kihat a személyiségre, illetve ízlés-, és magatartásformáló szerepe van, továbbá fogékonnyá tesz a szépség befogadására. A szakkörök működését az Önkormányzat támogatja, próbatermetet is biztosít a gyakorlatához.

A zenei repertoár kibővítésével pedagógusi vezetéssel folyamatosan léptek fel helyi rendezvényeken, mint a minden évben megrendezésre kerülő Medinai Művészeti Napok, Nyugdíjas Klub rendezvényei, anyák napi műsor. A közönséget mindig önálló műsorral lepik meg.

A pedagógusok közül a citera-oktató **Szabó Józsefnek** a hivatása a népzene, ő a Bartina zenekar alapító tagja. Több hangszeren is játszik (citera, tambura, brácsa, furulya, doromb), a helyi zenei oktatás keretében arra vállalkozott, hogy a gyerekek zenei fejlesztését citera-órák keretében biztosítsa.

A citeraszakkör vezetője elmondta, hogy a citera a legegyszerűbb magyar hangszer, s az oktatás során azért döntött mellette, mert a többi hangszerhez képest viszonylag könnyű rajta elsajátítani a magyar népzene alapjait és a hangszer használatát, emellett annak használóját azonnali sikerélményhez juttatja. Ők prím, tenor

Bartina zenekar

Citerások és énekesek fellépése 2015.március 15-én

A citeraszakkör tagjai

és bőgő citerán játszanak három oktáv hangterjedelemben.

A zenei hagyományok továbbadása mellett a helyi általános iskolában hamarosan meghirdetik az újabb citeraszakkört. A kis zenészek lelkesedése máig töretlen, több alkalommal kísérik hangszereik játékát saját énekléssel is. A gyerekek fokozatosan sajátítják el a hangszer használatát, míg saját hangszerre tesznek szert.

A citeraszakkör közvetlen megalkalulása után résztvevői közel két hónap alatt olyan zenei repertoárt sajátítottak el, amit a falu karácsonyi műsorán már nagy lelkesedéssel elő tudtak adni, majd a falu március 15-i műsorán odaillő katonadalokkal képviselték tudásukat.

Zenei tagozatok énekes része – gyermek és felnőtt népzenei énekkar

A munkájára nagyon igényes Szabóné Gáncs Tünde a népzene tanítását szolgálatnak tekinti.

Énektanítással foglalkozik, gyermekekkel és felnőttekkel egyaránt. Az eddig összegyűjtött tapasztalata alapján segít megvalósítani a helyi Polgármesteri Hivatal azon elképzelését, hogy a zenei tagozatok (gitár és citera) énekes részét gyermekek megfelelő felkészítésével segíteni tudják az énekesek, így teljes zenei produkciókat tud a három tagozat létrehozni.

A falu ünnepein felnőttekből álló népzenei énekkar is fellép,

amelyet többnyire a helyi zenészek vagy a citeraszakkör tagjai kísérek.

Szerinte meg kell mutatni az embereknek, hogy az anyagi világon kívül mennyire fontos a lelki feltöltődés. Munkájával alkotó közösséghez szeretne hozzájárulni.

Gitárszakkör

Szabó Dávid gitáros, a gitárszakkör alapítójának elmondása szerint a megtanulandó anyagról mindig egyfajta „közvéleménykutatást” tart. A szakkör résztvevői (8-10 személy) lelkesedése óriási és már saját gitárjuk van. Már eddig több magyar slágert tanultak meg és adtak elő, mindig elsöprő sikerrel.

Furulyaszakkör

A furulyaszakkör a medinai általános iskolában indult Lindauer-né Ózdi Zsuzsanna tanítónő közreműködésével, szintén a zenei oktatás keretében, melynek tagjai alsó tagozatos gyerekek. Minden jelentős falubeli ünnepen fellépnek, furulyán eljátszott dalaikat nemcsak szólóban, de kíséretként is el tudják játszani. Rendkívüli sikeres fellépés volt 2015-ben az anyák napi műsoruk, amikor az egész falu gyerekközössége együtt énekelte szívvel-lélekkel. Ezt fellépést a Tolnatáj Televízió is féltve őrzött kincsként dolgozta fel.

Új zenei gyűjtések a helyi értéktár részére

2014 őszén a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodája szervezésében a településre látogatott Szabó Zoltán etnográfus, a Magyar Népi Iparművészeti Múzeum osztályvezetője, hogy a medinai szerb zenei hagyományokat feltáró munkához módszertani

segítséget nyújtson. Előadásában említette, hogy a 80'-as években Medinán szerb zenei anyagokat gyűjtött. Elmondása szerint a tulajdonában lévő gyűjtés még nem teljes, s a hiányzó anyagok felkutatására bízta a helyi értékőröket.

A medinai szerb zenei kincs nyomába eredve Vizin Antussal, a Vizin zenekar alapítójával is sikerült kapcsolatba lépni: ő szintén a nyolcvanas években gyűjtött a medinai szerbek zenéjéből hanganyagot. A találkozás alkalmával ennek a hanganyagnak egy részét a község polgármesterének ajánlotta fel. A szakember beavatta a helyi értékőröket a medinai szerb zene történetébe, annak sajátosságaiba, zenei rétegződéseibe, illetve bemutatta az itt gyűjtött dalokat is. (*Gajdasko, Medinai, Milice, Szecsuje és a Natalia kolo, Vranjanka, Dunje ranke*)

A helyi értéktárba felvett zenei hanganyagok felhasználásának lehetőségei

A múltat hűen őrző hanganyagok egy részét Siklósi Krisztián, a Csurgó zenekar alapító tagja fel dolgozta, majd a Medinai Művészeti Napok alkalmával a medinai szerb dalokból néhány dalt elő is adott.

A magas színvonalú, felejthetetlen előadás közben megosztott a hallgatósággal néhány gondolatot: többek között elmondta, hogy az általa színpadra vitt dalokat még a medinai szerb zenekarban a tangóharmonikán játszó nagypapája is szívesesen játszotta.

Siklósi Krisztián javasolta azt is, hogy a gyűjtött anyagot a közösség használja fel a zenei oktatásban és a hagyományos táncok tanításában, s kezdeményezi az újonnan alakult szerb néptáncsoport bevonását is a produkciójába – mindez új lendületet adhat a medinai népzenei kincs továbbvitelének.

A szerző a medinai értékekről:

A Tolna megyei Medina településen 2013-ban kapcsolódtam be a Kulturális Közfoglalkoztatási Programba. Az értékmentő munka azonnal szívügyemmé vált.

A feltárt értékek megismerésével világossá vált, hogy gyorsuló világunk sebesen pusztuló értékeinek és az eltűnőben lévő paraszti kultúrák megőrzése és átadása az utókor számára azért fontos, hogy a jövő generációja is megtudja: volt egy másfajta, boldogabb, közösségekkel teli, emberségesebb élet is, amikor az emberek a természet ritmusában, hitben és szeretetben éltek, s mindenben segítették, támogatták egymást.

A helyi értéktár kibővítése céljából medinai szerb hanganyagok után is kutattam, hogy a településünkön rögzített zenei hanganyagok is részesei lehessenek értéktárunknak. A polgármester – Vén Attila – kezdeményezésére elkészült egy, a környező települések helyi-, és természeti értékeit összefoglaló oktatási anyag, amelyet a jövőben, a helyi és a környék iskoláiban szeretnénk oktatni, hogy a gyerekek az őket körülvevő környezetet és a kultúrát részleteiben megismerhessék.

Folyamatos gyűjtő és feltáró munkám során 27 „szépkorú” medinai ember életútját sikerült összegyűjteni és feljegyezni. Közel 200 kézzel írott helyi novellát sikerült digitalizálni, amelyekből válogatva egy kötet kiadása már megvalósult, a második pedig szerkesztés alatt van.

Értékfeltáró és hagyományörző törekvéseinket az is motiválja, hogy minél szerteágazóbb és egyedibb egy Értéktár, annál inkább biztosít kitörési lehetőséget a település lakói számára.

Medina – Szőlőhegy történetét a rendelkezésemre álló dokumentumok, fényképek, nyomtatványok, elbeszélések, levéltári adatok, katonai térképek és a helyi közösség még élő tagjainak visszaemlékezései alapján állítottam össze. Könyvbemutatót is tartottunk a lakosok számára.

Az első gitárszakkör fellépése 2014 falukarácsonyi műsorán

RÉVAI LILLA IRÉN a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodájának munkatársa, mint közösségi munkás. Medinán végez értékfeltáró-értékmentő munkát.

Kiemelt társadalomfejlesztő projektek a kultúrában

Három kulturális alapellátást segítő projekt indulását jelentette be Dr. Hoppál Péter, az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős államtitkára a szentendrei Skanzenben szeptember 15-én megtartott sajtótájékoztatóján. Az összesen 10 milliárd forint összegben támogatott kiemelt projektek a Széchenyi 2020 keretében valósulnak meg. A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* (EFOP-1.3.1) a közösségek kezdeményező-készségét és felelősségvállalását fejleszti, a *Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért* (EFOP-3.3.2) program célja az

óvodás és iskolás korosztály kompetenciafejlesztése, az *Országos múzeumi és könyvtári központi fejlesztés* (EFOP-3.3.3) program pedig a múzeumok és könyvtárak számára nyújt segítséget a szakmai továbbképzési rendszer fejlesztésében.

A *Cselekvő közösségek* projektet a Szabadtéri Néprajzi Múzeum konzorciumi partnereivel, a Nemzeti Művelődési Intézettel és az Országos Széchenyi Könyvtárral együttműködve valósítja meg. A sajtóeseményen a részt vevő konzorciumi partnerek aláírták a projekt indulásáról szóló dokumentumot.

AZ ÉNEKES LENKE HAGYOMÁNYŐRZŐ EGYESÜLET FELLÉPÉSE – ÉS EGY IFJÚ RAJONGÓ
(FOTÓ: KACSIREK OTTÓ)

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG